

ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО ● ГОДИНА XXIX ● БРОЈ 452.

РИТУАЛИ УМИРАЊА ЉУБАВИ

Oдјвијек је међу нашим политичарима било сличних женама које лако пристају на сношај. Вјештар љубави им удари у ѹлаву јер су слаби на демонске моћи власти и живоћа. Page оно што осуђују, а не осуђују оно што page. Посуваћени у себе кајри су да уживају само у сласној анархији власти јер су превазишли шијело. Овакав облик љубави им ѹоги, саздан од равнодушносћи јасних жеља. Жеље им никада не прераспају у одлуку.

Њихова йолишничка свијесност је иншровершно прегавање самима себи, а не другима. Осjeћања љовинују иншересима. Сваки пресек кроз нашу йолишничку свакодневицу умноћи оме име свој значај и своју „љепоту“ захваљујући тој особености неких йолишничара: без другог оцила - ван самих себе.

Сво лукавство и артизан йолишничкој јовора, па га љубав за йолишнику, данас су сасвим заборављени нейштребни, можда само уз редни, помоћни, у вербалним подухваштима мај новених призору у йолишничкој пракси, за јоворницом, за микрофоном, прегкамером... Полишичар као йолишничар није обична, већ јавна личност са прецијењеним значајем, шобожња народна свијест у интенцији датој пренушика. Аушономна natura naturans на субјективном илану, или шу почицу. Ничим условљен креатор. Творац Космоса! Одрон звијезда! Свјетлост пройуштена кроз есенцију лимуна! Дуј и низ шемиера! Златно ћакање! Дубоки смисао! Трице и кучине! Раздробљено џараштво и његове саде.

Раздробљено царство јуј ословенске Јолишике почиња на развалинама ријечи „јракишичној“ разуманости неких Јолишичара. У тим развалинама, као у мајдану свијешћу превасходно стечене Јолишичке моћи, бложено се сањари. Припаљујући канџило, ши сањари хтјели би да послије је ријехова стекну душевну блаженост. Праве мишке воде су слатке воде и они су убијећени да ујраво из њихових уста извиру. Али у тим кошмарним ритуалним призорима умирања љубави, колико је само из њихових уста, на разним скријовима и сједницама, поштекло слане, ћрљаве, нељудске воде. Из кошмарне посвјети, из свакојаких ствари, само не из љубави, из болести сна, из комилекса, колико се само је рубе, сурове мржње за посљедњих десетак једанаест година, пркосуло из уста наших Јолишичара. Чишав један океан је орке нељудске воде. Ти ћрзави устони и ћадови њихове љубави претворили су свих ових једанаест година шоком којих су се смјењивале илミме и осјеке њихових ствари у непрестаном преображенju. Али као да се све то дешавало и прајало у осцијеву некогашњег узбуђења. Никада, у сјајари, нијесу учествовали чишавом својом душом у ићири боја и емоција које су се у њима смјењивале. Пако се претпостави да је један људски

Лако се прегајући зајрљају и олишите, један број ју-
ї ословенских политичара се све више разолићује,
скидајући са себе хаљине као Мадам Помпадур. Ис-
под читкасној доњеј веша назиру им се мордице ни-
ских удураца, облайорних уједа "мржње, а ријешко
када и љубави. Ексклизивни сањари власти, неура-
спеници са оисесијом, почесто себи дају право на
ријеч, лако је узимају, мислећи да њом преображају
свијет, да су, док говоре, жижка Космоса, а само су
жижка мрака и мржње, одраз примиштвивног темијера-
менства, нарцизма без покрића, симбијот наше еволу-
ције уназад, доказ наше отушћености и свијети.

Да ли је то романтични, посљедњи наш сан о идентитету човјека и љубави? Или њихов сан о идентитету љубави и ћелијице? Али он несумњиво афирмише дефинитивни разлаз ћелијице и живота.

Њихова свијесност не припада наивној свијесности. Зашто има смисла говорити о тој решној свијесности политичара који су нас, у мноћи оме, довели до штој да ћемо ускоро живјети у земљи муге и просјака, земљи која је на самим падинама, умјесто да живимо опуштено, без брија и напетости.

ека ми буде дозвољено да
јанин обућару који бјеш
и даљко шираша све

“ој и ои лег:
ат”.

**НЕСТАБИЛНА ПОЛИТИЧКО-ЕНОНОМСКА СИТУАЦИЈА У ЗЕМЉИ УСЛОВЉАВА ИСТО ТАКВУ
И ТУРИСТИЧКУ СЕЗОНУ**

ТУРИЗАМ У СИТУ ПОЛИТИКЕ

- Очекује се да ове године у Црној Гори туристички промет буде 50 одсто већи него о прошле године • Планирани девизни прилив - 40.000.000 марака • И овој лећи међу хоћелима најдосједенији они виших кашти орија. Највише домаћих ће остатију, а међу странцима најбројнији Руси

Према најновијим подацима Туристичког центра Будва, од 27. јула, на подручју наше општине борави 17. 872 туриста, 16. 417 домаћа и 1.455 страна. Највише гостијује у хотелима 9.171 (8.087 домаћа и 1.084 страних) а затим у одмаралиштима 3.240 (све домаћи), приватном смештају 4.850 (4.500 домаћих 350 страних) и камповима 611 (590 домаћих и 21 страних). У Туристичком центру процјењују да на подручју наше општине боравијош око 6.000 непријављених гостију. У поређењу са истим периодом прошле године регистрованих гостију је вишега 40 одсто, мада је поређење са туристичком сезоном 1999. неадекватно због њеног касног почета. Тако, дакле, говоре изванични подаци о физичкој стварности туристичког промета, а коначна слика, и по броју и по приходима, склопиће се тек на крају сезоне. Сезоне која је, по правилима која важе посљедњих година, неизвршена да самог краја, а сви од којих су траже и очекују процјене и прогнозе су крајње опрезни и обавриви.

У Министарству туризма, према подацима које је министар Влади-

мир Митровић саопштио новинарима у Будви 14. јула, очекују да ће ове године бити 50 одсто вишег туриста него прошле године, а то

РУСИ ХОЋЕ „СВЕЦА“

Од средине јула нагло је порасло интересовање Руса за љетовање у граду хотелу „Свети Стефан“. Тако Крсто Марковић, директор „Травел центра“ једног од најважнијих туроператора-са руског и украјинског тржишта, тврди да би у овом тренутку могао попунити још два „Света Стефана“. Нагло повећање интересовања Руса за боравак у нашем најекслузивнијем љетовалишту Марковић објашњава процјеном руских туриста да је, упркос донедавној негативној пропаганди, ово испак

лико је повећање туристичког промета забиљежено у Црној Гори у првој половини ове године. Црну Гору ће ове сезоне, према истим процјенама, посјетити око 80.000 иностраних туриста, а планира се девизни прилив од 40 милиона ма-

У овом броју:

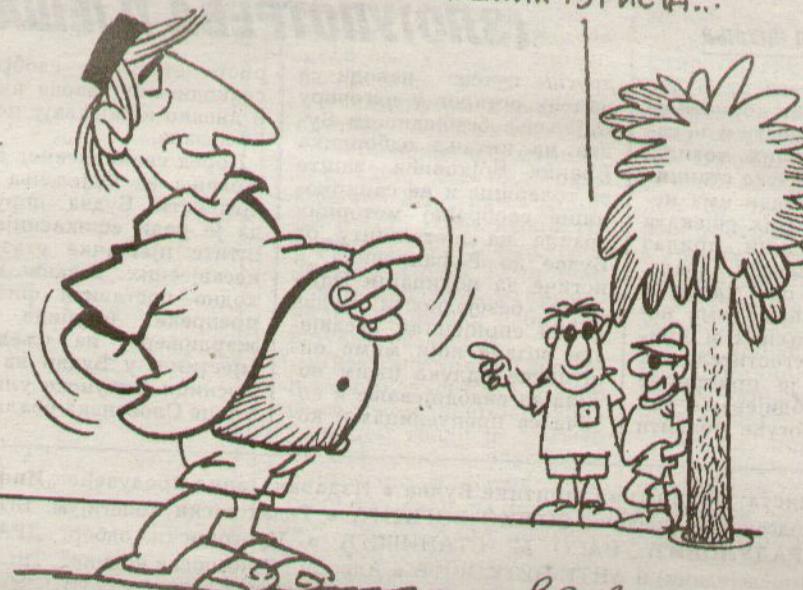
Интервju „Приморских новина“

ВУК ДРАШКОВИЋ, КЊИЖЕВНИК, ЛИДЕР СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ:

ПИШЕМ НАЈТЕЖИ РОМАН ВЕЋ ДЕЦЕНИЈУ

(Стране 6. и 7.)

ПО ЦИЈЕЛИ ДАН СЕ ЧЕШКА-
ПУН ЈЕ чешких туриста...

рака. Најважније је, по ријечима Митровића, тржиште Србије, а већем броју туриста са овог подручја доприноси и остваривање протокола о сарадњи између министарства туризма Србије и Црне Горе. Њима је омогућено плаћање у динарима, а побољшане су и саобраћајне везе за долазак и повратак са Јадрана. Све то, према процјенама Министарства туризма, упућује да ће овогодишња туристичка сезона бити успјешна.

Успјешну сезону очекују и у ХТП „Будванска ривијера”, мада се оптимизам више темељи на повећању интересовања туриста крајем јула него на досад оствареним резултатима који су у односу на претпиршлу годину слабији за 15-20 одсто. Крајем јула у хотелима овог предузећа било јеоко 5.000 гостију, а попуњеност капацитета 80 одсто. Најбоље су попуњени хотели „Делукс” и „А” категорије („Свети Стефан”, „Милочер”, „Маестрал”, „Авале”, па и „Палас”) а наредних дана очекује се више гостију у хотелима „Б” категорије у којима је полупансион управо појефтинио за 20 одсто. Гости у хотелима су углавном домаћи и из Републике

углавном домаћи и из Републике Српске, а број странаца је веома мали, 5-7 одсто, и међу њима су најбројнији Руси, затим Чеси, Словенци, Јемци... Директор продаје ХТП „Будванска ревијера“ Никола Кентера процењује да се пре- ма најавама може очекивати успјешан наставак сезоне, ка- ко у августу тако и у септем- бру када се очекује више ћач- ких екскурзија и разних ску- пова.

Правило установљено по-
сљедњих година да су најбоље
попуњени хотели виших ката-
горија потврђује се и ове го-
дине - од 1. јула град хотел
„Свети Стефан“ попуњен је до
последњег мјеста. На нашеем
туристичком „свјецу“ борави
око 220 туриста, међу којима
су најбројнији домаћи, а за-
тим Руси, Чеси, Италијани и
Њемци. Иако су цијене изра-
жене у стотинама марака, по-
длупансион у двокреветној со-
би стаје 300, а у апартманима
500 марака, интересовање за
боравак у „Светом Стефану“
је велико, па директор по-
словне јединице „Свети Сте-
фан“ Перо Рађеновић очекује
стопроцентну попуњеност до
краја септембра. Задовољава-
јућа је и ванпансионаска по-
трошња, па се очекује и фи-
нансијски успешна сезона.

Наде и очекивања су, дакле, тренутно „најопипљивији“ резултати туристичке сезоне што је све посљедица политичко-економске нестабилности и несигурности што се веома драматично одражава на туристички промет. Туристичка потражња и понуда мувљено реагује и на побољшање и на погоршање политичко-економске стабилности, па се због тога и не могу очекивати поузданije прогнозе нити унапријед предвидети резултат

СКУПШТИНСКА ХРОНИКА

ЗАВРШЕНА 16. СЈЕДНИЦА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

,,МОРСКО ДОБРО“ БЕЗ ПОДРШКЕ

• Нейвољни резултати њословљања привреде • Потребна још једна споршка хала, а излаз из нейвољне финансијске ситуације споршки клубови треба да траје у трансформацији и приватизацији • Нећећи барају саобраћаја на мору • Нису прихваћени извештаји о раду јавног предузећа за управљање морским добром Црне Горе и Републичке грађевинске инспекције • Једногласно усвојен Извештај о реализацији пројектске оријентације у ЈП „Информативни центар“, а већином ћасова извештај о њословљању и пројектске оријентације Телевизије Будва

Маратонска 16. сједница Скупштине општине Будва која је почела 31. маја окончана је послије 12 радних дана - тек 6. јула. Осмог дана скупштинске сједнице (о раду у претходних седам дана детаљније смо писали у првом броју) одборници су завршили расправу о Информацији о резултатима пословљања предузећа из области привреде по завршним рачунима за 1999. годину и Информацију усвојили већином гласова. Већином гласова, како се и најчешће одлучивало на овој сједници, одборници

се утврди статус свих лица која бораве у насељу „Палестина“ на Јазу и предузима све активности у сарадњи са Комуналним заједницама за расељења лица Владе РЦГ да се та лица сместе у неком од званичних колективних центара у Републици. Закључено је и да се због непостојања услова не дозвољава смештај нових лица у насељу „Палестина“, као и да се настави акција исплате накнаде грађанима Будве који су без новчане или друге накнаде примили расељења лица са Косова и Метохије након обезбеђења сред-за сезону 1999. године са посебним освртом на општину Будва. После дуге расправе у којој су изнijете различите оцене о раду овог предузећа на подручју наше општине једногласно су усвојени предложени и амандманом допуњени закључци којима је Извештај одбијен. Закључено је да су ванредне околности и изузетно негативни трендови присутни у предсезони и на почетку туристичке сезоне створили потпуно нове услове пословљања овог Предузећа који су условили одлагање реализације свих планираних

јажима) а у поређењу с претходним годинама прошлогодишње анализе квалитета воде наводе на закључак да је смањена загађеност приобалног мора канализацијом што је више посљедица смањеног броја туриста него изведенih радова на канализационог иструса. У циљу припреме наредне туристичке сезоне, закључено је, треба наставити са реализацијом одложених активности овог предузећа и надлежних општинских служби с циљем унапређења комуналног реда на плажама и купалиштима и у приобалном поморском саобраћају.

Сједницу, а одборника коалиције „Да живимо боље“ није било довољно за кворум. Посљедњи дан скупштинске сједнице, 6. јула, започео је једногласним усвајањем извештаја о пословљању ТВ Будва (гласали су само одборници коалиције „Да живимо боље“). У расправи о Извештају о раду Одељења безбједности Будва за 1999. годину уз позитивне оцене истакнуто је и више примједби на понашање припадника МУП-а које није примерено нашој општини као туристичком подручју, па би убудуће о томе требало повести више рачуна. Извештај је прихваћен већином гласова. Послије расправе већином гласова усвојена је Информација о пословљању Медитеранског дистрибутивног

Бесправна градња из угla републичке грађевинске инспекције

КУЋЕ „РАСТУ“ У ШИРИНУ И ВИСИНУ

У периоду од 1. јануара 1999. до 15. марта 2000. године републичка грађевинска инспекција је извршила 397 контрола, донијела 78 рјешења о забрани радова, поднijела 36 прекрајних и три кривичне пријаве, донијела 39 рјешења о рушењу и 21 закључак о дозволи извршења. Извршено је 11 рушења, односно затрпавања темељних јама на основу извршних рјешења грађевинских инспектора. У два случаја ангажована је специјализована служба Министарства, а једно рушење је спровео сам инвести-

тор. Према извештају републичке грађевинске инспекције у овом периоду били су ријетки примјери бесправне градње на узрепираним земљиштима, у подручју морског добра и Старом граду, а чешћи су били прекраји започињењем грађевинских радова без комплетне документације, обично послиje овјере пројекта. Најчешће неправилности које су карактеристичне за општину Будва и посебно су изражене у појасу између Јадранског пута и заобилазнице у насељима Бло-

карица, Розино, Вељи виногради и дијелу Подкошљуна, су повећање габарита и спратности објекта. Ове неправилности су проузроковане тиме што се у последњих десетак година на територији наше општине углавном радије станови за продају, односно за издавање током туристичке сезоне, па је препознатљив интерес инвеститора и власника земљишта, па и пројектантата и извођача, да објекти буду што веће површине, а све то изузетно је оптеретило рад грађевинске инспекције.

су усвојили Информацију о стању у спортским организацијама закључивши да мањиност у млађим селекцијама и школама организованим у клубовима представљају највећи допринос спорта укупном привредном и друштвеном животу у општини. Описано је да је основни проблем свих спортских клубова недостатак простора за тренинге и утакмице, па постоји оправдана потреба да се изнађу могућности за изградњу још једне спортске хале. Закључено је и да би се нейвољни финансиски ситуација у клубовима морала побољшати процесом трансформације и приватизације клубова на основу Закона о спорту који је у припреми чиме би се минимизирало буџетско финансирање спорта.

Усвојена је Информација о организацији саобраћајног режима и осталих дјелатности на мору са ставовима и предлозима Министарства унутрашњих послова - пловне јединице, Лучке капетанзије - испоставе Будве, Републичке тржишне инспекције и Јавног предузећа за управљање морским добром Црне Горе. Закључено је да је због великог интензитета током љетњих мјесеци неопходно усpostaviti стални контролу саобраћаја на мору, посебно у зони плажа, од стране Полиције и Лучке капетанзије. Треба, такође, прецизно утврдити мјеста на којима могу пристапати пловни објекти и подржати иницијативу Јавног предузећа за управљање морским добром за организацију обалне страже.

Одборници су једногласно усвојили Информацију о изbjeglim и расељеним лицима и раду хуманитарних организација у општини Будва за 1999. годину са закључком да

става од стране Европске заједнице.

Крај осмог, девети и већи

и уговорених инвестиционих активности у 1999. години. Током протекле туристичке

БОЈАН, ТЕШКО ћЕМО ПРОБИ ПОРЕД ОВОГ...

HOTEL

ЦИЈЕНЕ

дио десетог дана 16. сједнице (30. јуна и 3. јула) протекао је у расправи о Извештају о раду Јавног предузећа за управљање морским добром

сезоне остварено је побољшање на плажама и купалиштима (чистоћа и одржавање, опремљеност са свим услужним и забавним садр-

јежима) а у поређењу са претходним годинама прошлогодишње анализе квалитета воде наводе на закључак да је смањена загађеност приобалног мора канализацијом што је више посљедица смањеног броја туриста него изведенih радова на канализационог иструса. У циљу припреме наредне туристичке сезоне, закључено је, треба наставити са реализацијом одложених активности овог предузећа и надлежних општинских служби с циљем унапређења комуналног реда на плажама и купалиштима и у приобалном поморском саобраћају.

Одборници су једногласно

држима) а у поређењу са претходним годинама прошлогодишње анализе квалитета воде наводе на закључак да је смањена загађеност приобалног мора канализацијом што је више посљедица смањеног броја туриста него изведенih радова на канализационог иструса. У циљу припреме наредне туристичке сезоне, закључено је, треба наставити са реализацијом одложених активности овог предузећа и надлежних општинских служби с циљем унапређења комуналног реда на плажама и купалиштима и у приобалном поморском саобраћају.

Приједољи сајама и изложби, а у складу са програмом остваривања јавних прихода на општини Будва за 1999. годину, одборници СНП су трајали да се ова тачка скине с дневног реда, јер Скупштина општине није усвојила програмску оријентацију ТВ Будва за 1999. годину па не може ни разматрати њено остваривање, али је тај предлог већином гласова одбијен. Једногласно је усвојен Извештај о реализацији програмске оријентације у ЈП „Информативни центар“ за 1999. годину (Радио Будва и „Приморске новине“), а већином гласова предлози програмских оријентација Телевизије Будва и Медитеранског дистрибутивног центра за 2000. годину.

Уместо Ђођија Прибиловића за члана Управног одбора Медитеранског дистрибутивног центра именован је Предраг Јелишић, а у Програмски одбор ЈП „Информативни центар“ уместо Станка Асановића, који је поднио оставку с образложењем да Програмски одбор није у складу са Законом о јавном информисању поднио извештај Скупштини општине о остваривању програмске оријентације, именован је Владимира Кажанегра.

Сједница је завршена одборничким питањима, одговорима и обавјештењима.

В. М. СТАНИШИЋ

(ЗЛО)УПОТРЕБА ПЈЕШАЧКЕ СТАЗЕ

Из одговора на одборничка питања

Пјешачка стаза од Будве до Рафаиловића користи се стицајем околности и за саобраћај моторних возила. Од старе аутобуске станице до Попите у Будви има неколико стамбених објеката којима је једини прилаз улицом Словенска обала. Дуж читаве ове улице и стазе у Бечићима има велики број сталних и привремених угоститељских објеката па је припреме радње и снабдијевања тих објеката немогуће обавити

другим путем - наводи се између осталог у одговору Одјељења безбједности Будва на питање одборника Бранка Бојковића, зашто се толерише и не санкционише саобраћај моторних возила на шеталишту од Будве до Рафаиловића, и истиче да полиција Одјељења безбједности Будва да би спријечили несавремене возаче који мимо општинске одлуке (осим војницима) у Будви на раскрници Солунске улице и улице Словенска обала, код

ристе стазу за саобраћај свакодневно изводе акције и дневно кажњавају по 15-20 возача. Поред свакодневног ангажовања из Одјељења безбједности Будва поручују да је ради ефикасније заштите пјешачке стазе од несавремених возача неопходно поставити физичке препреке (стубиће или жардињере) на сљедећим мјестима: у Будви на раскрници Солунске улице и улице Словенска обала, код

складишта „Монтенегрокомерџа“, код Сајма, код хотела „Парк“, а у Бечићима код одмаралишта „Нафтагас“, „Лахор“ и ПТТ. Између хотела „Монтенегро“ и „Београд“ треба поставити саобраћајни знак забране саобраћаја за сва возила. У вези тога Одјељење безбједности Будва је контактирало са комуналном инспекцијом у чијој је надлежности постављање физичких препрека и саобраћајне сигнализације.

Основач листа: Скупштина општине Будва • Издавач: јавно предузеће „Информативни центар“, Будва • Директор ДУШАН БОЖОВИЋ • Главни и одговорни уредник БОШКО БОГЕТИЋ • Редакциски колегијум: БОШКО БОГЕТИЋ, САВО ГРЕГОВИЋ, ЛУЦИЈА ЂУРАШКОВИЋ, ВЛАДИМИР КАЖАНЕГРА, ДРАГАН Д. РАДУЛОВИЋ, ВАСО М. СТАНИШИЋ • Програмски одбор: ДРАГАН ИВАЧЕВИЋ, ВЛАДИМИР КАЖАНЕГРА, ДРАГАН Д. РАДУЛОВИЋ, ВАСО М. СТАНИШИЋ • Адреса: „Приморске новине“, Трг сунца, број 1 • Поштанска фах: 14, 85310 Будва • Телефони: (086) 51-487, 52-024 • Број жијро рачуна: 50710-603-5-2853 код НБЈ-ЗОП Будва; Годишња претплата 96 динара или 4 ДМ, полугодишња 48 динара или 2 ДМ, за иностранство 192 динара или 8 ДМ • Штампа „Побједа“, Подгорица • Рукописе и фотографије не враћамо

АКТУЕЛНОСТИ

КОМЕНТАР

И ДИРЕКТОР ЈЕ - БОГ

(Или: кој је скоро чуо радника да у свом предузети о важним стварима може нешто да каже, предложи, шта...)

Тешким положајем радника у приватним фирмама, а нарочито у шаковским самосталним утискивачким, шаковачким и сличним радњама, бавили смо се, оправдано, у прошлом броју нашег листа. Они су ког тајни који су уз нешто каштале, умјешости и уз добре везе, остворили објекте разног шта, чија је дјелатност махом услужна, постали буквально најамни радници. Са свим пониженима и шаковарама какве штај положај и доноси, што је у развијеном свијету било познато шаковским тајницима и година овога вијека, а чиме су се бавили и књижевни класици. Али, чеја је данас далеко, далеко мање. Тако тајни учини „стапају“ демократија.

Поставља се, међутим, једно друго тајниче, које је у тајесној направно, вези с овим претходним, а које тајници: какав је положај зато послених у бившим друштвеним предузетима, која су у недавно обављеној приватизацији постала јавна, акционарска групација, холдинг компаније? У шаковим предузетима, и у нашој објавини, ради највећи број људи. Одговор је моћуће сажети у једној реченици, али и у једној јединој ријечи - лоши.

Вријеми трансформацију шака, махом већих колективних из друштвених и државних у приватна примијењена су, направно, искушава из развијеног свијета који обично зовемо западни. Али како? У новој управљачкој консталацији изабрани су управни одбори, а на њиховим предлогом директори предузета. Слично као и код боташа и развијених. Но, за разлику од тога свијета с којим шаковско хоћemo да се упоређујемо, у управа не сједе и власници каштала. Чланови шакових управљачких одбора су представници овејаш државних фондова, шакови, али нема приватних тајници, и то приватизација није извршена новицем, како се то у свијету којег желимо да сићемо и доспјимо - ради. И шта се доће да се утврди? Тако изабрани управни одбори саслају се „с мијене на штап“ да би се утврдио „програм ради“, „пројекат развоја“ и сличне активности, чешће да би се анализирао рад у једном промјесецу, за пола године или годину. Обично шаковци и не штрају дуго, и завршавају се или шаковим сајаштвима из којих јавност, а нарочито зато послени у шаковим фирмама, мало што могу да сазнају, или без њих. Директор је предузета, је овејаш претпоставију оно што се ради у свијету, добија широка овлашћења. Он присуствује сједницама управе, сједници у животу довољено. Али не, као у развијеним земљама, тајни је за шака свој ради, ако већ није акционар, дебело плаћен и још дебље одговоран за оног што ради. Ког нас су шаковци у фирми и предузети схватали да имају овлашћења, али не баш и одговорност, па је њихова волја пресудна. Иако она (шакова волја) не долази из истинске уверења

Саво ГРЕГОВИЋ

КАКО ЗНАЦАДА САМ РАДИО У ПРИВАТНОМ СЕКТОРУ??!

ЈУЛСКИ ПРАЗНИЦИ

ТИ ГРОБОВИ НИЈЕСУ РАКЕ...

• Тринаестојула, у Новосељу

Централна прослава Дана устанка народа Црне Горе одржана је у Новосељу, изнад Петровца. Том приликом је откривена спомен-чесма с именима погинулих у ослободилачким ратовима 1912-1918. и 1941-1945, као и паркинг простор уз сеоско гробље, које су изградили мештани Новосеља и Грабовице уз помоћ радних колектива и појединача из наше општине.

На скупу је донаторима захвалио Војо М. Грегорић, истичући да је цио посао највише помогла Скупштина општине Будва. Он је том приликом подсјетио и на двије велике акције које су Новосељани извели прије ове године: воде и струје у селу.

Говорећи на Новосељу, Владимира Станишић, предсједник СУБНОР Будве је, између остalog, рекао:

- У братству Грегорића, као год и у читавом племenu Паштровића, за цијену слободе се никада није питао. Борци из овог братства и племена стизали су у све бојеве где се бранила слобода отаџбине. Стизали су чак из Цариграда и америчких рудокопа, без војног позива и о свом брашњенику да стану на браник отаџбине. Стigli су и на Вртијельку, Граховац, Крусе, Тарабош, на Солунски фронт, Кајмаччлан, на Пљевља, Сутјеску, Неретву, Зеленгору и Мило Ђ. Грегорић.

На десној плочи су имена погинулих у рату 1941-1945. То су: Душан И. Вукотић, Илија М. Грегорић, Андрија И. Грегорић, Јово М. Грегорић, Шпиро М. Грегорић, Вуко И. Грегорић, Нико С. Грегорић, Јубо М. Вуковић и Душан Н. Раичевић.

Стог јула, Ђорђије Прибилић, предсједник скупштине општине Будва је, између остalog, рекао:

- Традиција је наших предака да на високо мјесто људских врлина истичу борбу за слободу, против непријатеља који је окупирао земљу. Паштровски родољуби су те

бунтовне и немирне 1941. године знали да крену свијетлим путем својих очева и да се изузетно бројно, много масовније него што су то биле које политичке партије организовале, одазву позиву за одбрану отаџбине. Тек су касније многи од њих, па и организатори устанка били партијски ангажовани. Но, нијесу дозволили да било која идеологија замути свијетле традиције племена. Батаљону који су основали 1942. године дали су име Стефана Штилановића, последњег паштровског кнеза, али и последњег српског деспота и хришћанског свештеника.

Подсећајући да мудрост из историје итекако треба да сlijede и данас њихови потомци, како би превазишли разне поделе, Прибилић је још рекао:

- Ми се данас сјећамо родољуба из 1941. године или такође и учесника балканских ратова, добровољца из Америке 1914., солунских бораца и свих који су нам омогућили да будемо своји на своме. Све је ово једна непrekидна историјска нит која повезује оца и сина и која се не смије кидати јер је свако кидање болно затохује увијек морамо све заједно поменути јер ми на Приморју нисмо алге које је море избацило, већ људи са лијепом традицијом и прецима којима се можемо поносити.

С.Ш.Г

НА ВРХУ ПЕРА

ПУТ БЕЗ ПОВРАТКА

Нећемо рећи ништа ново ако кажемо да је дрога у свијету највеће зло дводесетог вијека. Међутим, оно што треба да забрине јесте чињеница да је дрога, односно наркоманија у СР Југославији посљедњих десетак година, а самим тим и у Црној Гори, све рас прострањенија и све већи број младих људи, налази се у њеним канџама.

Према званичним подацима Удружења за кривично право Црне Горе од 1995. до 1999. године, у Црној Гори су регистрована 284 кривична дјела у вези са злоупотребом опојних дрога. Од тога је било 227 кривичних дјела неовлашћеног посједовања и стављања опојних дрога у промет и 57 кривичних дјела омогућавања уживања дрога.

У појенутом периоду је одузето 1306 килограма дроге хероина 5,6, марихуане 1298, 2,2 килограма кокаина 2,2 грама хашиша и 411 ... Ови подаци говоре да је злоупотреба дроге у Црној Гори поједно прерасла у криминалну активност забрињавајућих разјера.

Према подацима Одјељења безбедности у Будви само током прошле године у нашем граду је одузето 11 килограма и 982 грама марихуане, а о овој теми говорило се и на посљедњој сједници Скупштине општине Будва. Подаци из првих шест мјесеци ове године такође забрињавају и говоре да дрога међу младима у Будви, узима све

више маха и звона већ одавно звоне на узбуну.

Само прије десетак дана полиција је од двојице младих суграђана одузела готово килограм марихуане намирењене продаји у пакетићима од по 5 грама. На једној од будванских раскрсница прије непун мјесец дана у једном аутомобилу припадници полиције су запlijенили готово четири килограма марихуане. Један млади суграђанин је узгајао марихуану на тераси свог стана. Дрога се све више дилује и користи у кафићима, на улицама на концертима, а све чешће се може чути да је стигла и до школских клубова. Свједоци смо да се по готово током сезоне, мириш дроге осећа на улицама Старог града у касним ноћним сатима, а зором чистачи уклањају велики број шприце за фиксање. Погубан је податак да је један млади човек у Будви не тако давно умро због употребе дроге.

Ако се сумирају ови поражавајући подаци, иако је ријеч само о једном њивом дијелу, сасвим је јасно да, ако се овако настави, дрога ће на директан начин утицати на будућност наше земље.

Зато се, поред декларативне приче и предавања, мора прећи на организовану акцију друштва и надлежних институција да би се што прије пронашао лијек против ове опаке појаве.

Уместо празних прича друштво дугује будућности

ове земље - младима, ефикасну акцију свих, почев од породице, школе, медија, преко здравства и полиције до правосудних органа.

Иако се у појединим школама организују трибине, предавања и семинари за ученике, наставнике и родитеље, о дроги нажалост млади сазнају брзо, наставници касно, а родитељи готово никад. Зато се са превенцијом мора почети што раније.

Наркоманију морамо схватити као нарастајући друштвени проблем и зато је потребна хитна акција. Мора се успоставити стална сарадња између школе, правосудље, полиције и центара за социјални рад. Јер, дрога са собом повлачи и друге облике криминала.

У свему овоме, законске санкције за уживаоце и дилере дроге, морају бити знатно ригорозније, као што је то у многим државама свијета. Апсурдно је да школски прописи не предвиђају ниједну казнenu мјеру за ћаке који доносе наркотике у школи, или „уживају“ у њима, зато што уживање дроге није кривично дјело и не подлијеже кривично одговорности. На другој страни, требало би знатно поштитити кажњавање одраслих дилера дроге.

Једном ријечју, потребна је хитна и заједничка акција на нивоу државе да овај велики друштвени проблем не би попримио још теже димензије.

Ранко ПАВИЋЕВИЋ

АКТУЕЛНОСТИ

ПРЕДСТАВНИЦИ ДПС, НАРОДНЕ СТРАНКЕ И ДЕМОКРАТСКЕ ОПОЗИЦИЈЕ СРБИЈЕ, РАЗГОВАРАЛИ НА СВЕТОМ СТЕФАНУ

О ОДНОСИМА У САВЕЗНОЈ ДРЖАВИ

• Представници Демократске партије социјалиста Црне Горе, Народне странке и представници демократске опозиције Србије, разговарали 14. јула на Светом Стефану о политичкој кризи и односима у Савезној држави. • Након вишеседних разговора, усвојена је заједничка изјава коју је великом броју новинара саопштио Филип Вујановић, поштар-директор ДПС. • Ишакнула неопходност да се грађанима Црне Горе и Србије обезбедију државни и друштвени коридор који ће поштуност творије мир, демократију, економску и социјалну стабилност, државу, националну и сваку другу равноправност, као и неодложну иштевацију у демократску међународну заједницу

За постизање ових циљева, каже се у заједничкој изјави, потребна је корењната промјена политичког система у Србији као и убрзани економски развој Црне Горе и Србије. Промјене су потребне и у односу на досадашњу државну заједницу Црне Горе и Србије. У спровођењу тих промјена, демократске снаге Црне Горе и Србије сагласне су око сљедећих начела:

- Демократски преуређења државна заједница Црне Горе и Србије у заједником интересу грађана Црне Горе и Србије.

- Државна заједница може да задовољи интересе својих грађана само ако је демократска, потпуно укључена у европске интеграције и са институцијама које су усклађене са европским стандардима.

- Државна заједница, каже се даље у заједничкој изјави, може да функционише на успјешан и демократски начин, само уз пуно уважавање специфичних интереса Црне Горе и Србије, са чврстим институцијалним гаранцијама оног степена самосталности којег Црна Гора и Србија сматрају неопходним.

- Да би се остварила таква демократска државна заједница, неопходна су нова конститутивна рјешења чију би поуздану основу чинила и Платформа Владе Републике Црне Горе.

- Демократске снаге Црне

Горе и Србије најоштрије осуђују и одлучно одбацују уставне промјене које су у јулу 2000. године спроведене на нелегалан и противставан начин. У том смислу разумљиви су ставови изјавијети у Резолуцији Скупштине Црне Горе.

- Демократске промјене у Србији, као и досљедна промјена Резолуције Савје-

нице Црне Горе и Србије, без обзира на покушаје деструктивних политичких групација да зауставе напредак и да зарад очувања сопствених привилегија наше земљу заувик задрже у изолацији од свијета, каже се у заједничкој изјави која је усаглашена између представника Демократске партије социјалиста, На-

родну странку су представљали: Драган Шоћ, Предраг Дреџун, Саво Марковић и Сава Ђурђевић.

Опозијију Србије су представљали, у име Савеза за промјене Зоран Ђинђић, предсједник Демократске странке, Горан Свилановић, предсједник Грађанској савеза Србије, Владан Батић, предсједник Демократске странке и Милан Протић, члан предсједништва Савеза за промјене.

Српски покрет обнове су представљали: Милан Коменић, Војислав Михаиловић и Милан Миковић.

Састанку су присуствовали и Војислав Коштуница, предсједник Демократске странке Србије, Вук Обрадовић, предсједник Социјалдемократије, Момчило Перешић, предсједник Покрета за демократску Србију, Жарко Кораћ, предсједник Социјалдемократске уније, Драган Веселинов, представник коалиције „Војводина“, Миле Исаков, предсједник Реформској демократској партији. Момчило Трајковић, Расим Љајић испред коалиције „Санџак“.

Разговорима су у име Савеза војвођанских Мађара присуствовали Иштван Пап и Шандор Ерегеши.

Састанку на Светом Стефану, затвореном за јавност, присуствовало је око 40 новинара и репортера из наше земље и иностранства.

Ранко ПАВИЋЕВИЋ

та безбједности 1244 о Косову и Метохији су услови да Косово и Метохија остану интегрални дио Србије.

- Демократске снаге Црне Горе и Србије заједнички ће радити на усpostављању стабилне, успешне и европске државне зајед-

нице и демократске опозиције Србије, након вишеседних разговора на Светом Стефану.

Разговорима на Светом Стефану су у име ДПС-а присуствовали: Светозар Марковић, Филип Вујановић, Миодраг Вуковић и Жељко Штурчанић. На-

ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ ЂОРЂИЈЕ ПРИБИЛОВИЋ ПРИМИО ДЕЛЕГАЦИЈУ ОЕБС-А

ПОДРШКА РЕФОРМИ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

• Понуђена помоћ у повезивању Будве са неким европским градом који има развијену локалну самоуправу као и приликом доношења законских рјешења у Скупштини Црне Горе

Предсједник општине Ђорђије Прибиловић примио је 11. јула делегацију Организације за европску безбједност и сарадњу у којој су били Џулијан Пил Јетс, шеф канцеларије ОЕБС-а у Подгорици, и Јан Реп, службеник те канцеларије. Тема разговора, ове у последње вијеме друге посјете, била је локална самоуправа, положај локалних власти у Црној Гори и најављене промјене прописа које имају за циљ јачање локалне самоуправе.

Обраћајући се новинарима послије завршенih разговора предсједник општине Ђорђије Прибиловић је изјавио да су представници ОЕБС-а подржали тренд промјена прописа о локалној власти у Црној Гори и понудили да се у том циљу Будва конкретно повеже са неким европским градом, највероватније у Аустрији. Они су понудили и помоћ код законских рјешења која се буду нудила Скупштини Црне Горе.

Децентрализација власти је један цивилизацијски феномен који је све више у тренду у свијету, рекао је на крају предсједник општине Ђорђије Прибиловић изражавајући увјерење да ће Црна Гора ући у Европу као децентрализована држава са развијеном локалном влашћу.

- Ова питања су суштинског карактера за развој

САОПШТЕЊЕ СА САСТАНКА ПОМОЋНИКА МИНИСТРА УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ВУКА БОШКОВИЋА И ПРЕДСЈЕДНИКА ОПШТИНЕ ЂОРЂИЈА ПРИБИЛОВИЋА

ВИСОК НИВО БЕЗБИЈЕДНОСТИ

• Досадашње активности МУП-а резултирале значајним смањењем броја кривичних дјела и прекршаја као и повећањем стапајања безбједности у саобраћају

У Будви је 11. јула одржан састанак помоћника министра унутрашњих послова за јавну безбједност Вука Бошковића са сарадницима и предсједника општине Ђорђија Прибиловића. Послије обостраног корисног и конструктивног разговора дато је саопштење за јавност у коме се истиче да је обострано констатовано да су Одјељење безбједности Будве и Министарство унутрашњих послова у њелини до сада остварили висок ниво безбједности грађана Будве као и оних који су Будву одабрали као своју туристичку дестинацију за ову

туристичку сезону и истиче да ће активности МУП-а бити у функцији грађана и гостију Будве, прилагођене захтјевима туризма.

На састанку је, наводи се у саопштењу, описано да су досадашње активности МУП-а резултирале значајним смањењем броја кривичних дјела и прекршаја као и повећањем степена безбједности у саобраћају. Сарадња локалне самоуправе и Одјељења безбједности Будве биће и даље на високом нивоу, а све у функцији очувања личне и имовинске сигурности грађана, као и безбједности уопште.

С.

У КОТОРСКОМ „ЈУГОПЕТРОЛУ“ КАЖУ ДА СУ НОВЕ ЦИЈЕНЕ НАФТЕ ДИГЛЕ НА НОГЕ ИСТРАЖИВАЧЕ

ЈАДРАН И ЗАЛЕЋЕ - НАЈИНТЕРЕСАНИЈИ

• Јављају се нове фирме које желе да праћају за нафтом и у подморју и на копну Црне Горе

Скок цијена на светском тржишту са десетак долара по барелу на чак 30, дигао је на ноге истраживаче. У „крупном плану“ на светским нафтним мапама нашла се и Црна Гора која у својим морским и каменим њедрима крије „црно злато“.

- Интересовање је заиста порасло - каже Никола Драгомановић, генерални директор которског „Југопетрола“.

- Нарочито након раста цијена нафте и послиje објављених „претпоставки“ које су настале

дио од Светог Стефана до Превлаке.

- Јављају се и истраживачи који би срећу окушали на копну истиче Драгомановић - Ми смо већ „маркирали“ неколико зона где би требало поставити бушотине. Да ли ће прва постављена негде код Улциња, на полуострву Лу-

ња“ да је има на том простору.

За нафтом се на копненом дијелу трагalo и у Буљарици код Петровца, педесетих и шездесетих година, као и на подручју Гра- хова.

Тада се ишло у дубину од највише 4000 метара, јер није било техничких мо-

Предузеће

Загрепчани су у Црној Гори формирали предузеће које се зове „Ина-Црна Гора“ преко којег се првогорском тржишту испоручују нафта и њени де-

ревати као и плин. Ускоро ће се продавати и уља за аутомобиле, као и мазива. Загрепчани своју робу продају на пумпама „Југопетрола“.

шица, у предјелу Црмнице, Грачова или неког другог места, знаћemo ускоро.

На копну је посљедњи пут нафта тражена прије три-четири године. Било је то у предјелу Валданоса, у улцињској општини. Которани су заједно са Новосаданима поставили бушотину са које се ишло у дубину од 5.300 метара. Нафта том пријеком није пронађена,

гућности да се дубље про- дре.

А стручњаци упозоравају да се нафта „крије“ на дубинама између 5 и 6.000 метара.

Приликом недавних разговора у Котору између представника „Ине“ и „Југопетрола“ речено је да би и загребачко предузеће могло да се укључи у ову врсту послу.

- Ми смо и раније, у оној

ДУШАН БОЖОВИЋ ДИРЕКТОР ИНФОРМАТИВНОГ ЦЕНТРА“

На сједници Управног одбора ЈП „Информативни центар“, одржаној 27. јула за директора ове установе изабран је Душан Божовић. У претходном четврого-дишњем мандату Божовић је обављао ову дужност.

Нафасавији, имали добру сарадњу са „Југопетролом“ и учествовали у трагању за нафтум у Црној Гори - рекао нам је Томислав Драгићевић, предсједник управе „Ине“. - Ми располажемо са три платформе за истраживање нафте које су тренутно ангажоване у иностранству (Египат, Оман и Албанија), али ћemo се ради укључити у посао било са Которанима, било са неким њиховим страним партнером.

С.Ш. ГРЕГОВИЋ

ХАЛО, ФИНАНСИЈСКА? БРЗО ДОБИТЕ, ЏЕНА МИ НЕ НАПЛАЋУЈЕ ТАКСУ ЈЕДНОМ ГОСТУ

АКТУЕЛНОСТИ

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

НОВЕ ТЕЛЕФОНСКЕ ГОВОРНИЦЕ

● Средином јула, у организацији „Телекома“ Црне Горе, на подручју од Будве до Петровца, постављено 100 јавних телефонских ауштомашских говорница

Циљ ове акције, како је изјавио Ђорђије Радоњић, директор „Телекома“ у Будви, јесте допринос побољшању туристичке понуде, а телефонске говорнице су постављене на најпромет-

нијим локацијама.

Магнетне картице које се користе за телефонирање могу се купити на мјестима где се налазе телефонске говорнице и на бројним киосцима дуж обале.

ЗАШТИТА МАСЛИНОВОГ РОДА

● Од 8. до 12. јула, на подручју Будве, Бара и Улциња, у организацији Министарства пољопривреде, водогодишње и шумарства у Влади Републике Црне Горе, извршено је авионско трештјење маслина пршив маслинове мушице, са циљем заштите овојодишње маслиновој рода

По оцјенама Васка Милановића, савјетника за пољопривреду у Општини Будва, акција је обављена на вријеме, што ће представљати квалитетну заштиту маслина од маслинове мушице, великог штеточине маслиног рода. Управо

због тога, каже Милановић, очекује се бољи род маслина него прошле године када се са акцијом каснило.

Цијена ове акције, обављене запрашивањем из специјалног авиона Министарства пољопривреде, из-

носила је 30600 њемачких марака, а поред Министарства пољопривреде, по 7000 марака обезбедиле су општине Будве, Бара и Улциња.

Ако буде неопходно, акција ће бити поновљена најкасније за мјесец дана.

ОТВОРЕН ХОТЕЛ „ЈОВАНА“

● У Будви 11. јула отворен још један ексклузивно ојачани хотел „Јована“. Тиме знатно ублажио је туристичку понуду

Закупац хотела који се налази са десне стране заобилазише кроз Будвански поље је предузеће „Маестрал турс“ из Будве.

Хотел располаже са 80 кревета, три ексклузивно

опремљена апартмана, базеном и кафетеријом, а обезбиђен је и паркинг простор за госте.

Полупансион у овом хотелу током сезоне износи 70 до 80 марака, а за најам апартмана треба издвојити

од 400 до 500 марака за четири особе.

Занимљиво је да су капацитети хотела након отварања убрзо попуњени. То говори да цијене за један слој гостију очито нису проблем.

СЕЗОНА ИЗЛОЖБИ

● У Модерној галерији у Будви, 23. јула је отворена изложба најновијих слика Воја Станчића, који се представио са 35 уља на платну.

● У спомен дому „Стеван Митров Љубиша“ у Старом граду, 17. јула отворена је изложба слика под називом „Јутрење“ београдског сликара Драгана Мојовића који се представио са 10 уља на платну.

● У хотелу „Маестрал“ у Милочеру, 20. јула је отворена изложба слика Кемала Рамукића из Београда који је изложио 17 радова у уљу, а у хотелу „Монтенегро“ у Бечићима са 30 слика у уљу, представио се Саво Јокић.

● У Галерији на Светом Стефану, 22. јула је отворена изложба слика пригорског сликара Анђела Арнаутовића који је изложио 15 радова у техники уље на платну, а у хотелу „Панорама“ у Бечићима своје скулптуре изложио је Радојица Јабовић из Будве.

● У галерији хотела „Медитеран“ у Бечићима, од 20 до 30. јула излагала је Марина Радуловић, академски сликар из Подгорице која се представила са 25 радова у уљу.

ЛИКОВНА КОЛОНИЈА У МАРКОВИЋИМА

● У селу Марковићи изнад Будве, од 17. до 30. јуна одржана ликовна колонија „Будва 2000.“

Ријеч је о првом сазиву колоније која је окупила 8 познатих југословенских сликара, а организатор је породица Радовановић из Панчева која већ дуже током љета борави у својој викендцији у Марковићима.

У колонији која ће, по ријечима организатора, постати традиционална стварали су током 12 дана познати југословенски уметници: Звонко Мандић из Зрењанина, Томислав Сухечки из Вршца, Милан

Јакшић из Панчева, Зоран Матић из Бајине Баште, Милан Драшковић из Ужица, Јасна Вулановић-Марковић из Београда, Милица Грбић из Панчева и Никола Калађурђевић из Рафаиловића.

СЕЗОНА ЛИКОВНИХ ИЗЛОЖБИ

● Туристичка сезона на Будванској ривијери једноставно означава и боташу сезону ликовних изложби на којима излажу југословенски сликари.

● У Модерној галерији у Будви, почетком јула, отворена је изложба слика познатог југословенског сликара Тодора Стевановића из Београда који се представио са 40 уља на платну.

● Од 3. до 7. јула, у галерији хотела „Медитеран“ у

Бечићима, излагала је Маја Ердељанин, академски сликар из Новог Сада, а од 5. до 12. јула у Галерији „Свети Стефан“ представио се Гoran Косановић, уметник из Београда.

● 1. јула у Галерији „Санта Марија“ у Старом граду

отворена је изложба раних радова познатог југословенског сликара Дада Ђурића који живи и ствара у Паризу, а у галерији хотела „Бељви“ у Бечићима, од 2. до 9. јула излагала је Јанка Јабучанин са Цетиња.

ФЕСТИВАЛ ПЛЕСА

● Од 26. јуна до 3. јула, у организацији туристичке агенције „Глобалпур“ из Будве и Јелене школе „Цеш сеј“ из Подгорице, у Медијтеранској секторској централи у Будви одржан Фестивал плеса под називом „Будва ојен 2000.“

Фестивал је обухватио љетњи спортски камп у спортском плесу са семинарима у класичним и латиноамеричким плесовима и такмичарским дијо, (од 29. ју-

на до 2. јула) док је ревијално вече одржано на базену „Рондо“ на Словенској плажи (2. јула).

Учесници фестивала су

на до 2. јула) док је ревијално вече одржано на базену „Рондо“ на Словенској плажи (2. јула).

Учесници фестивала су

ПОМОЋ

Италијанска невладина организација „COSB“ уручила је, почетком јула, Дому здравља у Будви нову пошиљку помоћи у укупној вриједности од 23.000 марака. Ријеч је о најсавременијим медицинским апаратима и уређајима за пружање хитне помоћи, као што су електрокардиограф и амбус - систем.

Дом здравља у Будви је прије три мјесеца од ове хуманитарне организације добио 20.000 марака за реконструкцију амбуланти.

ЗАКОН
И МЕДИЈИ

● У организацији Европске инспиције за медије и Америчке адвокатске коморе од 3. до 6. јула у хотелу „Масија“ у Милочеру одржан је семинар под називом „Закон и медији.“

Семинар је окупио 50 учесника из Црне Горе, а говорило се о одговорности за објављену информацију и праву на приватност, о утицају Европске конвенције на право медија, о случајима клевете у Црној Гори, о виђењу судија о клевети и увреди у медијима, о праву политичара на приватност и другом.

Говорили су представници Секретаријата за информације Црне Горе, представници основних судова, професори са Оксфорд универзитета и представници једног броја независних медија у Црној Гори.

**ВУКАШИН ЗЕНОВИЋ, НОВИ ПОСЛАНИК
У СКУПШТИНИ ЦРНЕ ГОРЕ**

ЗА ЕВРОПУ И
- РЕГИОН

Вукашин Зеновић је нови по-сланик Скупштине Црне Горе. Изабран је 5. јула, пошто је досадашњи по-сланик Народне странке Саво Ђурђевић именован за пот-предсједника Владе Црне Горе.

Зеновић је рођен 1. јула 1956.

мљења и стандарда у којој ће по-штено приватизацијом, уз учешће страног капитала, животни стандард њених грађана бити на знатно вишем нивоу.

Зеновић ће, како наглашава, представљати и општину Будву, заступати њене интересе и, наравно, програм Народне странке. Задагаће се да се општинама, нарочито на Приморју, врате одузете надлежности нарочито када су у питављу служба прихода, Дирекција за некретне (ранији катастар), убирање локалних такси које треба улагати у даљи развој туризма, ЈП „Морско добро“ где треба да такође дође до промјена, грађевинска инспекција...

- Задагаће се да Будва добије факултет за туризам и угоститељство јер је најграђенији град и географски и туристички центар Црногорског приморја, јер се 50 одсто туристичких капацитета, кадрова и осталих потенцијала у туризму налази у овој општини. Такође ћу се залагати за отварање основног суда у Будви и још неких решења која иду у прилог развоју ове средине. Данас је ујединена Европа итакако инсистира на регионалном размишљању и дјеловању и ја сам потпуно на том курсу.

Г.

ЗАТВОРЕНО 40 ОБЈЕКАТА

Републичка тржишна инспекција је приликом ревизије контроле средином јула затворила 40 угостиштских и трговинских објеката на подручју Бу-

дванасе ривијере због неподједовања потребних одобрења за рад.

Том приликом републичка тржишна инспекција затворила је бројне угости-

тельске садржаје на острву Свети Никола који су власништво Ненада Ђурђевића јер је утврђено да дјелатност обављају без одобрења за рад.

СЕМИНАР АМСЈ

У хотелу „Александар“ у Будви, од 4. до 8. јула одржан је семинар стручне службе организације Аутомото мото савеза Југославије, учествовало је 350 учесника

из Црне Горе и Србије.

Расправљало се о унапређењу рада ове организације, услугама и омасовљењу чланства, а присуствни су се заједнички за јединство ове организације.

ЗАТВОРЕНО ПЕДЕСЕТ ОБЈЕКАТА

● У другој половини јула, Републичка тржишна инспекција је због разних неправилности, затворила 50 угостиштских и трговинских објеката на подручју Будванске ривијере, углавном због неподједовања за рад.

Том приликом, извршено је 694 контроле, установљено 555 неправилности и предузето 464 управних мјера. Донијето је 212 решења о отклањању недостатака и поднијета 32 захтјева за покретање прекршајног поступка.

Изречено је 237 мандат-них казни у вриједности од 33109 марака, а наплаћено је 29469 марака.

Поднијето је и 17 пријава за привредни преступ.

Републичка санитарна инспекција је у истом периоду обавила 305 контроле и установила 50 неправилно-

сти, углавном због неподје-

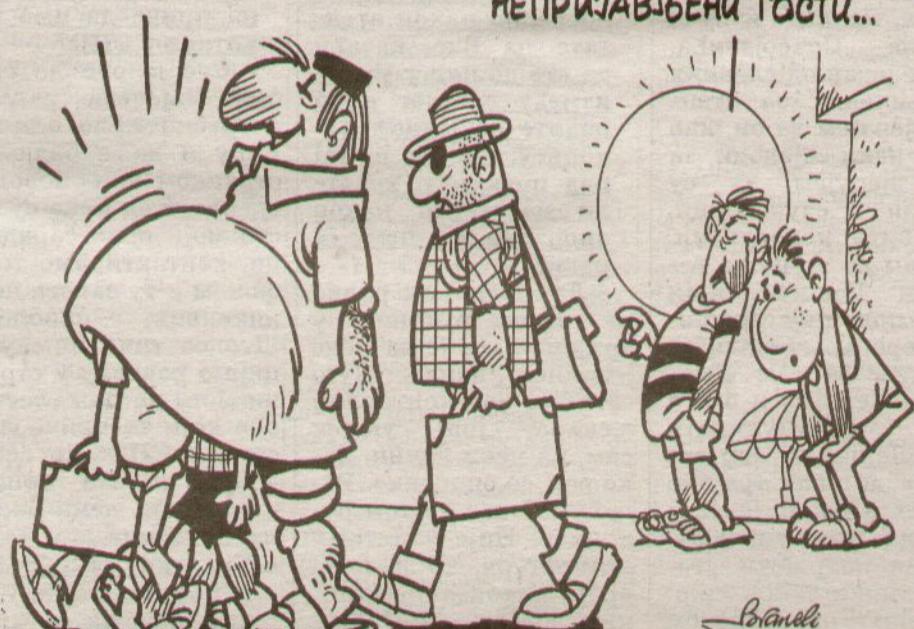
дања санитарних књижи-ца.

Том приликом, изречено је 50 мандатних казни у износу од 3290 марака и поднесене 3 прекрајне пријаве.

Припремио:

Р. ПАВИЋЕВИЋ

...А ОНО ТАМО СУ МУ НЕПРИЈАВЉЕНИ ГОСТИ...

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

• Што се тиче промјене Усташава, иако се шако нешишо и мојло очекиваши, ишак је изненађење. Када је најмање требало урађено је нешишо јоштво ван шамеши. На Црну Гору су насртали и Омер Џаша Лашас и друге Џаше и Аустријанци и Њемци, с намјером да је ђокоре. Овако је, међушим, до сада нико није понизио

Вук Драшковић, поznati писац, аутор књига „Судија“, „Молитва“, „Нож“, „Руски конзул“, „Ноћ ќенерала“, лидер најјаче опозиционе странке у Србији, Српског покрета обнове, већ дugo борави у Будви. Он је у неку руку наш суграђанин, јер у улици Прва пролетерска у насељу Дубовица има стан који је купио још раних осамдесетих година, али се овога пута задржао непланирано дуже. На њега је, наиме, пред поноћ 15. јуна извршен атентат. Срећом, од укупно девет хитаца колико је с терасе његовог стана упућено на њега док се налазио у дневној соби свог стана, два пројектила су га само закачила по глави, без тежих посљедица. Од тада је његова кућа препуна пријатеља, сарадника из странке, највиших личности из актуелне власти Црне Горе, неизбjeжних новинара и, наравно, родбине.

• Господине Драшковићу, избегли сте куршуме, прногорска полиција је ухапсила нека лица за која се основано сумња да су учествовала у нападу на вас, једно лице је прногорском правосуђу изручено МУП Србије, на основу потјернице. Вјерујете ли да ће се ускоро знати ко је и зашто пуштао на Вас?

- Истина, прногорска полиција је реаговала брзо, ухапшени су браћа Иван и Милан Ловрић, МУП Србије је испоручио Владимира Јовановића, званог Јапанац. Прногорска полиција има кадрове и вјерујем вољу да се случај ријеши. Но, јак ћу вјеровати у искрене намјере МУП Србије и других, тек када изрече Душана Спасојевића, који је један од главних осумњичених за атентат. Вјерујем да он, као и још неки свједоци, за које вјерујем да су уствари саучесници, неће бити испоручени. Мислим да то не да го сподин Шешељ, који своју подршку државном тероризму жели да наплати. Ја сам сигуран да ће СПС и овога пута капитулирати пред Шешељем, јер све што је до сада тражио од њих и добио је. Могуће да га и уцјењују: или ће подржати „терористички закон“ или ће они прногорском правосуђу испоручити Душана Спасојевића, који је мислим по на-

логу Шешељевом и уз подршку СДБ Србије био организатор и непосредни извршилац атентата. Иначе ово што се догодило у Будви је наставак онога што је започето на Ибарској магистрали 3. октобра прошле године када су убијена четири члена човјека СПО. На потезу је, dakle, власт у Србији, на потезу је предсједник СРЈ.

• Одако се бавите политиком, знатно мање сте присутни у књижевном животу. То нарочито примјењују бројни читаоци вашних дјела од којих су многа имала огромне тираже. Да ли је ваша књижевна радионица закључана на дужи рок?

- Ја сво ово вријеме пишем један роман, вјероватно најтежи који се писао на овим просторима. Да се Србија ослободи безбожничког, антинародног и штеточинског режима. За тај циљ, одавно постављен, наставију да се борим и под Милошевићевим камионима с пијеском и под његовим куршумима. Због жртава које су пали немам право да се повучем. На злоништу се нико, никада није усретао и казна стиже и до деветог кољена. За ових десет година СПО је стално био на мети, био жртва, имао жртве. Ми за сво то вријеме нисмо узели оружје теже од крста. Ја сам човјек помирења и СПО је партија помирења. Хоћемо да се закопају ратне сјекире из српско-српског рата који је почeo 1941. Коначно СПО је донио декларацију о помирењу и ми је досљедно поштујемо.

Перо сам, dakle, одложио привремено.

• Новинарима сте, не посредно након атентата на Вас, казали да сте дошли у Будву између осталог и да радите на једном рукопису. Да ли је тај рад прекинут, хоћете ли наставити након опоравка и о чему се ради?

- Да, овде сам радио на једном рукопису у вријеме када је на мене извршен напад. Дуго сам био под контролом љекара, још увијек сам, на неки начин, иако сам се опоравио. Радију и даље на том рукопису. Није у питању литература, то је нека врста анализе политичких дogađaja у Србији посљедњих година. Радни наслов је „Где смо и шта ћemo“.

• С обзиром да би то могло бити и занимљиво и узбудљиво штivo, може ли се очekivati да тај рукопис ускоро дође до издавача?

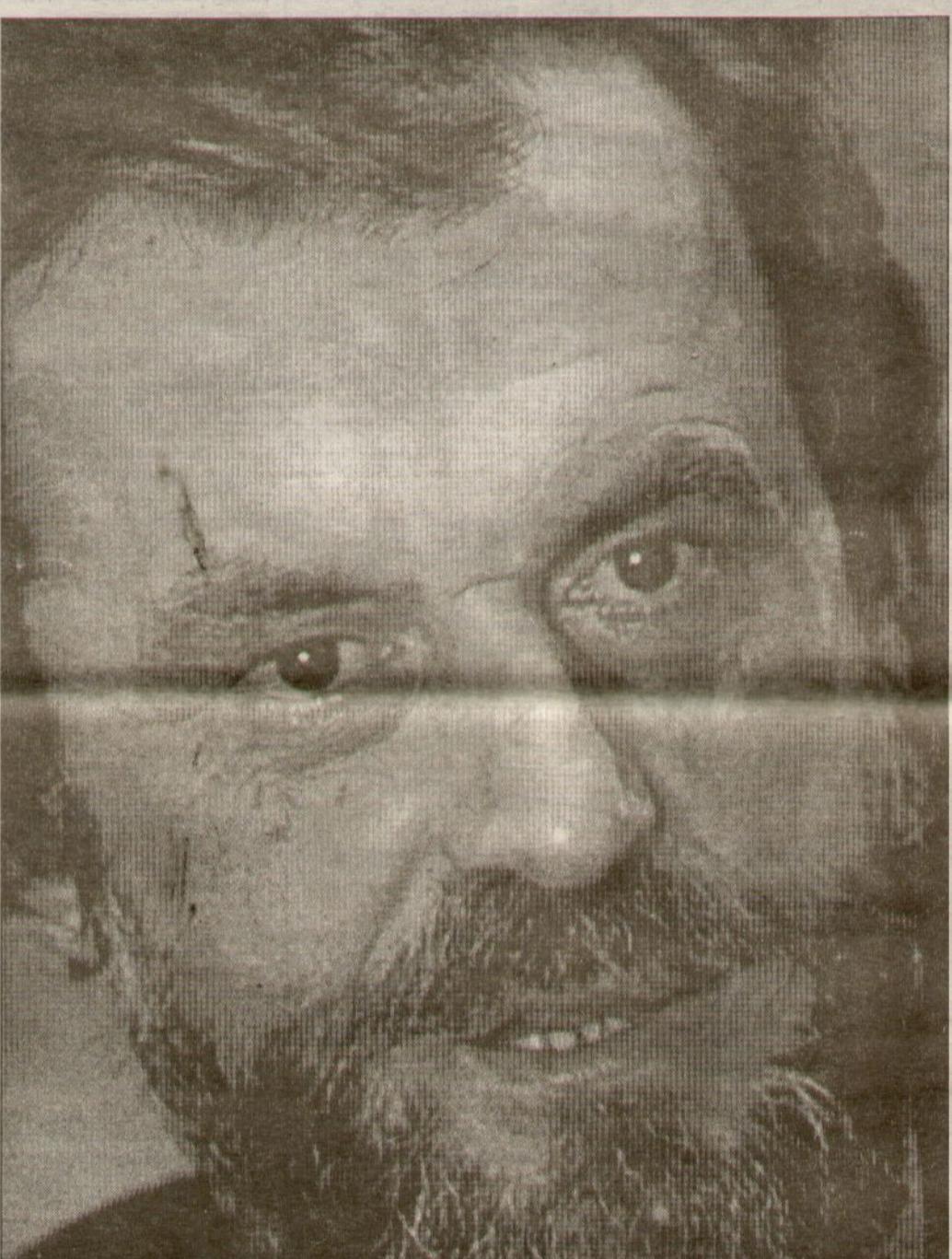
- Још радим на томе, не знам. Не знам хоће ли и када то бити обја-

- И то су подметања - ни у каквој дефанзиви није Српски покрет обнове. Ми за изборе јесмо, али је питање - како. Ми тражимо, што је сасвим нормалан услов за њихово одржавање, да престану терор, ре-пресија и безакоње. Уо-

недавно били локални избори у Подгорици и Херцег Новом. Тада би, убијењен сам, листе опозиције одијеле побјedu. У противном избори ће бити покрадени, фалсификовани. И на њима би садашњи режим на тај начин по-

ВУК ДРАШКОВИЋ, КЊИЖЕВНИК,

ПИШЕМ НАЈТЕЖИ

Тешко бреме исхине:

Вук Драшковић

вљено.

• Подуже сте већ у Будви. Има ли потешкоћа у руковођењу странком, с обзиром на приче да има пукотина у СПО?

- Све је ово до сада било лијечење, сада је потребно мало одмора. Бићу и даље овде. Ја странком руководим одавде. Код мене су често моји први сарадници, контактирамо телефоном и ту заиста нема никаквих проблема. Што се тиче шпекулација о расколу у странци могу да ражалостим оне који те приче лансирају: СПО је веома добро, ништа лошији него прије, нема раскола, пукотина.

• Увелико се прича да је Ваша странка у дефансиви, да превине калкулише и одјерава око избора у Србији.

сталом ни једна опозиција у свијету, ако заиста јесте опозиција, не прихвата изборе по сваку цијену. И у било каквим условима. Извјесно је да је већина грађана Србије за промјену режима, али да би се избори одржали морају бити колико толико демократски, морају их пратити међународни посматрачи. Речимо бар да буду педесет одсто какви су

тврдио легалитет. Е, ми не желimo да се у таквим (не)условима прovjeravamo.

• СПО је, одако је уведен вишепарламентаризам код нас, само два пута излazio на изборе.

- Да, први пут прије готово десет година, други пут прије три године. Први пут је СПО добио око 800.000 гласова, други пут нешто више. Између та два

Прогон

Вук Драшковић истиче да је већ пуну деценију угрожен његов интегритет.

- Осјећам се као човјек кога прогони не-престано један терористички режим са циљем да ме физички

уклони. Тешко бреме, заистa. Но, посустao нисам иако је, видите, борба неравноправна. У њиховим рукама све, у мојима - истинa. И правда. А то мора да тријумфује, Бог ми је свједок.

периода наша странка је хтјела да буде стожер окупљања опозиционих партија, ради заједничког дјеловања, заједничких листа, па су тако рођени ДЕПОС I, ДЕПОС II, Коалиција ЗАЈЕДНО... Све се то догађalo уз пребијања и жртве које је СПО имао од режима. Ми смо истрајавали и данас има неколико странака које су постали парламентарне само зато што су улазиле у коалицију са нама.

• О нејединству опозиције у Србији прича се пуно и има разних „дијагноза“. По Вама, о чему се ради?

- Постојала је велика шанса да опозиција узме власт у Србији прије три године. Онда када сам ја био кандидат за предсједника Србије, Зоран Ђинђић за премијера, Весна Пешић за предсједника парламента... Онда када није било Закона о информисању, Закона о универзитету, када је Косово било у Србији, када НАТО није кретао ка нашој земљи, када је Милошевић било стalo до Запада, када је Београд имао Студио B и друге отворене медије, када су махом сви већи градови у Србији имали независне ТВ станице, радио станице, листове... Мало је гласова требalo да побијedim на предсједничким изборима, да освојимо најмање стотину мандата у Скупштини Србије. Но поједине опозиционе партије су се одлучиле на бојкот само да би спријечили моју побјedu и побјedu СПО на парламентарним изборима. „Измишљен“ је потом Војислав Шешељ, стигао је НАТО, изгубљено је Косово и тако редом. Сада када пак нема услова за изборе дио опозиције их тражи. Мислим да су изгубили дио угледа код народа и да њихове наручене анкете, вика у оно мало медија где још могу да се чују, не могу их спасити ни људске ни политичке срамоте. Ето само како су реаговали на напад на мене овде у Будви. Војислав Коштуница каже да се на приватној несрћи прича? Па зар ово није био класични политички атентат на који се морало жестоко реаговати? А они нису успјели ни један састанак да одрже. Шта би било да је толико куршума полетјelo на неког од њих? Брујао би цио свijet. Вук Драшковић,

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

ЛИДЕР СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ

РОМАН ВЕЋ ДЕЦЕНИЈУ

да је било обрнуто, по-нио би се много другачије. Много часније од њих. Или, рецимо, Зоран Ђинђић, који на моју изјаву, дату овде у Будви о тероризму у Србији, каже да то није тачно! Да га нема! Да и не причам о РСЛ „Никола Пашић“ и њеним чланицима који кажу да је моје рањавање било фарса, да овде спремам грађански рат (!?)... Мени је јасно, вљада и другима, да они добијају готове текстове од председнице ЈУЛ и СДБ Србије.

• Студио Б је затворен, има прича да је на извјестан начин за то крив СПО, да је могао учинити више за спас ове веома гледа-не станице...

- Збога не разумијем те „пацке“ које се упућују мојој странци с различитим странама. Послије полицијске окупације Студија Б позвали смо његове гледаоце да мирним протестима изборе њен повратак. Прве двије ноћи изашло је народа колико је изашло - мада мислим премало - а онда су полицијски ескадрони смрти кренули на свој народ. Чак и на дјецу. Страх је оборио Београд и наредних дана је долазило између двије и три хиљаде најупорнијих. Шта је СПО могао да учини? Да узме оружје које нема и пушта у полицију. А и да смо га имали, зар треба да пушамо? Питам се: зашто пола милиона Београђана није изашло да мирним протестима (од)бране Студио Б?

• Кажу да утицај СПО у Београду слаби, та-које и у још неким срединама, помињу се невоље са ГСП, во-доводом у главном град...

- Прича се... Прича се свашта. Шта треба да ради СПО - да се бије за контролу над ГСП. То смо предузеће наслиједили под стечајем, у дуговима, с буџетом који је 28 пута био мањи него онда када је дошло до стечаја. И ку-

пили смо 120 аутобуса и тролејбуса. Нових. Онда је држава Србија увела СПО санкције да би нас политички компромитовала. Сада војска и полиција возе народ. Водовод... ето им га. Нека узму све грађевине, нека покажу шта могу. А шта могу? Више од четири милиона грађана Србије је гладно или на ивици глади. Социјални понор. Докле? Вјеријем да тако дуго неће моћи.

• Што мислите о Закону о тероризму који није у првом покушају изгласан. Зашто СПО не учествује у раду парламентарног и савезног парламента

ЈУД-а зависи од радикала, па је поставио неке своје услове, који ће, вјерујем, бити испуњени. А закон који је терористички (доноси се у земљи тероризма државног) биће, убијењен сам, усвојен и онда ће Србија бити претворена у балкански Ирак. Речимо по том закону одмах ће моћи да СПО прогласе за терористичку организацију јер ми у програму имамо парламентарну монархију, а ње нема у Уставу. И да не објашњавам. А што се тиче апстиненције наших посланика став је јасан: нећемо учествовати у раду ни србијанског ни

Горе, који уопште нису посланици у Вијећу република, гласао за рушење Устава и Црне Горе. Он ће са том групом полагати рачуне пред Црном Гором за све што је учинио, а и пред грађанима Србије. Јер сигуран сам да је већина грађана и Србије и Црне Горе угрожена због правног насиља које се догодило и једнако стражује за судбину заједничке нам државе.

• Господине Драшковићу да ли, и поред свега што се у последње вријеме догађа, вјеријете у опстанак СРЈ?

- Права заједничка

Vučko Drašković u razgovoru са нашим сарадником

да каже свој став и о томе, а и о другим важним питањима?

- Војислав Шешељ је хиљаду и више пута рекао јавно да ће ако икада и један страни војник крохи на тле Косова, он и његова странка напустити Владу. Видели смо како је било. Не само да нису напустили Владу Србије него су ушли и у Савезни парламент и постали власт у Србији. Шешељ сада користи ситуацију да власт

савезног парламента све док држава не открије злочинце који су убили наше истакнуте војве на Ибарској магистрали.

• Савезни Устав је про-мијенен експресно, опет је намјерно заобиђена Црна Гора. Срђа Божовић је, чак, на ванредној сједници првогорског парла-мента послиje тога оп-тужио и СПО за стање у Савезној Скупштини.

- Што се тиче промјене Устава, иако се тако нешто и могло очекивати, ипак је изненађење. Када је најмање требало урађено је нешто готово ван памети. На Црну Гору су настали и Омер паша Латас и друге паше и Аустријанци и Њемци, с намјером да је покоре. Овако је, међутим, до сада нико није понизио.

Што се тиче господина Божовића он би морао прије свега да одговори на ово питање: зашто је он са шесторицом грађана из Црне

држава Србије и Црне Горе је могућа и ја је видим, али само послије одласка режима Слободана Милошевића. Убијењен сам да ће његовим одласком с политичке сцене у Србији подршку добити програм СПО. А ми кажемо да се заједница Србије и Црне Горе не само мора сачувати него и учврстити за сва времена. Како? Савезни избори, рецимо, неће бити потребни: републички парламенти Србије и Црне Горе даће по једак број чланова у Савезној Федералној вijeћу. Оно ће бирати и предсједника заједничке државе и премијера.

И то по принципу један из Србије други из Црне Горе. Па онда обрнуто. И министарства ће бити по начелу популара. Такође и дипломатска представништва и све друго. Србија и Црна Гора ће бити потпуно равноправне.

Разговарао:
Саво ГРЕГОВИЋ

„Непатриота“

Приликом једне посете Вуку Draškovićу ових дана у Будви, затекли смо код њега тешког инвалида, који је потегао из Београда да пита за здравље свог пријатеља.

- Не познајете га, то вам је Ратко Булатовић, жртва НАТО агресије на нашу земљу, иначе градски секретар за инспек-

цијске послове у Београду. То је, дакле, онај човјек који је остао без обије ноге приликом бомбардовања Генералштаба. Патријота чије лице и причу никада нису снимиле камере Радио телевизије Србије. Његове ноге по њиховом критеријуму нису патријотске јер је члан СПО-реакао нам је Drašković.

БУДВАНСКО И ЈОШ ДЕСЕТ УДРУЖЕЊА ЗА ВРАЋАЊЕ И ЗАШТИТУ ПРИВАТНЕ СВОЈИНЕ ОБРАТИЛА СЕ ПОСЛАНИЧКИМ КЛУБОВИМА У СКУПШТИНИ РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ

ШТО ПРИЈЕ ВРАТИТИ ОДУЗЕТО

• Власи одујовачи са доношењем Закона о денационализацији, односно ресимијуцији, а не поштовају ни преборуку парламентарног парламента да се не оштудије имовина која ће бити предмет денационализације. • Удружења из 11 црногорских општина урадила нацрт Закона о враћању неоправдано одузете имовине и обештећењу и доспавила ћа парламентарним странкама са захтјевом да се формира парламентарна комисија, утворије предлог Закона и понуди ћа Скупштини на усвајање. • Ако парламентарне странке не прихваћеју шакав предлог, удружења ће у складу са Уставом и на основу прикупљених поштовајућа трајања диктишно поднijети предлог Скупштини Црне Горе.

У новембру прошле године Влада Републике Црне Горе је обећала да ће до средине децембра исте године понудити парламентаркој скупштини на усвајање Закон о реституцији, а Скупштина Црне Горе је 21. новембра прошле године једногласно усвојила препоруку органима локалне самоуправе да не отуђују имовину која ће бити предмет денационализације до доношења Закона о денационализацији, односно реституцији. Обећање да ће се нацрт тог закона наћи у скупштинској процедуре није испуњено, а ни препорука парламентарног парламента се не поштује досљедно, па су 11 удружења за враћање и заштиту приватне својине (Будве, Подгорице, Никшића, Тивта, Котора, Херцег-Новог, Улциња, Цетиња, Берана, Бијелог Поља и Пљеваља) урадила нацрт Закона о враћању неоправдано одузете имовине и обештећењу и доставила га посланичким клубовима у Скупштини Црне Горе предложују да се формира парламентарна комисија која би заједно са представницима „бивших власника“ урадила предлог Закона о реституцији.

Образлажуји свој захтјев удружења за враћање и заштиту приватне својине сада чекају реаговање парламентарних странака на захтјев да се у циљу превазилажења кризе изазване одујовачењем државних органа, убрза процедуру доношења законских прописа о враћању неоправдано одузете имовине. Исто писмо упутили су и предсједнику Скупштине Црне Горе Светозару Маровићу и потпредсједницима, а о њима активностима и захтјевима посебним писмом су упознали и предсједника Републике Црне Горе Мила Ђукановића. Сматрају да би се могућим консензусом свих парламентарних старника на овом питању коначно исправила велика историјска неправда која је велики политички и морални терет Републике Црне Горе.

Но, уколико парламентарне странке не прихваћеју предлог 11 удружења за враћање и заштиту приватне својине, она ће у складу са чланом 85. Устава Републике Црне Горе сама поднijети предлог Скупштини РЦГ за доношење Закона о враћању неоправдано одузете имовине и обештећењу. У том циљу већ су прикупили довољан број потписа грађана, 6.000, а прикупљање потписа и даље траје.

В. М. СТАНИШИЋ

УРБАНИЗАМ

ПАШТРОВСКА СЕЛА

УЛОГА ГРАДА У ОБНОВИ И РЕВИТАЛИЗАЦИЈИ СЕЛА У ЗАЛЕЂУ

Општи друштвени интерес у заштити села у залеђу

Ми живимо у времену. Све људско у њему данас бива, више него никада раније, пројектено материјалним интесима, циљевима, потребама. Нове орјензије у развоју града (информатика, високе технологије, услуге, посредовања и сл), тешкоте у задовољавању егзистенцијалних потреба и аспирација индивидуа, као и проблеми у савлађивању градског простора, означили су кризу Будве.

Некада „најљудскија“ друштвено-просторна заједница комуна, обликована по мјери човјека, данас лагано застаријева. Могло би се рећи да је занемаривање одржавања простора и објеката у граду и идололатрија грађења као и оспоравање разноврсности потреба и урбаних норми понашања условило, не само семантичко и функционално одумирање грађанско-демократске традиције већ и недовољство и нелагодност градским начином живота.

Потицанивиши своје напором стечено унутрашње устројство, прдором „нових“ форми културног окупљања и дјеловања у простору, уз појаву сурогата маскултуре, кича и шунда, односно разливање свега онога што је некада чинило град Будву, наше урбанско друштво до пријело је и деградацији и ишчезавању села и сељака.

Свјесни властите одговорности за све што се догађа у граду и његовим околним селима покушали смо да проблематизујемо последице квалитативних и квантитативних промјена на селу, на I сједници Савјета за развој општине Будва, кроз следећа пита:

- Како прићи ревитализацији села у залеђу
- Како ојачати развој села, а при томе заштитити његов идентитет

- Како и чому ће бити на-
мијењено земљиште на селу

Ово су била само нека од суштинских питања на оквирни разматрања Најрта између и допуна ГУП-а, приобалног појаса, сектор Каменово - Буљарица, а која су условила практичне и теоријске дилеме у погледу даље судбине нашег руралног амбијента.

Иако је расправа завршена јединственом констатацијом чланова Савјета да процес активирања и заштите села у залеђу треба да прати морално-психолошка и економска мотивација, питање које се тиче рационалног вођења развоја села је остало отворено. Разлог томе, вјероватно, треба потражити у чињеници да се проблем планирања и уређења сеоског простора може ријешити или барем треба покушати, једино цјеловитим сагледавањем свих релевантних димензија сеоског подручја: амбијенталних, социо-економских, психолошких, хуманих.

Актуелност интердисциплинарног приступа у сагледавању могућности друштвеног развоја паштровских села, требала би да допринесе што функционалној организацији живота на овом подручју. У том смислу неопходно је предузети мјере у афирмацији живота и рада у селу.

Дугогодишње занемаривање специфичности, предности живота и рада на селу, разлика и супротност села и града, пољопривреде и друштва (у науци, општепознато као негација дијалек-

тичког принципа конкретности) у пракси се показало погубним по социо-економским развојом села.

Наиме, због просторних, социо-економских промјена у нашем граду и широј друштвеној заједници дошло је до промјена у друштвеном развоју села што се нарочито одразило на слабљење његове демографске структуре коју данас карактерише све снажнија феминизација и сенилизација сеоског становништва.

Као резултат тога, села у залеђу су већ низ година у изолацији са негativnim последицама по социо-економски и културно-историјски развој. Данас (у условима када су индустрисализација и урбанизација толико напредовале), поново се враћамо мирном аутентичном сеоском животу, радистима и осјећајима које пружају бриљантом зајасле старе рушевине и вјековно утемељење цркве у нада да ћemo задовољити егзистенцијалне потребе: живот у заједници, становљање, рад, рекреација, које у граду лагано замири.

Економска и моралнопсихолошка мотивација за живот и рад на селу

С обзиром на вијековни значај, којег су паштровска села имала у развоју града Будве (друго су важила као квалитативна основа градске привреде и социјалне структуре) неопходна је њихова рефункционализација уз активирање некада разноврсних потенцијала на овом подручју.

Зато би интерес требало првенstveno усмјерити на активирању и заштити ма-лих субјеката привређивања и локалне привреде (нпр. ви-ноградарство, масливарство), која је имала примарни значај у одржавању квалитета градског живота.

Улога града у подстицању друштвеног развоја села је значајна с обзиром да је развој села и пољопривреде могућ само у корелацији с одређеном индустријом, саобраћајем, туризмом, а прије свега са културним и образовним институцијама.

Као један од начина у подстицању друштвеног, а прије свега туристичког развоја села треба тражити и у отварању могућности кредитирања.

У студији „Развој туризма на Будванској ривијери“, аутора проф. др Рада Ратковића постоји идеја о доношењу одлуке да власници објеката на обали у оквиру свог кре-дитног аранжмана обнове куће и кућишта на сеоском подручју које ће, уз допунске садржаје, бити саставни дио туристичке понуде.

Тиме би се, упоредо са по-спješivањем постојеће комуналне инфраструктуре, кроз обнову кућа и кућишта, инсталација као и јачањем саобраћајне везе са обалом повећао и бонитет ста-новања на селу.

Примјеном тековина научно-технолошке револуције на селу, и пољопривредне производње водећи рачуна о хуманизацији односно, град треба да допринесе стварању повољније социјалне и економске климе на овом подручју.

Како би се избегла могућност да и сама села у залеђу постану безоблична урбанизована цјелина, неопходно је основни мотив за радно ангажовање и живот на селу потражити у области културе и друштва (у науци, општепознато као негација дијалек-

тичког принципа конкретности) у пракси се показало погубним по социо-економским развојом села.

Ово, шта више, из разлога што културни интерес, адекватно цијење, уважавање традиционалне вриједности, навике и обичаји и њихово усклађивање са урбаним нормама понашања треба да остану примарни интерес у процесу ревитализације села у залеђу.

У условима присутне еко-

номске деградације и промје-на у социо-културној струк-

тури као један од начина

естетске, просторне и обли-

ковне валоризације културно-историјских вриједности

села у залеђу јесте и могућ-

ност њихове симболичке

презентације.

Ревитализација духовних вриједности стarih цјелина

можућа је једино кроз очува-

ње и откривање симболич-

ких елемената на овом под-

ручју: споменик, парк, фон-

тана.

Симболизација културно-историјских вриједности ру-ралног амбијента треба да постане свакодневна активност која ће имати за крај-ни циљ јачање његових егзистенцијалних функција и пораст ступања идентификације мјештана са локалном, сеоском средином.

Данас будванска општина и шира друштвена заједница имају пред собом, више него икада значаји одго-врnost da ekonomskim i so-

цијalnim procesima zaustave materijalnu i duhovnu de-

gradaciju sela.

Да би се то постигло неоп-ходна је чврста стратегија развоја села коју ће пратити стабилна институцијонална мрежа и урбансне норме понашања, а не било какве импровизације, експерименти-сања, лутања и несигурно-сти.

Сања МАРИНОВИЋ

САВЈЕТ ЗА РАЗВОЈ ОПШТИНЕ БУДВА

Боље планирати, него непланирати

Одржана је II сједница Савјета за развој општине Будва поводом Најрта УП-а Стара Грађа, Најрта измена и дојуна УП-а Розино и презентација радова за изградњу ДУП-а Будва - Центар

Расправа, поводом прве тачке дневног реда, Најрта УП-а Стара Грађа, указала је на бројне опасности које у близој или даљој будућности пријете конзервацији Старог града (било да је ријеч о сла-блјењу његове демографске или пак физичке структуре), на неопходност флексибилнијег приступа у утврђивању намјена и функција простора у Старом граду, као и на обавезу извршног органа да прецизира пројектни задатак за израду УП-а Стара Грађа.

Полазећи од тога, иако је, приликом доношења Одлуке о ревизiji УП-а Стара Грађа јасно објашњено да се неће одобравати доградње, надоградње, утврђивање објеката и сл. у Старом граду, предсједник СО Будва Ђорђе Приболовић, је нагласио да је, и након усвајања Најрта УП-а Стара Грађа, већина пристиглих захтјева за претходно наведеним интервенцијама добила одобрење, чиме је битно угрожен основни урбани подручји.

Полазећи од тога, иако је, приликом доношења Одлуке о ревизiji УП-а Стара Грађа, јасно објашњено да се неће одобравати доградње, надоградње, утврђивање објеката и сл. у Старом граду, предсједник СО Будва Ђорђе Приболовић, је нагласио да је, и након усвајања Најрта УП-а Стара Грађа, већина пристиглих захтјева за претходно наведеним интервенцијама добила одобрење, чиме је битно угрожен основни урбани подручји.

Логично је зато и било, на Савјету, поставити питање: да ли је одобрењем оваквих интервенција оправдан основни циљ ревизije УП-а Стара Грађа.

Данас будванска општина и шира друштвена заједница имају пред собом, више него икада значаји одго-врnost da ekonomskim i so-

цијalnim procesima zaustave materijalnu i duhovnu de-

gradaciju sela.

Заузевши став поводом сваког појединачног захтјева као и анализом постојеће структуре садржаја и објеката у Старом граду, објавио је да Стара Грађа може бити конзистентна урбана кроз блоковско рješenje које обезбеђује малу заузетост терена, а веће зелене површине и просторе за рекреацију.

С друге стране двије јаке саобраћајнице по дужој стражници насеља и велики паркинг простори у сутерену треба да

допринесу квалитетнијем саобраћају.

Како је стамбене проблеме радника ХТП „Будванске ривијере“ могуће ријешити једино кроз динамичност у реализацији УП-а Розино, Савјет је заузео став да се исти поново предложи купуштини на усвајање.

Централни садржаји

С обзиром да је Секретаријат за урбанизам прошле године расписао позивни конкурс за достављање програмског концепта и урбанистичког рјешења за израду ДУП-а Будва - Центар, на Савјету су такође презентовани радови виших обрађивача изузев „ФИДЕЦ“-а.

Плазећи од јединствене констатације да је подручје Будва - Центар (потез од Јадранског Сајма до Поште), програмски недовољно дефинисано, обрађивачи су указали на неопходност да основна намјена овог подручја треба да буде: централни садржаји, туризам, угоститељство, те пословно-конгресни центар као супституција садашњег Сајма.

Простор Будва - Центар, програмски, архитектонски и урбанистички осмишљен као јаван и комуникативан, треба првенstveno да донесе и превазилаже деценцијског урбанистичког хаоса у Будви.

Како је због акумулације атракција тако и због чињенице да ће концентрацијом радних мјеста и услуга, бити „спектакл потрошње“ и „потрошња спектакла“, простор Будва - Центар представљаје жижу у којој ће долазити многи становници ширег дијела града.

С. МАРИНОВИЋ

ШТА ЈЕ ГРАД?

- динамичност социјалних и економских процеса,

- мобилност људских маса,

Уз одређено закашњење и Будва се са овим сучава, и као поље заједнице тога троји неконтролисан, или нед

ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ

ОДСЈАЈИ

БУДВАНСКИ БЈЕЛУЦИ

Природа често мајсторски ваја бјелутке, дарује их необичном, тајновитом допадљивошћу која се нуди само онима који не остављују равнодушни према тим каменим љепотанима. Таква два бјелутка, али у људској сподоби, доприносе богатству и приморском колориту Будве у овим летњим данима.

Улазећи на плажу Могрен неизбежно ћете наћи на Влада, крепког 64. годишњег приморца, препланулог од сунца и његову „продавницу”, у ствари мали камени плато, брижљиво прекрiven чистом крпом, на коме су поређане флашице са маслиновим уљем (жути) и уљем са канарионом (црвени). На картону ослоњеном на стијену немарно је написано: „Продајем домаће маслиново уље и домаћу ракију”. Па шта? Таквих места овде има много. Има, али без Влада. Јер, овај симпатични Которанин, који сваки дан пређе бициклом 50 километара да би се срео са ватром, као да је искочио из „Дунда Мароја” или неког другог Државног комада. Пресрећући вас бујицом предивног приморског говора, пуног духовитих реченица, доскочица и шала, зачараће вас, омајијати и приморати да се на тренутак преселите у његов свет без брига и невоља. Ви, свакако, можете проћи и не купити бочицу са течношћу боје ћилибара, али ћете, ако сте бар једном осетили угодно чаврља-

ње продавца домаћих специјалиста са окусом мора, увијек ту застајати да узмете своју дневну порцију расцркнутог оптимизма од кога нема одбране.

Ако љетујете у Будви, осуђени сте да често кренете пут поште. Том приликом, идући од старог града тешко можете заобићи једну зелену доста неугледну клупу на чијем је наслону оловском најртан портрет дјевојке којој прави друштво читав низ малих сличица са пејзажима Будве. Изашају вас угодне, рекло би се незаинтересоване и помало тужне очи аутора тих стварница. Обрели сте се, кладио бих се, на једином мјесту у Будви где можете на слици понијети кутак овог града који вам је прирастao за срце, а да при том будете сигурни да нисте постали власник безвrijedne, изанђале копије.

То је Мошина „радионица“ која, вјероватно из миља, Будванизову овог човјека из Источне Босне. Дјечја парализа у најранијем дјетињству оставила га је без ногу. Кад је послије многих перипетија изгледало да су му све лађе потонуле, ишчупао је из себи обдареност за сликарство. Упорношћу непознатом нама које је усуд поштио, овај Тулуз Лотрејк из Братунца, усавршио је свој таленат и дошао у Будву да свој успех подијели са људима.

Р. ЂЕРИЋ

ИЗ СУСЈЕДНИХ ОПШТИНА

Анализе которског института

Море испред обале Црне Горе чисто је као - суза!

Ова вијест стигла је средином мјесеца из Института за биологију мора у Котору, чији су стручњаци обавили контролу воде испред 55 плажа дуж Црногорског приморја.

- На 40 одсто обале вода је прве категорије, а и тамо где је друге веома мало недостаје да буде прва, - каже др Дубравка Регнер, из Института у Котору.

- Бактерија уопште нема испред хотела „Аvala“ у Будви, море је изузетно чисто и испред Словенске плаже, затим код Пераста, Столива, Опатова, Беновића, Кумбра... И преостали дио обале је чист и купачи без бриге могу да се брчкају у мору.

У Институту за биологију мора у Котору саопштавају да ће овакве мјерења обављати сваких петнаест дана током овогодишње туристичке сезоне.

Завршен пројекат моста

Главни пројекат за изградњу моста који ће спајати дводесет обале Бококоторског залива је углавном завршен. Слиједи конкурс за извођача радова који има међународни карактер.

У дирекцији за изградњу аутопутева у Црној Гори још истичу да је циљ да се одaberu не само најбољи извођачи него и фирмe које би дјелимично учествовале у финансирању „проекта стотића“.

Идејно решење за мост који ће се градити између ртова Опатово у тиватској општини и Света Недеља на херцегновској страни, одабрано је на међуна-

родном конкурсу.

Најбољи рад понудила је фирма „Градис ниске градње“ из Марибора.

Мост ће бити дугачак око 900 метара и његова изградња коштаће око 70 милиона марака.

Изградњом ове саобраћајнице биће скраћено заobilazno путовање око Бококоторског залива за 30 километара. Деценијама већ пут скраћују „цатаре“, касније трајекти између Лепетана и Каменара. Превоз возила и путника трајектима постао је „уско грло“ у љетњим мјесецима што негативно утиче на даљи развој туризма.

Општина враћа Јездине дугове

Општина Херцег Нови враћа дугове контроверзног Јездимира Васиљевића, познатијег као газда Језда, односно његово „Југоскандику“.

Хиљаду штедишића с подручја ове општине добило је по 200 марака.

- Тих 200.000 чине само мањи дио новца који ће бити враћен штедишићама „Југоскандику“, кажу у СО Херцег Нови.

- Општина је, наиме, из свог

буџета издвојила 2,6 милиона марака за обештећење штедишића на основу уговора који су потписали предсједници Удружења штедишића из ове комуне и Скупштина општине.

На подручју херцегновске општине укупно је 1.200 штедишића „Југоскандика“ којима се дuguje око 3 милиона марака. Нове рате ће ускоро бити исплаћене.

Припрема: С.Ш.Г.

ДУХОВНО НАСЛЕЂЕ

ИЗ ЦРКВЕНОГ КАЛЕНДАРА

ПРАЗНИЦИ У МЈЕСЕЦУ АВГУСТУ

Илиндан

Сриједа, 2. августа (20. јула) - Свети пророк Илија, родом је из племена Аранова из гарда Тесвита. Старозавјетни је пророк, рођен 900. година преје Христу.

За светог Илију се каже да је пророк огњене вјере и строгог живота.

У вријеме Христовог живота на земљи Јудеји који су знали за велика чуда св. Илије, у почетку су сматрали Христа за пророка Илију. На дан Христовог преображења, Илија се са Мојсијем јавио апостолима, на Тавору, и разговарао са Господом.

У његово вријеме владао је цар Ахав, који је радио противно закону Божијем. Тада се пророк помolio Богу и настало је дуга суша, три године и шест мјесеци, а са њом је наступила и велика глад. Када се народ са Ахавом покајао за своје гријехе Илија се помolio Богу, и паде велика киша.

Тако се и сада у црквеним пјесмама св. Илији упућују молитве да за нас моли

Бога да уклони сушу и глад, и да као некада Господ услиши његове молитве. У народу живи ово предање, па када у врелом августовском дану - на Илиндан - загрми и падне киша каже се, то нам свети Илија шаље громове и кишу.

Свој земаљски живот је завршио узнијет на небо (у огњеним кочијама) када је, по предању, на земљу остављен његов плашт и појас.

Значајни догађаји из његовог живота записани су у Светом Писму. Један од догађаја илустрован је на познатој фресци, „Пророка Илију храни гравран“. Потиче из XIII вијека, а налази се у манастиру Морачи.

Црква празнично (првено слово у календару) прославља пророка св. Илију. Празновањем се истиче милост Божија на онима који Га слушају и гњев Божији према грјешницима. Свето Писмо нам за св. Илију објављује да ће се међу људима појавити прије другог Христовог долaska на земљу.

„Гавран храни св. пророка Илију“, Манастир Морача, XIII вијек

Преображење

Субота, 19. (6.) августа - Преображење Господње. У трећој години Своје проповједи на земљи Исус је повео апостоле Петра, Јакова и Јована на галилејску гору Товор. На брду се Христос молио Богу, и за вријеме молитве Господ се пред њима преобразио. Забиљежено је: „Његово је лице сијало као муња, а Његове хаљине послате су бијеле као сијери“. На гори су се појавили Мојсије и Илија, старозавјетни пророци који су са Господом говорили о Његовом предстојећем страдању у Јерусалиму.

Преображење је Христос показао апостолима своју Божанску славу (колико су они као људи могли да приме) да их Његово страдање на крсту не би поколебало у вјери.

На гори се десио и други Божански догађај, из облака је глас говорио: „Ово је син мој љубазни, који је по мојој вољи: Њега слушајте“ (Мат. 17.5.). Ово су исте ријечи које су се са небом чуле на крштењу Христовом, на ријеци Јордану.

Ови као и други догађаји из живота Господа на земљи упућују да је слава Христу дошла тајанствено са неба, а не на земљи од људи.

Црква упућује да као што се Христос преобразио пред апостолима и показао своје Божанство, тако и вјерујући народ треба да се љубављује промјени (преобрази) за честит живот и да свијетли добним дјелима пред Богом и људима.

На празник побожни људи у храм доносе

грожђе, а гдје га нема друго воће, које свештеник благослови. Послије Литургије грожђе се уз нафору (освећени хљеб) даје хришћанима, јер су плодови земаљски дар Божји, па се користе послије благословља цркве.

У народу живи успомена на овај празник и још вјерује да се и „лист у гори преображава, што ће рећи да се цијела природа „мијења“.

Преображење је непокретни празник, па се празнује увијек 6/19. августа, по новом календару.

У „Охридском прологу“ је о величини празника дато и објашњење зашто се Господ преобразио на гори, а не у долини, када нас је упутио на врлине трудољубља и богомислија. Пењање на високо захтијева наш труд, а висина представља висину мисли наших, то јест богомислије.

Владика Раде у „Горском вијенцу“, на теолошко-философски и светован начин, кроз стих објашњава значај труда и диховне узвишености, и да онај: „ко на брдо, ак' и мालо стоји / више види но онај под брdom - /ја повише нешто од вас видим, / то је срећа дала ал' несрћа!“

Хришћанска наука каже да Божанска свјетлост преображава човјека, у којој све добија своје крајњи и вјечни смисао. На Преображењу је апостол Петар, видјевши Божију славу и светлости, рекао: „Учителю, добро нам је овде бити...“ Зато вјерујући хришћани не престано духом понављају, добро нам је овде бити - у вјери и цркви.

Успење Богородице

Понедјељак, 28. (15.) августа - Успење Пресвете Богородице се десило, по предању, послије Њене 60-те године живота у кући Христовог ученика Јована Богослова, на Сиону, у Јерусалиму.

Љубав и поштовање према својој мајци Христос је изразио, на Голготи, повјеривши је свом ученику Јовану, и од тог времена па до краја живота Богородица је живјела у његовој кући.

Богородица је свој земни живот проводила у молитви и раду, посјећујући мјеста најважнијих догађаја из живота свог сина Исуса Христа. (У стручној литератури се наводи да се у овом догађају налази основ хришћанских по-клонничких путовања).

На Јеленској гори Бог је услишио молитву Богородице да је узме из свог свијета, када јој је архангел Гаврило рекао да ће се кроз три дана упокојити.

Пресвета Богородица је жељела да још једном, прије уснућа, види апостоле. По предању, сви апостоли (осим Томе) пошли анђелима у облацима дошли су из различних крајева свијета у Јованову кућу, на Сиону. Благословивши апостоле Богородица је мирно предала дух свој Богу. Сахрањена је у Гатсиманском врту у гробници Њених родитеља светих Јоакима и Ане. Док је поворка са одром Пресвете Богородице пролазила, неки јеврејски свештеник Афоније ставио је руке на одар у намјери да га преврне, али му је анђeo Божији мачем од-

сјекао руке. Тада се покаја

ЗАПИСИ

КА ОБНОВИ ПРИМОРСКИХ СЕЛА

ЖИВА КУЋА НА РТУ

Скочићевојка је осамљено рт на поовини пута између Светог Стефана и Петровца. Мјесто је обрасло шипком и жуком између којих се ту и тамо нађе по који добро обраћен цардин или остатак маслињака. Једна легенда о ћевојди која је скочила, један суви млин архајске љепоте, пар кућа из неких прошлих времена, то чини укупан културни инвентар овог микро предела. Незахваћен туристичком помамом, скрајнут у односу на главни ток дуж Магистрале, са путјем који води никада, скромно настањен, овај простор као да је сасвим природно намирењен онима који разумију поглед у пучину и визуру на камен планине. Ту, на пресјеку та два исконска пространства, нашли су се један инвеститор од укуса, Т. Банићевић и једна архитекта од знања, Миланка Вуковићи, да би преправком неких стarih грађевина сачинили једнostaвnu, одмору намирењу кућу.

Кућа је почета да се гради кроз реконструкцију и доградњу једне сеоске зграде из групације Зено-вића и једне самосталне конобе на волат, старих могуће и четиристотине година. Првобитна функција ових објеката није сасвим јасна. Низ детаља, као што су големи каменови у темељима, начин слагања и формат тесаника у волату, а и постојање некаквих подземних канала, упућује на помисао да су у почетним фазама ови објекти били у некаквој технолошкој вези са сувим млином за маслине који лежи у њиховом непосредном сусједству. Могуће је да су служили као магазе. И надаље, претпоставка је да су током времена ови објекти добили стамбену намјену која је стигла и до наших, дана надживјевши привредну. Заправо, млин већ дugo није у употреби.

То је била основа од које су Банићевић и Вуковић пошли. На почетних шездесетак квадрата стамбеног дијела и још двадесетак у коноби са волтом, доградили су још толико, па садашњи завршени објекат има око 180 m² бруто развијене грађевинске површине. То је објекат од три етаже сасвим конвенционалне вертикалне организације која се среће код кућа постављених по којом терену. На нижој дво-ришној коти налази се нешто укопана кухиња, трпезарија и боравак. На средњој етажи, која је у нивоу терена са прилазне стране, направљен је главни улаз у кућу, дневна соба за формални пријем, а на највишем спрату су блок за спавање и простирана тераса. Све то је смештено на омањој парцели која има улазну партију из правца Магистрале - данас у фази уређивања и градње, арх. Ж. Митровић - затим простири по-пloчани дио директно везан за кухињу и, као неку врсту заштитног знака ове куће, велики водостедљиви, околици пријателски настројен базен.

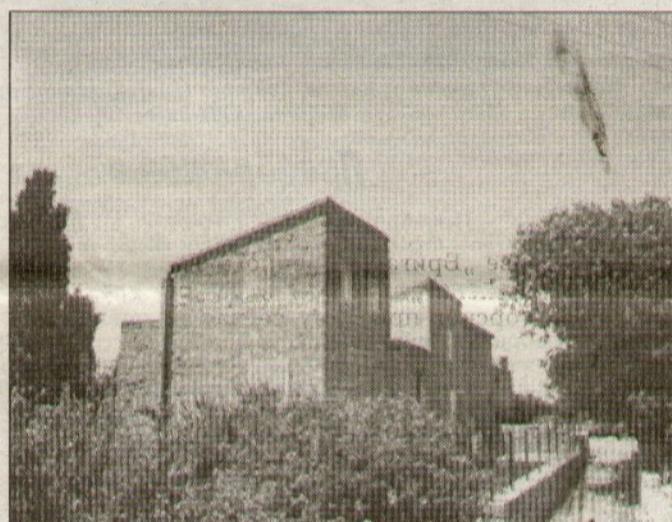
М. Вуковић и Т. Банићевић су овим објектом дали

два важна доприноси општој ствари чувања верна-куларне архитектуре нашеј приморја. Један допринос је програмски - он се тиче животног садржаја куће, а други је пројектантски - што је одговор архитекте на визију онога који је у кући живјети. И један и други допринос су - то се мора одмах рећи да не би било забуне о каквом објекту говоримо - у домену умјетности, први у домену умјетности живљења, други у ефери умјетности архитектуре. Банићевић, и као инвеститор и као стварник куће, обезбиједио је главни доктринарни став за градњу, свако дубоко личан, а то је да је кућа за одмор хедонизму окренут објекат. Уживавање које пружа поглед из кревета ка горизонту, или ужитак у незатвореној визури на шед кровове села Крстача,

сваке наше собе се види море, јер је наша кућа - кућа на мору".

Ову програмску оријентацију архитекта Вуковић је умјела спретно да слиједи. Но никако не би ваљало помислити да је овде ријеч о баналом ланцу "програм - пројекат - извођење" у коме је улога архитекте сведена на прости технички испомоћ у материјализацији програмских захтјева. Не, сасвим супротно, овде се ради о креативном дискурсу корисника и пројектанта током кога се, као и некаквој компјутерској петљи, идеје и солуције обогаћују водећи кристализацији архитектонског решења.

Архитекти врло добро разумију каква је срећна околност када инвеститор зна на једноставан начин да искаже своју основну програмску оријентацију.

Кућа на Скочићевојци, пројектирана арх. М. Вуковић

задовољство у пристојном обједовању, пријатност пливања у базену чија се линија прелива поклапа са линијом пучине, позитиван осjećaj da сте нешто добро урадили ако се држите еколошких начела и енавјерменталне технике, срећа што је ваша кућа реклирала неке старе грбљске појате, милина када шаком прелазите преко различито обрађених каменова, лакоћа одржавања куће чији су сви подови направљени од једног јединог глатког материјала - даниловградског камена, размијавање функције температурних разлика испред и иза куће, и тд... - све су то детаљи тог начелног става. Та жеља да кућа постане умјетност среће - сјетимо се Абрахама Мола - на свега неколико мјesta је приближава кичу, али је никакда у њега не гура. Синергетско дејство једног великог огледала које дуплира скромни амбијент кухиње прије би се могло свхатити као илузионистички одговор на наглашену потребу уживавања у кулинарству него као гаџет, што је ути-сак који се на први поглед неодоливо намеће - контролишемо своју линију у огледалу изнад шпорета, док на тихој ватри припремамо прелив... Главни до-принос Банићевића јесте што је врло јасно надгра-дио уобичајено поимање функције куће, што га је проширио личном бојом и сољу, и што је на тај начин отворио архитекти пут ка једном добром објекту. „Из

архитекта Вуковић је имала ту срећу и врло добро је одговорила на потку која јој је пружена. Одступивши у многим детаљима, чак донекле и у пресјеку куће, од основног паштровског модела, она је успјела да тим одступањем сам тај модел учини животним и да паштровској архитектури покаже један од излаза из ћорсокака ликовне и функционалне замрзнутости. Кућа на Скочићевојци је жива кућа овога краја, а не умртвљени, конзервирали музејски објекат. Ево неких од кључних промјена које је Вуковић унijе. Умјесто малог прозора изворне архитектуре појављује се француски балкон, умјесто терасе на првом појављује се тераса на другом нивоу, умјесто одрине као заштите од сунца појављује се листопадно зеленило, умјесто искључиво јужних појављују се и сјеверни отвори - пажњу привлачи главни улаз који је окренут планини - умјесто терасасто обликованог терена имате могућност да ходате по благо закошеној травњаку. Напуштање изворног предлошка у овога-који броју тачака намеће питање шта је од паштровске архитектуре овде осатло. Величина, пропорција, форма, материјал и детаљ. То је остало. Чини се да је ових пет категорија сасвим довољно да се у мајсторским рукама сачува дух локалне традиције. То је главна архитектонска поука ове куће.

Владимир МАЦУРА

ДНЕВНИК Н(обијара) Н(адничара)

Пише: Сабо Грегобић

ЦРНЕ МАЧКЕ И СУНЧЕВА ПЛАЗМА

Шеснаестог јуна. Време-шна удавача је, најзад, на-ша проса. Не тако богатог

да одријеши кесу како то родбина њезина тражи, не знамо ни да ли је гласовит, јер му се за сада ни име не спомиње. Но... Пловећа ре-зиденција Јосипа Броза про-дата је непознатом Грку. Тако је шеснаестог јуна, електромагнетска олуја трајаће дан, два. Неће бити страшно, ометаће радио пријем. А тога је било, коначно, и прије једанаест годи-

миљенији син краља Александра. Прије њега овај свијет је напустили Петар и Андрије.

Небо се отворило над ју-жном обалом, киша је угаси-ла пожаре у Боки. Ех, коли-ко см очекали кишу.

Тринаестог јула. Ту су сви наши, неко испод каменог крста, неко под звије-здом. Наше гробље огађе-но, uređeno. Новосеље, све-чаност око гробља Грговића и Вукотића. Пуно свијета, откривамо спомен чесму на великом асфалтном парки-ралишту. На мермерно пло-чи имена погинулих у ослободи-лачким ратовима, од-дванаест до четрдесет и пете. Нешто лијепо и на гробљу, најзад. И око гробља нашег које uređujemo сваке године, нарочито за љет-њих мјесец.

Четрнаестог јула. Поки-дане србијанско-црногорске нити настоје да вежу на Светом Стефану. Челни људи владајућих партија Црне Горе и демократске опози-ције Србије. Дуг топлији дан послије сиши, светац тури-стичких крцат, окупило се повељнико друштво. Разгово-ри у сесијама, у горњим и доњим одајама, шкољајују фото апарати, зује камере. Свето и Мишко, Пећа, Жељко, Саво, Шоћ с једне стране, а наспрам њих Каштуница, Перешић, Ђинђић, Ст. Протић, Веселиновић, Јајић, Трајковић, Батић, Обрадо-вић, Комненић... Држава нам заједничка треба, за-кључише, али реформиса-на.

Добро је што се, можда, овде зачела нова изгледни-ja - заједница удобнија за обије старе државе, комен-тарише на крају љетњега дана мој колега Боћа. Само да не буде варања каквог - финиш је био у коцкарници.

Да појасним: разговори су добри, дијелом вођени у казину града - хотела, ту је начињен и завршни доку-мент. А за утјеху Боћи и осталима који су увијек не-што сумњивачи: ту се одав-но већ рулет не окреће. И коначно овде се увијек играло отворених карата.

Шеснаестога јула. Сиво, оловно небо, лије не пре-стаје. Већ дава дана стење до јуче жедна земља под снажним мразевима, уз гун-ђање: доста је. Разведрава се, али не баш потпуно по-подне. Разрогачио сам очи према небесима, али најав-љене плавме још нема. Оне које се отгрлају са Сунца. Можда су је закрили облаци силни. Ништа, предајем ру-копис за овај број, ако пла-зма сађе, јавићу вам у авгу-сту.

Сезона се захуктава, уп-ркос лошем времену народ стиже, слушам жубор дјечији под прозором.

П.С. Чујем да је у Будви Владимира Војиновић. Онај што хиљадити пут чита Пу-шкина, Гогола, Чехова... И сјајно пише. Пођох да чујем.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ИЗМЕЂУ РЕДОВА (6)

ПИШЕ: Ерих Кош

Ја морам да пишем, али читаоци не морају да читају.

„Никад у животу нисам написао писмо. То је било сувише тешко за мене. Једно писмо!“

Борхес

Зашто писци, наши поготово, не воле да пишу писма и ретко то чине - разуме се с неким, великом, изузетним: Гете, Шилер, Флобер, Жид, Мартен ди Гар - има више индивидуалних разлога, међу којима су и два општа. Прво: писмо је стварна релација између двоје људи и односи се на стварне чињенице које немају везе с фикцијом и писчевом маштом у којој се лакше и неодговорније кретати се но у стварности. Друго: писмо представља непосредни контакт између двоје људи, па се и пиши непосредно, нелитарарно, без књижевних фигура и стилских украса. Обичан свет то и чини као што говори, а писци морају да савладају своју навику литерарисања и лепог писања.

Из једног интервјуја:

Б. Б.

„Сувише сте скромни.“

Борхес:

„Не! Само сам луцидан.“

Мучнина (Сартр), радије бих рекао Мука, болест је или бар њен симптом. Стављајући је или уметнички циљ. Може се описвати, време истраживати њене разлоге и корене, али је јалово и бесмислено проповедати је. Јер, шта да чинимо са њоме. Кога је утрапимо, препоручимо, накалемимо. Једино што време чинити са њоме, као и са свим болестима - лечити је и уклањати.

Кад у данашњем свету и светским забивањима не налазимо рационалан смисао, откуд нам право да то тражимо у романима. Ево, то је потка и философија оног што се у садашњој литератури назива постмодернизмом.

„Али једно ништа, кад се лијепо каже, онда то постаје једно лијепо (нешто)“

Јован Дучић

Ово је речено је пре деведесет година - био је француски парнасовац по својим песничким склоностима, па се трудио око форме. Данас, да би се начинило „нешто“, потребно је да то буде ништа и садржајем и формом.

„Без лажи која никада није одвратнија него у књижевности и нигде, међутим, више акредитирана него у нашој књижевности где се нико не зове својим правим именом.“

Јован Дучић

Ако се својски трудите да избегнете све књижевне шаблоне које вам нуди ваше време и актуелна књижевна домаћа и светска сцена, долазите у опасност да се утопите у сопственом шаблону. Крлежи, на пример.

Данас свет у нас „не чита да научи, него да заборави!“

Јован Дучић

Људи који не воде рачуна о стварима и догађајима око себе, не воде рачуна, у суштини, ни о свом животу. Бар не о његовом смислу. Пуштају да ствари пропадају, као што пуштају да им пропадају и дани живота.

„Постоји једно „српско чудо“ које увек учини да испливамо на место на којем други чекају да виде како се удавимо. Ми смо први народ на свету јер све чинимо да упропастимо земљу, а нисмо то још успели.“

Јован Дучић

„Свако чезне да има кућу на Топчићском брду, а не споменик ка Калемегдану“ казао је Јован Дучић, критичар савремене Београђане који ни мало нису лакоми на славу. Како данас ствари стоеју рекло би се да су били у праву. Јер, данас куће на Дедину враћају, а споменике на Калемегдану руше.

„Најбоље су књиге необављене, а још боље ненаписане.“

М. Црњански

„Написана књига је као исвиранаnota.“

М. Црњански

Има једна корисна последица савремене деструкције Друге Југославије. Престаће да објављују своје мемоаре њени ствараоци и управљачи.

„У Југославији је, после толико несрећа, наступило време трке читавих чопора Пегаза.“

М. Црњански

Лекару, психијатри, у Београду, долази пациент који се жали на депресију. Слуша радио, гледа ТВ и чита у новинама о предстојећем бомбардовању. После неког времена долази поновно, потпуно избезумљен. Вели лекару: „Забога, нека већ једном почну! Нека нас униште! Не могу више да издржим једнако ишчекујући.“

„Данас се читава литература политизира, са надом да ће то срушити противничку страну. По таквој литератури, марксизам и капитализам могу постојати једно крај другога још хиљаду година безбрежно.“ Тако је мислио Црњански, а показало се да се преварио.“ Са романима какви су данас, не може се диди револуција.“ Вероватно. Али се показало да се може подржати и срушити режим који је створила.

„Нарцисист у литератури спада у категорију књижевних онаниста.“

М. Црњански

„Тешко оном које једноставан; он је досадан писац.“ (М. Црњански). Али је компликован писац у опасности да буде сматран нечитливим.

КРУГ, ОБАЛОМ (20)

ПРЕПОЗНАВАЊА

Пише: Мило КРАЉ

Сваког јета, долазећи у завичај, донесем и „време“ књига које у Подгорици нијесам стигао да прочитам. Правдам се зашто то нијесам учинио у граду у коме живим - тамо ме сваки час нешто прекида. Овде ћу, мислим, у доколици и „одсјечен“ од свијета, успјети све да прочитам. Варам се, наравно - нешто оставим за наредно јето. Тако се моја библиотека у завичајном дому, стално повећава. Има ту старих књига с мојим ћачким потписом на њним поткорицама, али и новијих и нових.

Овог јета, уз непочитане књиге, донијам и једну већ прочитану, но отворену за нова и трајна читања.

Ријеч је о сабраним пјесмама Васка Попе које је за штампу зналачки и с љубављу припремио пјесников друг, такође пјесник, Борислав Радовић. Ишчитавам овде поново већ познате мјесеције, али се с посебним осјећањем (сличним ономе које имате када сртнете близку а болну ствар) задржавам на једној. Пјесма се зове „Брига у бризи“, посвећена „људима Црногорског приморја у земљотресу 1979“ и у целини гласи:

„Гологлав рибар стоји на обали/И погледом прекопава/Ситу водурину//Јада се више својој сенци/Него пролазницима/Голема нека невоља/Нагнала је море/Да нам изнанада уђе у куће/Кроз затворена врата// Трудили смо се да га дочекамо/Као што приличи/Иако нисмо имали/Ни мрвице времена// Наши вртви то најбоље знају.“

Ову пјесму читах сам и раније, али је сада, ево, читам и о њој размишљам с нарочитим узбуђењем. Да ли је то зато што данас то чиним под кровом завичајног дома у Бару који је изнанада уђе у куће/Кроз затворена врата// Трудили смо се да га дочекамо/Као што приличи/Иако нисмо имали/Ни мрвице времена// Наши вртви то најбоље знају.“

Листајући је, наилазим и на један опис који би могао да буде и опис нас, дјечака, нешто у раним послијератним годинама.

Лалић, наиме, у једној

репортажи са Црногорског приморја записује како је негде између

Бара и Будве чуо из мора нечији стрстан и прдоран глас: „Море, моје море!“

Је ли то, питам се, чуо, пролазећи покрај шушањске плаже, радосни крик нашег нешто старијег друга Митра који је обавезно, у свакој прилици, гласно и са дивљењем исказивао своју захвалност мору и њихову близост? А море је тада заиста свима нама било нека врста властитог посједа гдје нема старијих да нас „усмјеравају“ (они су били преза-

горице до Улциња, кроз таму коју је само дјелимично освјетљавао мјесец, а вјетар помијерао стварајући привид садласне игре контура и сјенки. Видјели смо (колико се то могло видjeti) ојаћену Црмницу с порушеним кућама јединствене архитектуре и ковчезима који су већ чекали покрај пута, затворени стари будвански град који је лично на неки црни гребен усрд побјешњелог мора, и порушене хотеле на Словенском плажи и тешко оштећене куће у Бару и Улцињу, преполовљене хотеле... и приспјеле спликове оних који су остали под рушевинама...

... Запутили смо се према мом родном дому у Шушању, питајући се има ли га још? И шта је било са, стицајем околности тада јединим његовим становником - мојим оцем? Угледавши срушени дом (сабласт на мјесечни!) почех да га дозивам - прво тиш, бојажљиво, потом све гласније, у чему ми се придружише и колеге. Од њега ни гласа. Таман помислим да је вјечно усну испод неког зида или греде, зачу се пас испод удаљене мурве. Пошли смо његовим лавежом и тамо затекли оца како спава на једном давно одбаченом старом гвозденом кревету. Пробудисмо га, а он још неколико тренутака поћута као да не може да дође к себи. Само умирује пса, тапша га и каже: - Он ме је спасио, неколико тренутака пред земљотрес бјесомучно је лајао. Изашао сам да видим шта се то дођа, а тада је грунуло...

„Копајући“ по поменутој библиотеци налазим и једну од првих књига Михаила Лалића - путописно-репортерске записи („Успут записано“) које је он некада писао за новине.

Листајући је, наилазим и на један опис који би могао да буде и опис нас, дјечака, нешто у раним послијератним годинама.

Лалић, наиме, у једној

репортажи са Црногорског приморја записује како је негде између

Бара и Будве чуо из мора нечији стрстан и прдоран глас: „Море, моје море!“

Је ли то, питам се, чуо, пролазећи покрај шушањске плаже, радосни крик нашег нешто старијег друга Митра који је обавезно, у свакој прилици, гласно и са дивљењем исказивао своју захвалност мору и њихову близост?

Лалић, наиме, у једној

репортажи са Црногорског приморја записује како је негде између

Бара и Будве чуо из мора нечији стрстан и прдоран глас: „Море, моје море!“

Је ли то, питам се, чуо, пролазећи покрај шушањске плаже, радосни крик нашег нешто старијег друга Митра који је обавезно, у свакој прилици, гласно и са дивљењем исказивао своју захвалност мору и њихову близост?

Лалић, наиме, у једној

репортажи са Црногорског приморја записује како је негде између

Бара и Будве чуо из мора нечији стрстан и прдоран глас: „Море, моје море!“

Је ли то, питам се, чуо, пролазећи покрај шушањске плаже, радосни крик нашег нешто старијег друга Митра који је обавезно, у свакој прилици, гласно и са дивљењем исказивао своју захвалност мору и њихову близост?

Лалић, наиме, у једној

репортажи са Црногорског приморја записује како је негде између

Бара и Будве чуо из мора нечији стрстан и прдоран глас: „Море, моје море!“

узети неким другим пословима и мјестима), где нема ни школе ни књига, ни радних акција, ни игара којима су нас учили за неке друге, озбиљније „игре.“

Можда је и зато наш доживљај мора био - ослобадајући, враћајући нас природи и њеној раскошној јелоти.

За четири дуге ратне године посматрали смо море само поиздаље - одозго из маслињака и са прозора старих дома, као нешто туђе и недодирљиво. Прилаз је свуда био ограђен живцама и минама (Плаше се инвазије) - тихо су шаптували старији. Так послије ослобођења, када су жице скинуте, а мине усклођене (уз неколико страдања оних који су од нас били нестручнији) сишли смо на његове обале и нашли им се у загрљају. Чинило нам се: ако су прилаз мору ослободили старији, само море смо ослободили ми - дјечаци. Ми њега, а оно највећи! Крај њега и у њему почео је да се, коначно, остварује један дуго одлагани сан.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

КРИТЕРИЈУМИ

О МЈЕРИ УЖАСА

(Наставак из прошлог броја)

Још је Грамши упозоравао на могућност да се модерна умјетност и култура могу стварати на хумусу народне културе, на хумусу онога што је највећима ослобођено, управо са својом трајностима, утицаја свега прагматичнога.

„Уметник је“ - тврди Исидора године 1939. у тексту „Иде ли уметност над светост?“ - природа која сабира и из богатства ствара. Уметник је у обичајима, у служби, и у слави овога света. Уметност се види, уметник показује материјални објекат, положе свету рачун, побира од света плату за дар и рад, у новцу и у слави... Сваки човек има два простирања. Једно је ограничено контуром карактера и облашћује друштвеног хода и рада. Ни то простирање није мало, јер контуре карактера обиљежавају велики обим. Друго простирање је страховито, толико колики је свет, колики је онај немир који нас стално мучи, стално тражи пут преко свих светова и пита за вечност.“

Исидора је вјеровала да „односу уметника према Богу одговара тачно однос уметничког дела према највишој спиритуалној вредности која нема земаљски облик. Уметничко дело није последњи и највиши спиритуална вредност, само је јачи или слабији симбол њен“.

Међутим, судбина уметничког дела нераскидиво је везана са оним што „уметника опредељује, сем душе његове, овај свет, тло, клима, историја, култура. Уметникове страсти су у оквиру живота, а његова је тежња да земаљским појавама даде земаљски израз.“

Она је неизвјесна. О томе

сам говорио на трећем склопу уредника европских часописа за културу на „Литерарном колоквијуму“ у Западном Берлину од 16. - 19. III 1989. године.

У часу када у граду у којем излази часопис „Књижевност“, у Београду, шеф стране државе на конференцији за штампу изјављује о писцу из друге државе и другог језичког подручја да је циљ добро изабран, а да је стрела одапет и не може се зауставити, онда се заиста поставља питање да ли смо опет у времену када се спаљују књиге на ломачама, а писци убијају због тога што о нечemu имају другачије мишљење од оних којима институције моћи дају право да увијек буду дјелиоци правде. Да ли ће се поновити судбина Лава Троцког, а метафорична стријела замјенити неметафоричну сјекиру?

У овом најмрачнијем вијеку, добу масовних убијавања у фашистичким и стаљинистичким логорима, поново се јавља и тероризам у култури са уџенама и високим наградама за потенцијалне убице. У широм кругу жртава налазе се и издавачи књига, уредници и сви они који не поштују наредбу о уништењу књиге. И писца. Судбина Салмана Руждија је неизвесна.

Ради ли се ту заиста о цивилизацијским и религиозним неспоразумима или се заправо ради о поновном покушају да се аргументима сile и насиља спријечи било какав дијалог са нечим са чиме се лимитирано и догматско мишљење априори не слаже. Улазимо ли опет у тајко доба које је Хелдерлин

назвао оскудним временом? А то је вријеме страха. Многи издавачи и уредници јавно изјављују да Руждијеву књигу неће објавити.

По критеријумима европске културе таква ситуација могла би се назвати изузетно репресивном када не бисмо знали да спољни притисци, ма колико енергични и сувори били, битно не утичу на унутарње токове културе и њен развој. Искуство нас учи да политички притисци само за извјесно вријеме могу утицати на појаву уметничких дјела у јавности, али да њихова унутарња својства не подлијежу спољним, ванумјетничким притисцима и утицајима.

Свједоци смо, поготово у нашем добу, и обрнутих ситуација. Фаворизовање неких уметничких дјела због идеолошких разлога, стварање такозване официјалне, или ако хоћете, државно-репрезентативне уметности по разноврсним рецептима, доживљавало је неславне и ружне тренутке. На жалост, често су и средства јавних комуникација учествовала у тајким пословима који су супротни иманентним критеријумима уметности и културе.

Због тога се данас поново постала пред часописе оно трајно питање: како невеличким тиражима постичи онај снажни интелектуални утицај који је био врлина европских часописа у овом времену? Показало се, наиме, како су у многим духовним дисциплинама оне скрајнуте идеје, идеје изван великог и фаворизованог оптица, имале прешудан значај за стварање нових модела и духовних

продора. Очигледно је стварање претпоставки за јавни дијалог, различито тумачење и уметничко виђење свијета и живота, да нас све више могућно управо у часописима.

Други, у овом часу још значајнији задатак наших часописа јесте упознавање са ововременим искуствима ваневропских култура и уметношћу и културом ваневропских простора. Међутим, управо укрштаји Истока и Запада, Сјевера и Југа трајна су карактеристика народа и територија на којима се заснива југословенско искуство.

Управо зато зебња од

Хелдерлиног „оскудног времена“, времена затварања и догматског и лимитираног мишљења, времена без дијалога и уважавања туђег искуства, не може бити духовна ситуација која ће задовољити било чији битни људски интерес.

Када се зна да се одапетој стријели на Руждија и његовим Сајанским стиховима поставља још један циљ, Дантеов гроб у Равени, онда је зебња тим снажнија. Да ли је дијалог, када се у питање стављају и високи духовни резултати различитих цивилизацијских искустава?

За часописе мањих језичких простора а великих традиција националне културе, какав је часопис „Књижевност“ који излази на спрском језику, по пред примарног задатка афирмације националне културе и литературе, питање дијалога је од пресудног значаја. У првом кругу то је упознавање са различитим традицијама и савременим искуствима у вишесајнијој и федеративној Југославији, у којој су и историјска и нацио-

нална и религијска искуства изузетно различита и разноврсна, а сукоби и судари Истока и Запада трајни квалификативни колективни судбине. У другом кругу, наравно, у ширем кругу цивилизацијских искустава неопходно је уз европска искуства и упознавања са модерном уметношћу и културом ваневропских простора. Међутим, управо укрштаји Истока и Запада, Сјевера и Југа трајна су карактеристика народа и територија на којима се заснива југословенско искуство.

Управо зато зебња од

Ханса Георга Гадамера одговара на та питања тврђом да ће „Европе бити само кроз филозофију, само кроз културу или боље културе“. У првој години новога вијека и миленијума, овај стогодишњак сматра да је незамисливо „да техника може да збрише културе, што би значило човјечност“, али да треба знати „да живимо у епохи рап амERICANA... а негативних ефеката има много. Америка је помало свугдје изврвала протестантску, калвинистичку етику профита и успјеха“.

„Техника је нови облик ропства - тврди Гадамер - јер читава информатика је један интелигентни ланац робова. Сви смо робови медија и нових медија. Робови, али не као у античкој доба, већ на много рафиниранји начин: робови смо мислећи да смо господари. Толике информације, претјеране информације не остављају времена да се размишљају“.

А Исидора је давно, још 1940. године, упозоравала у тексту „У средређујмо се“ на потребу националног јединства слутећи, можда, брз пад и распад прве Југославије. Није нипошто на одмет данас, послије пада друге Југославије и могућности распада и комадања и треће, имати на уму Исидорину опомену:

„Пре дosta година, када је маја Србија у малу своју кућу и мене примила,

Фридрих Ниче (1844 - 1900) њемачки филозоф чија се стогодишњица смрти управо ове године обиљежава, припада часном реду оних мислилаца који су имали снаге да до краја промишљају најbolnije проблеме епохе. Могуће је, што су многи и чинили, Ничеа дисвалификовати као човјека смрвљеног болешћу чије мисли нијесу ништа друго да одјек маније величине, те који стога не завређује иоле озбиљнији приступ, међутим, овај мислилац је за собом оставио дјело које и данас изазива и подстиче на даља промишљања јер је у њему немилосрдно анализира кризу цивилизације Запада, указујући на разлоге који ће европску културу довести у безизлаз XX вијека. На питање: зашто читати Ничеа? (још сто година послије његове смрти!) један од одговора може бити и сљедећи: да бисмо покушали разумјети вријеме у којему живимо, што је на одређени начин пораз тог времена и недвосмислено га доводи у питање.

Основна намјера овог написа јесте да подсјети на вриједност једног „несавременог разматрања“, оног које је Ниче објавио 1874. године под називом „О користи и штети историје за живот“ и у коме тематизује узроке усlijed којих једна култура пропада и одумира. Те узроке Ниче је у наведеној књизи препознао у вишку историје, прецизније у једној духовној ситуацији коју одређује доминација прошlosti у свим областима људског живота. Под појмом историје овај мислилац разматра не само политичку прошlost, односно различите интерпретације те прошlosti, колико и уметничке стилове, естетичке концепције - једном ријечју све што је некада посједовало свој живот и снагу, али изван свог времена дјелује погубно и ништећи.

Вишак прошlosti људе претvara у слabe личности, потпуно уроњене у сопствену унутрашњост, без снаге за самостални стваралачки чин. Апстрактни човјек живи у свијету униформности ко-

јим доминира структурални сплет улога и маски, лишен могућности да се у оквирима таквог свијета избори за иоле аутентичнију егзистенцију. Основна моћ униформности свијета огледа се у постојећем интерпретативном моделу прошlosti који више није чврст и недодирљив, већ постаје противурjeчno флексибилан и прилагодљив свакој ситуацији и потреби. Савремени човјек се налази у положају да на његов живот не утиче више једна историја већ више њих које се боре за доминацију. Тиме се парадокс људског постојања данас само још више заштрава, а уздаси, привид и жаљење за неком од слика прошlosti тек су знаци човјекове запаљности у стање изгубљеног субјективитета. У свијету који одређују различите интерпретације прошlosti човјек је постао употребни предмет, љуштура испрана од сваког смисла.

Вријеме посрнуло под бременом вишке историје најлакше је препознати по томе што себе сматрају најправеднијим од свих времена, упозорава Ниче. Зблуда „праведности“ је опасна због тога што људи у таквом времену воле да суде и лако осуђују. Савременост која суди прошlosti позива се и захлије у вриједности живота, што није увијек оправдано. „Људи или времена који животу служе на тај начин што некој прошlosti суде и уништавају је, увијек су опасни и угрожени људи и опасна и угрожена времена. Јер како смо ето резултати ранijih покољења, тако смо резултати њихових почетака, страстi и заблуда, па чак и зочина.“ (Ф. Ниче) Погубно је уништавати прошlost да бисмо избегли оно чега се стидимо и што не желимо да признамо. Трауматична прошlost мора бити катарзично прेraђена, јер уколико то није учињено умјешљено, упоредна историја која односима моћи тренутно више одговара. Крајни резултат таквог поступка јесте губљење човјека и народа у фикцији,

чиме се замагљује стварност и губи могућност вљања разумијевања кризе.

Традиција која се не преиспитује већ захтијева да буде слијепо примијењена човјеку не дозвољава да сам испробава различите моделе организације властитог живота, већ му нуди оне који су некада доказали вљањост. Тако схваћена традиција ослобађа сваке одговорности, а где одговорности нема и зрелост постаје упитна. „Човјеков излазак из стања самосkrивljenje незрелости“ - како је Кант одредио просвјетитељство - постаје немогућ јер човјеку није допуштено да бира уз оправдање да га треба сачувати од грешке, иако је могућност погрешног избора један од нужних услова сазијевања. Избор је већ начињен, а човјек ослобођен могућности да погријеши, јер постоји каста задужених да мисле. Употребљивост те затворене групе мислилаца постала је могућа тек њиховим пристанком да рефлексију „популаризују“, дакле да је прилагоде и приближе маси. „За такав чин комоције полаже се послије право на назив скромно спуштање научника до свог народа“ док се у основи научник спушта само до себе самог, утолико што није научник, него свјетина. „(Ф. Ниче) Међутим, свијет данас више нема потребу за лажним оправдањима и произвођачима „искривlјене свијести“ јер је сам постао лаж. Занимљив парадокс: свијет саздан на лажима - саму лаж чини сувишном, и то уз помоћ тешке неистине данашње ситуације човјечанства. Једном ријечју, живимо у постидејолошком времену у којему је идеологија уградена у свијет, тачније постала сама стварност. Да ли је у таквом свијету и о њему могуће дозвољено изрећи истину? Свакако. Али истине је без снаге и утицаја те сведена на пукки декор дјелује аветињски нестварно. Мишљења смо да су савремени историографски метафизичари налисти јасно уочили тај језиви парадокс и да су га уградили у своју литературну праксу. У томе се пот-

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ПРЕД ЧИТАОЦЕМ

ЗАПИТАНОСТ НАД НАШИМ ВРЕМЕНОМ

(Никола Милошевић: Има ли историја смисла? „Григорије Божовић”, Приштина, 1998.)

открила ми се као обележје јавног живота једна општа усредређеност духова; она што смо навикли да је страном речју именујемо концентрација. Гледам око себе и видим: по нешто има, понешто би могло да има; понешто нема; али усредређеност нека стоји свуде као један добар зид. Саставала се та усредређеност, прво из јединства земље и отаџбине, без борби класа и без грађанских ратних стања. Затим, саставала се из једног живим снагама храњеног и брањеног правилног, чистог народног језика".

А данас филозоф Ханс Георг Гадамер, отац херменeutике, као да даје за право баш тој Исаидориној опомени: "У својој многострукости, језици представљају конкретан политички модел плурализма. Вјерујем да гријеше они који мисле да ћемо убрзо имати један свјетски језик, једнак за све. Истина је, амерички је нека врста lingua franca, језик трговине. Али, најинтимније ствари, срећом, нећемо изговарати на америчком. Плурализам језика је велико богатство.

БУК КРЊЕВИЋ

НОВИ ЧАС

Не, овој часа није било брије и брен сам овај шутом исписала у овом стиху сад ме више није моје име избрисала.

И ноћ је ова другима не слична у свијети мали прикривено сјата душу је ивијану дневним чудима ружа мјесец златном обасјала.

Па више не дишем, нећој штотим сузе и ријечима кујем праћове ласова у овој ноћи лик ми се одузе пострадах пећео немојућих снов.

Александра ВУЧЕТИЋ

НАШ САВРЕМЕНИК

пуну ослањајући на Ничеову мисао да историја мора бити преобикована у чисто умјетничко дјело да би била у стању да пробуди уснули живот човјека. „Но, таква историографија потпуно би противурешила аналитичкој и неумјетничкој црти нашег времена, чак би се осјећала као кривоторење.“ (Ф. Ниче) Али зар кривоторити лаж не значи указивати на пукотине кроз које је једино могуће наслутити истину?

Прекомјерност историје ствара лажну представу о старости човјечанства која иде упоредо са представом о застарелости човјека. Савременом човјеку је недвосмислено стављено до знања да је у људском свијету све велико већ одавно створено, те да изузев технике он нема више шта да ствара. Тиме је претворен у простог епигона прошlostи и лишен стваралачких потенцијала. Ниче јасно саглавда позицију човјека на крају XIX вијека (или човјека с почетка постмодернизма - како сугерише Б. Ватимо) који је принуђен да за себе бира моделе из реквизитарија прошlosti, преживљење и већ употребљаване, којима ће наново удахнути живот да би створио нешто Ново/старо у свим областима људског свијета. Позиција налик оној несретног доктора Франкенштајна који покушава да поновном употребом лешева поништи саму смрт, без увида да тиме постиже још потпуније сатирање живота. У првој фази свог мисаоног развоја Ниче је вјеровао у спасоносну моћ једне наисторијске сile - умјетности. Очекивао је да ће она успјети да пронађе решење за посрнулог човјека и човјечанство на рубу пропasti. Међутим, Ниче доцније напушта вјеру у превазилажење нихилизма уз помоћ умјетности, сматрајући то заблудом, а све ближа му постаје мисао о потреби радикализације свих тенденција модернизма док на крају он не униши сам себе. А то је управо духовна ситуација нашег добра. Свједоци смо немилосрдне експлоатације

стилова и решења из прошlosti, а крајњи резултат је управо стварност лишена смисла. Ако је док Франкенштајн симбол прометејског модернизма, неки савремени читач генома могао би понијети ту пласку титулу у постмодернизму, уз пуно уважавање свих разлиka.

Вишак модела из прошlosti у епохи којом доминира, по Ничеовом мишљењу, производи извјесну ироничку самосвијест, што пак није ништа друго до првverzno наслаживање човјека сопственом ситуацијом: кризом морала и хуманизма, смјетом у којем владају најприземнији мотиви моћи, дакако вљањом прикривени. Једном ријечу, наслаживање што је ступило вријеме најгорих слојева друштва. А када се они поставе као мјеродавни у стварима живота, културе и политици неминовно се ствара једна особена врста равнодушности према свему што је вриједно. Уништавајућа варварска равнодушност из које произилази пракса људског egoизма. Раније је то изналазило свој теоријски израз у оквирима свеприсутне „велике нараџије“ најчешће псевдопрsvjetiteljskog поријекла (разни... изми прве половине XX столjeћa), док данас у игри учествују теорије које наводно садрже и ослобађајуће импулсе, и то тако што вјешто замјењују тезе: целат у њиховој интерпретацији постаје „историјска жртва“, а стварна жртва преображава се у злочинца. Ироничку самосвијест неког времена можемо идентификовати и по томе што су сви некад чврсто укоријењени појмови престали да играју неку битну улогу у човјековом свијету. Из ироније рађа се цинизам: појам хуманизма изгубио је право грађанства, што преведено на праксу свакодневног значи: хуманост је хир који никога не обавезује.

Ироничку самосвијест епохе препознајемо још и у јасном пристајању на већ поменуто преузимање модела из прошlosti да би помоћи њих обликовали садашњост. То може бити схваћено и као

од онога по чому се они разликују. Милошевић се залаже за диференцијирани простор заснован на томе да се разлике уочавају, али да се и не траже тамо где их нема (као што их је, на пример Фром налазио између Хитлера и Стаљина, вођеног вишом промисли која би додвела до царства добра на земљи).

Расправа је занимљива писана и отворена читаоцима различитих образовних профила, указујући код историјски најзначајнијих социјалистичких вођа на аргантано осветничку структуру личности.

Ма колико се овакав један приступ

може учинити популарним, прије свега зато што се бави значајним и по свему провокативним историјским личностима, Никола Милошевић је далеко од површине или популарног психологизирања. Свакако, и у његовом приступу ипак можемо пронаћи извесне генерализације. Можда би се чак могло учинити да су оне посљедица писачевог отклика (без обзира колико теоријски и методолошки заснован) од система који, стремећи рају на земљу од ње најчешће правио пакао. Милошевић на себи својствен начин коментарише и користи веома разнородну литературу и изворе уобличавајући свој одговор на питање има ли историја смисла.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Несумњиво би требало, након свега, тражити одговор и на то шта људе, шта масуја дјела опстојају под влашћу заснованом на терору.

Илустриран је примjer који Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти. Тако Милошевићева расправа нужно покреће и запитаност над овим нашим временом.

Користећи једну Маркову синтагму о томе да најстарије „фурије у људским грудима“ изазивају управо економски односи, Милошевић указује на другачије фурије - превасходно на оне које постоје код људи аргантано осветничке структуре личности, а који су, уз то, на власти

АКТУЕЛНОСТИ

ИЗЛОЖБЕ

ДАДОВИ РАНИ РАДОВИ

Овогодишњи ликовни програм фестивала „Град театар“ започет је изложбом слика Миодрага - Дада Ђурића у галеријском простору цркве „Санта Марја“. На изложби су представљени рани радови величана наше и европске савремене умјетности настали у распону од 1950-52 године. Већ на њима уочљив је траг генијалности којом је обиљежен комплетан умјетниковски каснији опус. На њима је сагледљив и специфичан ликовни дискурс који ће се константно налазити у средишту Дадових умјетничких опсервација. Сагласно недокучивој тајни умјетничких путева, Дадо ће се још као ћак херцегновске сликарске школе интуитивно укључити у опште токове развоја европске умјетности, истовремено тежећи да као велики индивидуалиста остане свој, непоновљив и неприлагодљив. Било да је у питању пејзаж, нечији лик или градски призор, слика, као посебан естетски феномен, пружит ће му могућност особеног исказа у коме ће подсјесна душевна снага свагда одно-

сити примат. О умјетнико-вом сликарству из периода до 1956. године Миодраг Б. Протић пише: „Тих година Дадова су платна сурова, груба, црноплавог тона, са гранулома пасте на појединачним мјестима у духу сомнабулног експресионизма и нолдеовске сликарске једначине - наглашене жеље да се постави с ону страну „искуственог“. Касније ће Дадов „израз еволуирати ка већој дисциплини обликовања, која укида самосталност поезета, да би појачала сугестивност ирационалне суштине...“

На будванској изложби Дадових раних радова, примијетна је тематска разноликост, разнородност идеја, конкретан, асоцијативан или симболичан однос пре-ма садржају, експресиван ликовни израз који не повлађује комерцијалном укусу. Кроз постизање изванредних и изненађујућих ефеката лако је назиристи ингениозно богатство емотивне и интелектуалне стваралачке личности аутора.

Готово по правилу, Дадо ствара композиције специфичним гестуалним црте-

жом набијеним емоцијама, било да је ријеч о монохромној слици или платну са јарким бојама видљивог. Он редукује стварни свет у циљу постизања виших духовних вриједности што непосреднијег израза своде-ши колорит на неколико основних тонова боја. Дадовом сликом влада непосредан потез наглашене прене или сиве линије коју води увијек снажна, истинска емоција, доводећи до спонтаности дјела чији је садржај много дубљи и сложенији. У исконској плени по-кretacu, неспутаног доживљавања свијета, умјетник ликовни темпермент испољио се већ у првим цртежима и задржао до данашњих дана. Стварајући оригиналан и особен свијет облика, још у овом свом раном периоду, Дадо је снажном интуицијом проналазио адекватан колорит за своје необичне садржаје, колорит деликатан и упечатљив. Кроз склоност ка визуелном доживљају свега доживљеног, његово сликарство постаје огледало унутарних душевних сензија. Дадова слика је готово

од почетка престала да буде „прозор у свет“ претворивши се у дјело којим се истражује феномен гледања, док стварајући „урања у простор слике“ остварујуји визуелно јединство спољашњег и унутрашњег, духовног простора.

Позовемо ли се на дефиницију умјетности Лазара Трифуновића: „Човеково право на уметност није само основа дугорочне политике у области културе и уметности; она треба да нас надахне да поставимо велике идеје, велике замисли и велике снове, па макар личили на идеализам и утопију. Умјетност не живи ни за таленте ни за обожаваоце, већ за човека“ и ријечи једног Веласкезовог биографа. „Сликарство је начин да се буде човијек“, већ при сагледавању ове изложбе раних Дадових радова, можемо закључити да је Дадов „човјек“ постао симбол хуманог оваплоћења неуништиве умјетничке оригиналности која га је уздигла међу најистакнутије сликаре дашчињице.

Луција ЂУРАШКОВИЋ

ПОВРАТАК ПРИРОДИ

• Изложба Београдског сликара Тодора Стевановића у Модерној галерији

Једна од изложби на коју би требало ставити посебан акценат у овогодишњем ликовном програму Модерне галерије је изложба „Ја сам Тодор“ београдског умјетника Тодора Стевановића.

Паралелно са великим изложбом у Народном музеју у Београду, на којој су изложена платна са Венецијанског Бијенала 1999. године будванској публици и љубитељима сликарства Црне Горе Стевановић се представио радовима насталим током посљедњих двадесет година.

Овај врсни ствараоц студије сликарства је завршио 1963. године у класи Ђорђа Андрејевића Куна, а магистрирао 1967. године Недељка Гвозденовића на Академији ликовних умјетности у Београду. Свестрано образован сликар, цртач, књижевник, филозоф, закорачио је у ликовни свет енформел сликама, али је веома брзо дошао до става да темељи праве умјетности почивају на изворима природе тако да његова платна окупира све оно што чини живот. У многобројним филозофско-литерарним дјелима која је објавио потврдио је да је најбољи тумач сопствене умјетности о чему свједочи и његов програм објављен, прије тридесет година, у манифесту „Дивље око“ у коме је забиљежио да „човјекова мисао тежи и ка свесној и бескрајној потреби да савлада недокучиве структуре живота, да прође у истине и тајне космоса којима је сам начињен.“ Његова духовност почива на изванредном познавању фреско-сликарства, а посебно византијског и средњевековног српског живописа. Отуда „Грачаничка лавра“, „Сопоћани“, на којима је попут савременог Византинца, како је забиљежено „изузетним осјећањем за истанчане вриједности боје, посебно бијеле коју изједначава са свјетлочију и попут правог живописца је назива оживком, остварио пиктурално богатство и особен поглед на свет“.

Сионистичког сензibilитета његов сликарски израз почива на дубокој религијској интуицији. Два основна извориша чине његов свет слике: духовност и повратак природи. На тај начин гради сопствени ликовни израз базирајући га на поетичности умјетничког говора и доследности умјетничког става.

Анализирајући његове слике може се донијети једноставан закључак да је Тодор Стевановић прије свега хуманиста или боље речено човјек који осјећа живот. Егзистенција његових слика поникла је управо из живота. На његовим платнима и цртежима пулсира живот или боље речено слике запослене животом.

Већ дуги низ година његова главна тематска преокупација су птице, флора, фауна и преплиташе живота са мртвом природом. Па отуда и слике „Паун и цвијеће“, „Галеб на обали“, „Бијела птица на води“, „Жута локвања“. Како аутор сам истиче: „Миленијумима птице пjeвају пjeсме љубави на исти начин, а да нас никад не оставе равнодушним и чини нам се да је то увијек нова пjeсма са сваком нашом емоцијом. То је за мене слика. То је умјетност, непоновљива и вјечита емоција“. Његове сликане површине скоро свуда насељава неизбježnji гавран као симбол мудrosti, glasnosti, besmrtnosti, па га Тодор назива „Љубичasti гавран“, „Гавранова лавра“, „Гавран и златно сунце“, „Гавран убија ајдају“. Ово митска и рајска птица није само ликовни мотив већ заштитни знак његовог сликарства. У својој „Химни човјеку“ Стевановић јој придаје божанско значење:

„ЈА САМ ГАВРАН-ЦРНО СУНЦЕ ВАСЕЉЕНЕ
ЈА САМ КРЕЧ - БЕЛО СУНЦЕ ВАСЕЉЕНЕ
ЈА САМ ЧОВЕЧАНСТВО -
ТАЈ ОКЕАН ЉУДИ
ЈА САМ ТИ - НЕДО-
СТИЖНА ДУБИНА ВАСЕ-
ЉЕНЕ“.

Колико год су у египатској, византијској и источноазијској умјетности пред-

стављале разна божанства, то је и достојанство природе птице су код Стевановића Божанство Сунца или пак симболи страдања. Паун је још једна од птица која се често среће на сликама Тодора Стевановића који са расиријеним репом постаје хришћански симбол звјезданог неба.

Он је сликар земљаних и орахових боја, али исто тако посједује онај деликатни осјећај и знање да колористичким акцентима у потпуности обоји простор слике. Поред доминијације земљаних, сивкастих, бијелих и боје кречњака и камена на његовим платнима све чешће срећемо плаве тонове мора које га заокупља и поред кога воли да борави.

Тодор Стевановић је добитник најзначајнијих признања, међу којима је Вуко-

ва награда, Награда ликовне јесени у Сомбору, награде на Октобарском салону у Београду, а као круна свега је представљање југословенског сликарства на 48. Бијеналу у Венецији прошле године. Утицај и поље врло критике које је оставио његов рад потврђује и позив за учешће на угледној смотри савремене умјетности из цијelog света „Документа“ у Каселу.

А онда како каже аутор „Када умјетник заврши рад на свом одређеном дјелу (мада такав тренутак не постоји, јер се умјетничко дјело никад не завршава, као што је то случај природе, нити се оно започиње) тада то дјело постаје самостално, откида се од умјетника као зрео плод који садржи сјеме, умјетника, а сјеме генетске услове оплођења“. Драгана ИВАНОВИЋ

Савремена истраживања естетских форми довела су бар до једног поузданог закључка: појам умјетничког дјела до краја релативизован и преведен у арбитарни однос који васпоставља посматрачу у односу на представљену творевину. Али смо употребом термина посматрач/реципијент у његовом традиционалном значењу већ на путу нарушавајући закључака који сматрамо поузданим. Наиме, релативизација коју овде имам на уму, без остатка се односи и на другачије схватање „посматрача“, који се сада трансформише у непосредног учесника естетског бивања. Отуда, нешто сложеније формулисано, према оваквој теоријској визури, реципијент умјетнике постаје, у ствари, већ битан конституент. Уколико се Есхилова гласовита драма „Седморица“ прешла у непосредног учесника, то је сада трансформише у непосредног учесника творевине. Есхилова гласовита драма „Седморица“ прешла у непосредног учесника творевине, то је сада трансформише у непосредног учесника творевине.

Могло би се с правом рећи да се визуелни елементи који учествују у творењу позоришне представе: сценографија, костим, маска, цртежи, скице, тонски ефекти, и који уобичајено постоје једино као сама представа у целини, сада перципирају извођено, као аутономна целина, која почива на засебном језику који уопште не мора непосредно кореспондирати са самим потоњим позоришним остварењем.

Овакво динамично схватање елемената текста/позоришне представе који се, дакле, јављају у двојаком виду: као интегрални дио позоришног остварења и као посебни, извођено феномен, посебно је истакнут мултимедијални хепенин-

ПОЕТИКА
МИСТИЧКЕ ФАНТАСТИКЕ

• Изложба Лидије Маџуре у галерији „Св. Стефан“ на Светом Стефану

Ликовна поетика Лидије Маџуре заснива се на прелепту романтичарске мистичке и античке митологије, прелепту који као да тежи расплету кроз носталгију за бесконачним и бесмртним. Лебдени кроз сновијења, магичне фигуралине композиције и чудесне метафизичке визије, најчешће подстакнуте класичном грчком митологијом, на платнима Лидије Маџуре бивају фигуралине материјализоване суптилно изведеном пртежом чију срж чини нарочито чулно одабрана боја. Обавијени велом метафизичке тајанствености, ови призори живе неки нови живот, живот оновремен и свевремен, живот симбола у тежкињи ка изражавању оног суштинског, неограниченог временом и историјом, оног дубоког архетипског. У мистичној трагацији проузданог, оживљавајућема свијетом, оживљавајућема суштинском опијеног самоћом. Тродимензијонална просторна композиција прожета илузионизмом и сажетом визуелном опсервацијом коју умјетница гради са осјетљивошћу, даје овим сликама утисак контемплативне мирноће у склопу фантастичног осјења свијета и његовог безвременог трајања. Пејзаж са високим и широким далинама развија се, кроз реминисценције на ренесансу, ка пејзажу са дубоким, прозрачним далинама. Сликарство Лидије Маџуре представља специфичан вид поетског надилажења границе између временског и ванвременског исказивања. Лидија Маџура као да нас пита да ли кроз њене слике можемо наслутити или осјетити бар дјелић оног што нам је претходило и што ће нас дочекати послије, условно речено, „нестајања“? Да ли нам је тај светији бар мало ближи?

Кроз призму критике често визибилистичког става код одређених праваца модерне, Лидија Маџура, проријујући концептуални распон наше умјетности, афирмише „интегралну слику“ (Медијала), настављајући оничично враћање традицији.

Луција ЂУРАШКОВИЋ

СЦЕНОГРАФИЈА

ТОТАЛ ДИЗАЈН ПРЕДСТАВЕ
„СЕДМОРИЦА ПРОТИВ ТЕБЕ“

одступања (од класичног поимања) у којима је садржана суштина ове изложбе као цјеловитог естетског феномена.

Могло би се с правом рећи да се визуелни елементи који учествују у творењу позоришне представе: сценографија, костим, маска, цртежи, скице, тонски ефекти, и који уобичајено постоје једино као сама представа у целини, сада перципирају извођено, као аутономна целина, која почива на засебном језику који уопште не мора непосредно кореспондирати са самим потоњим позоришним остварењем. Мултимедијална драма „Седморица против Тебе“ је првобитна естетска сегментација (пред-представа и представа) допуњена новим елементима који су перципирани симултано, али који представљају засебне целине које није обавезно повезивати (нпр. филм, музика, глума, покрет, скулптура, костим, слика). Али је читавом пројекту заједничко актуализовање Есхила, који, сагласно савременом разумијевању античких поетика, спада у најсилније грчке трагичаре, који „по снази уобличавања и дубини

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

XIV ФЕСТИВАЛ „ГРАД ТЕАТАР“ - БУДВА

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ КАРАКТЕР

Првих десетак фестивалских дана несумњиво су потврдили његово програмско богатство и интернационални карактер (наступали су умјетници из Русије, Енглеске, Њемачке, Словеније...). То се у првом реду односи на драмски програм, потом на музички, на крају на разговоре са различитим умјетницима и на ликовни дио. У оквиру драмског блока изведен су улични перформанс, тотал дизајн хепенинг, кореодраме, неке од најбољих овогодишњих драмских представа различитих позоришта и фестивалске продукције.

Продукцију Фестивала 2000. чине четири представе: „Антигона у Њујорку“, Гловацког, у режији Бора Драшковића „Пад“, Биљане Србљановић, „Јегоров пут“, Виде Огњеновић и „Пипи дуга чарапа“, Астрид Линдгрен у режији Николе Вучковића. У овом дијелу фестивала изведене су већ три премијере, а у завршници најочекује четврта, „Јегоров пут“, чија је тема везана управо за наш крај.

Мото овогодишњег фестивала – „Између судбине и стварности“ – настао је управо на њиховој заједничкој окосници – на човјековој условљености и ограниченошти спољашњим или унутрашњим оковима. Својеврstan увод у фестивалске продукције била је театарска игра руског редитеља Валерија Фокина, настала по мотивима Аристофанових „Птица“. Ликовно прилично успјела, по облицима сценског израза чак и претрпана, Фокинова представа „Ваздушни град“ поигравала се још једанпут идејом стварања раја, односно увећајућим друштвеним пројектима, очигледно одржавајући фрустрирајуће питање многих руских умјетника о томе шта им се, захваљујући социјалистичком рају, заправо додјило. Но таквих отворених констатација није било много – више је у питању била дискретна, кратка и одвијше рафинирана симболика, због чега нам се све вријеме наметало питање због чега је баш Аристофанов текст послужио као предлогак. Уколико је Фокин настојао да наше вријеме „измјери“ метром жестоког античког комедиографа, чини се да се, компилирајући различите естетске форме, изгубио у театарском александризму.

Контроверзне реакције изазвала је фестивалска копродукција Града Театра, Битеф театра и Фестивала „Аустријска јесен“ из Граца, представа „Пад“, Биљане Србљановић. Равнодушних није било: од мишљења да је ријеч о изванредној, можда најбољој представи, до оцјene да је у питању одвећ антажовано, политичко позориште. „Пад“ је изискивао вријеме и стриљење, будући да се изводио у фабрици керамике у Буњарици, трајао готово два и по сата – све у свему требало је издвојити добра четири сата за представу. „Пад“ је жестоко чињење властитог дворишта – жестоко запрљаног националистичким страстима и злоупотребама народа. Основни утисак у нашем је случају одговарао утиску најновијег „Вучјег брлога“. Као и он, обрачунавајући се са национализмом у властом народу, са стражовитом злоупотребом националне митологије у политичке сврхе, са профанизацијом свега доброг у националном наслеђу, Биљана Србљановић није негирала ни народ, ни нацију, ни митологију. Она је напрости говорила о злоупотреби, а Горчин Стојановић је то режијски ваљао, премда изузетно оштро и директно поставио. „Пад“ је мучна представа стога што је ријеч о својеврсном „извртању сопствене кожурине“, о гробу сучовавању са злом у нама самима. Па ипак, чини се да је текст Србљановића остао ускраћен за једну битну димензију. Истина, наиме, није само из „нашe кожурине“ и ба-

рем је у наговештају требало указати и на остале судионике. Јер, наша судбина и на другим просторима има близанце. Универзално зло националне искључивости и следственог му игнорантства, није само наша дијагноза. Тешко да би ико иоле разуман и поштен трагао за светским завјерама, али не треба боловати ни самооптуживању. Ипак, представа нас је подсећала и на оно што је у Њемачкој некада радила Ерика Ман. Текст Биљане Србљановић одиста дира у најсмрдљивије просторе националног бића изазивајући мучину, фрустрирајући, шамарајући сјећање. Они су и оно што свијет онома жели да зна. Можда смо чак и гори, али, ипак, постоји у представи неизречена истина: у овом прилично смрдљивом свијету нисмо само ми брлот. И поред часне намјере да почистимо прво своје двориште,

Фестивалска премијера „Антигона у Њујорку“, по тексту Јаноша Гловацког, у режији Бора Драшковића „Пад“, Биљане Србљановић, „Јегоров пут“, Виде Огњеновић и „Пипи дуга чарапа“, Астрид Линдгрен у режији Николе Вучковића. У овом дијелу фестивала изведене су већ три премијере, а у завршници најочекује четврта, „Јегоров пут“, чија је тема везана управо за наш крај.

Мото овогодишњег фестивала – „Између судбине и стварности“ – настао је управо на њиховој заједничкој окосници – на човјековој условљености и ограниченошти спољашњим или унутрашњим оковима. Својеврstan увод у фестивалске продукције била је театарска игра руског редитеља Валерија Фокина, настала по мотивима Аристофанових „Птица“. Ликовно прилично успјела, по облицима сценског израза чак и претрпана, Фокинова представа „Ваздушни град“ поигравала се још једанпут идејом стварања раја, односно увећајућим друштвеним пројектима, очигледно одржавајући фрустрирајуће питање многих руских умјетника о томе шта им се, захваљујући социјалистичком рају, заправо додјило. Но таквих отворених констатација није било много – више је у питању била дискретна, кратка и одвијше рафинирана симболика, због чега нам се све вријеме наметало питање због чега је баш Аристофанов текст послужио као предлогак. Уколико је Фокин настојао да наше вријеме „измјери“ метром жестоког античког комедиографа, чини се да се, компилирајући различите естетске forme, изгубио у театарском александризму.

Контроверзне реакције изазвала је фестивалска копродукција Града Театра, Битеф театра и Фестивала „Аустријска јесен“ из Граца, представа „Пад“, Биљане Србљановић. Равнодушних није било: од мишљења да је ријеч о изванредној, можда најбољој представи, до оцјene да је у питању одвећ антажовано, политичко позориште. „Пад“ је жестоко чињење властитог дворишта – жестоко запрљаног националистичким страстима и злоупотребама народа. Основни утисак у нашем је случају одговарао утиску најновијег „Вучјег брлога“. Као и он, обрачунавајући се са национализмом у властом народу, са стражовитом злоупотребом националне митологије у политичке сврхе, са профанизацијом свега доброг у националном наслеђу, Биљана Србљановић није негирала ни народ, ни нацију, ни митологију. Она је напрости говорила о злоупотреби, а Горчин Стојановић је то режијски ваљао, премда изузетно оштро и директно поставио. „Пад“ је мучна представа стога што је ријеч о својеврсном „извртању сопствене кожурине“, о гробу сучовавању са злом у нама самима. Па ипак, чини се да је текст Србљановића остао ускраћен за једну битну димензију. Истина, наиме, није само из „нашe кожурине“ и ба-

КОНТЕЈНЕР КАО СВИЈЕТ

Разговор са Бором Драшковићем након премијере „Антигона у Њујорку“ на XIV фестивалу Града театара у Будви

- Зашто сте се опредијелили за овај драмски текст и да ли је он за Вас имао неко посебно значење?

- Дуго сам био у „разроку“ психолошкој ситуацији: са једне стране продужавање револта, а са друге жеља да се изнобавим позориштем.

Могао сам се вратити када је биран најбољи комад између 700 текстова, и када је прихвачено да га ја режирам. Повреда је то спречила. Потом сам се договорио о повратку свом некадашњем позоришту, али се они запалило. Ђирилов ми је предложио и овај текст Гловацког, а намера нам је била да га играмо на згради Југословенског драмског позоришта. Брана Лијешевић. Сачекала је годину дана да се опоравим и да га режирам, показавши изузетно људско и професионално разумевање.

Било је више могућих простора на којима би се комад играо – међу њима и парк Зетског дома на Цетињу. То је изисквало и велике трошкове, али Маја Драшковић је још раније видела простор на Цитадели који овој представи одлично одговара и који ју је на известан начин и обликовао.

Овај је текст за мене био значајан стога што има тему нужну за ово време. Антигона је први велики побуњеник, схваћена свакако на модеран начин. Гловацки је налази на дну, а комад је одговор на суштинска питања која нас муче, пре свега на питање наде у времену пораста насиља и равнодушности. Лично сам за комад везан кроз лик Саше, руског сликарка и бескућника. Он је постао политички емигрант након што је руски диктатор пљувнуо на његову слику. И најпач је диктатор својевремено пљувнуо на моје „Тикве“, а такав један жесток чин у ово време је мењао читав човеков пријатељски и професионални живот. Нисам, наравно, завршио као бескућник, али сам се мувao по парковима попут јунака Гловацког. Професионално ме одржао рад на филму и телевизији, писање књига и рад са студентима. Моје је осећање изгнанства било је више унутрашње изгнанства.

- Будући да се у тексту драме Јануша Гловацког осећају многи други драмски текстови, мотиви или пак, атмосфера (Бекет, Горки, Кафка...) реците да ли сте на тим присуствима инспирисали и наплашавали их?

- Радује ме што се то уочава, али је у питању веома дисcretno присуство, извесна најблажа читатност, коју нисам наглашавао, а тако је и у тексту. Није слично што ме је узбудио комад једног осетљивог човека и великог писца.

Можда сам, учени у Пољској, да негде и срео Гловацког, а да то нисам знао. Расли смо за право уз иста имена, а ја сам режирао текстове Бекета, Јонеску Адамова, које и он воли. Учио сам филм од Вајде, а он је за њега писао сценарија. Он је био студент Јана Кота, а Кот је био гост на мојој катедри у Новом Саду.

У овом тексту мит је смештен у ситуацију безвјерја у којем се ипак покушава сачувати нада. За овај век је карактеристично да тамо где су била стопала јунака Горкога више није дно – оно се спустило. Реч је о новом паклу јунака, у парку бескућника који је метафора света. У њему су читаве уједињене нације. Тамо има и на-

реч је, најзад, о инфлацији бескућништва. То је велика тема краја столећа. Апатрид је нови јунак нашег времена. У њему Бога више нема. Али, ако постоји јунакиња која макар сања о љубави – има наде. Праисконско људско, интинктивно понашање Софоклове јунакиње супротставља се оном што је божанскa власт – и ту је нада.

На жалост није било могуће да у завршној сцени буде хеликоптер са којег би се преко гласноговорника полиција обратио публици – не више deus ex machina већ machina ex machina нашег времена, држава ex machina. Овде су такве политичке прилике да хеликоптер не може да полети. А управо то је прави крај – да се појављује надлежна сила која представља и власт и насиље, машина која претвара све у поприште егзодуса – сви се избацују из парка. Писац је, кад сам му ово поменуо просто рекао: „Десило се!“.

- Ипак, у овом комаду побуњеник није кућник, онај који има било какву моћ, већ бескућник. Зар то није својеврсни пессимизам?

- Да, када се кућник побуни он постаје бескућник. Али, човек треба да се ослободи страха – он је основна емоција која нас води у равнодушност. Нико се не усуђује да противствује, а мислим да човек без револта и љубави више није човек.

- Позната су вам оба медија. Што то позориште може што филм не може?

- Прे свега може да произведе стварну непосредну емоцију у гледаоцу (естетску наравно), као код утопљеника поступак „уста на уста“. То право позориште може да пружи гледаоцу – то осећање смрти и спаса које је драгоцен. У другим медијима није тако снажно осећање да дишете заједно, пре свега између глумца и гледаоца у по-позоришту је друкчија од оне која се разменује са машином, јер ипак, филмски апарат још увек је машина. При том не умањујем значај филма. Ја мислим да та трансфузија коју филмом добијамо једнако вреди као ова прва

- Утисак артифицијелности је ипак јачи у позоришту и поред тога што све иде уживо? Машина о којој говорите дјелом брише тај утисак представљања, утисак „као да“. Наравно позориште је све: и сцена и публика, тренутак, извјесна удобност или не-пријатност...

- Позориште је наравно све, скупа. Кад полиција говори текст о предсједнику, а он је у публици, то је емоција која на филму не може да се роди, она се ради непосредно у гледаоцу.

На филму нас то осећање виртuelnog прогута и ми постаемо нервни систем екрана и наша зеница постаје свет. Али то ипак није мање ваљана естетичка емоција.

- Ми, наравно, све вријеме имамо на уму модерно вријеме, вријеме бескућне Антигоне. Чини се да према њему имате осећање јаке амбијенције?

- Ја мислим да је тако. Страва је појачана. Кад јунаци у драми носе мртво тело и разговарају огућноста људских и осталих машина плаше и покушавају да узеју на граници коју не смјемо да пређемо.

Та граница је и разлог што сам толико желeo да се вратим том комаду. Он има једно дубоко усмерење на то која граница не сме да се пређе. Кад помињете киберспаце, сетим се једне ситуације из Америке. Наиме, мој филм „Вуковар, једна прича“ имао је у Америци свог спонзора, био је то Џорџ Лукас који се бави решавањем виртуелног света унутар моје професије. Ја сам провео један дан на његовој фарми која се симболично зове „Небески шетач“ и видео сам како ти невероватни мајстори, модерни алхемичари светлости покушавају да врате Грету Гарбо поново на филм, као што ми у овом комаду враћамо Мртвог Џона. Близу је време када ће све те велике, мртве личности поново да играју.

ФЕЉТОН

ГРБАЉ У ОСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ 1941 - 1945. (4)

ЈУЛСКИ УСТАНАК

Пише: Јован ВУЈАДИНОВИЋ

У рано јутро 13. јула (недеља) на више мјеста у Црној Гори извршен је напад на припаднике окупаторских оружаних снага. У току тога дана, и у неколико наредних, Црна Гора је била захваћена општеноародним устанком, који по својој ширини, интезитету и сјајним војничким успјесима остаје јединствена појава у Другом светском рату.

У снажном офанзивном налету устанак брзо је ослобођен највећи дио Црне Горе, укључујући и градска насеља, сем Цетиња, Подгорице, Никшића и градова на приморју. Губици окупатора били су велики. Преко 5000 италијанских војника је избачено из строја. На пространој ослобођеној територији почели су да се оснивају први органи народне власти.

Устанак је већ у самом зачетку онемогућио подмукao план о тобожњем обнављању Црне Горе као државе, са својом династијом - уствари квислиншке творевине под пуном контролом фашистичке Италије.

Петрованска скупштина на Цетињу требало је да успостави ту квази државу и Црну Гору уведе у коло фашистичких савезника. Али, већ сјутрадан, устанак је разбио све илузije организатора скупштине и најречитије изразио антиокупаторско и антифашистичко расположење народа у Црној Гори. Такође, Михаило Петровић је одбио понуђени престо.

Фашистичка Италија је након Тринастојулског устанка морала да и формално задржи у Црној Гори статус окупатора.

Ширина устанка у Црној Гори била је сасвим у складу са политиком Комунистичке партије да борба против окупатора има општеноародни карактер. Устанак је обухватио људе из свих социјалних слојева и присталице различитих политичких скватања сем изразито профашистичких. Али, у нечemu је устанак изненадио и саме организаторе. Наиме, концепција КРП предвиђала је да борба против окупатора отпочне и у прво вријеме се води као партизански рат разним диверзантским акцијама које би се ослањале на активну подршку народа. Међутим, кад су отпочеле борбе, показало се да нико није желио да буде "позадина", па су од почетка устанка борбене групе и одреди (раније формирани) спонтано нарастали до обухвата свих за оружје дораслих.

Установичке активности су на читавом простору Црне Горе биле директно у вези са преношењем одговорајућих одлука од Покрајинског комитета, преко окружних, до мјесних комитета. Због разлике у брзини функционисања веза дошло је до тога да су у неким дјеловима Црне Горе установичке акције отпочеле чеји, два касније.

На територији коју је покривао МК Котор до установичких акција 13. јула дошло је само на подручју светостефанске и будванске општине. И то захваљујући чињеници да је ов-

деј директиве за устанак преношена непосредно преко делегата Окружног комитета Цетиња. Већ првог дана устанци из ових општина имали су успјеха у сукобу са италијанским јединицама. Префект Скасалати, у извјештају губернеру Далмације, 14. јула, јавља да је на подручју Будве и Петровца било 12 погинулих и 40 рањених италијанских војника. Осамнаестог јула дошло је до жестоког сукоба устаника и Италијана на Брајићима. Ојачан италијански батаљон, који је био упућен да помогне деблокирању Цетиња, дочекан је на Брајићима и скоро потпуно униште. Према италијанским извјештајима окупаторске снаге имале су преко 180 погинулих и око 40 рањених војника, изгубили су 12 камиона, 12 митраљеза, 1 минобаца, 1 тенк, 3 санитетска возила и другу ратну опрему. Устанци су имали 2 погинула борца. Ова победа представља једну од најуспјешнијих акција у јулском устанку у Црној Гори.

У Грбљу, као ни у осталом дијелу подручја Мјесног комитета Котор, где је преношење директиве за устанак требало да иде преко овог Комитета, није дошло до оружаних акција. До њих није дошло ни 13. јула, ни наредних дана, када је у ширем окружју вођен први рат са окупаторским снагама.

А каква је ситуација била у Грбљу кад се 13. јула ујутру чуо одјек борби које су вођене у околини Будве? На тај глас су се у свим грбљским селима окупили сви који су могли да nose оружје. Идеја устанка је била толико широко распространења и прихваћена да нико није питао шта се дешава - било је јасно да је најављени устанак отпочео. У Грбљу се дешавала заиста права општеноародна мобилизација. По селима су се људи сакупљали на уочијеним зборним мјестима. Нико није био без неког оружја. Код већине је било оружје прибављено послиje капитулације и расула југословенске војске. Било је појединачно и са ловачким пушкама, а могла се видети и по нека стара пушка, из Првог светског рата, скривена више од двадесет година.

Пошто је окупљање људства вршено по селима, тако су и организоване војне формације - за свако село посебно. У већим селима су то биле чете, а у мањим водови. У Загори је у припреми за устанак био образован војни комитет чији је предсједник био Владимир Поповић. Командри и водници су се међусобно договорено одређивани. Постављене су свуда сеоске страже и слане патроле до сусједних села. Расправљало се о томе где и како ударити на непријатеља. Уопште, села су врло брзо добила изглед војних логора. Очекивало се само да стигне наређење за напад јер, и поред доста спонтаности у свему што се тога дана дешавало, било је општепознато да такво наређење треба да дође из руководства КП, као организатора

устанaka.

Еуфорично расположење је било јако распрострањено, у првом реду код млађих људи. Увиђала се и осјећала драматичност тренутка, али је мало било рационалног односа према могућим посљедицама које доноси устанак. Таква резоновања би се сматрала за слабост. Свакако, за стварање такве атмосфере и колективне свијести, поред увјerenosti у добoku правданост борбе против страног освајача и фашизма као друштвеног поретка, имале су јак утицај и још неке околности. Тако, на пример, био је развијенjak осјећајувређеног поноса, па и стида због неславног изгубљеног рата. Из тога се рађало осветничко реаговање. Устанак се доживљавао као могућност да се са окупатором изравњају рачуни. Битан значај имала је и чињеница да је тада и Совјетски Савез већ био у рату, што је подстицало пobjedничко расположење са очекивањем врло брзог пораза сила Осовине. У таквој атмосferi лако су се шириле гласине да је Црвена армија већ прешла Дунав, а руски падобранци већ су спустили на неколико мјеста у Црној Гори. Противници устанка, било да се ради о појединцима који су већ били у служби окупатора или о нешто већем броју оних којима је сметало што устанак организују комунисти - нијесу нигде смели да се јавно експонирају.

Очекивана директива за оружану акцију није дошла, ни 13. јула, ни у неколико наредних дана. Према сјећају учесника тих збивања, чак је 13. јула из МК Котор стигао изричiti налог да се не предузимају никакve акцијe док не стигне одговарајућa одлука. Порука се брzo преносила од села до села и, као што је развој догађаја показао, строго је поштovана. Тиме је била искључена и нека самостална иницијатива у предузимању оружаних акцијa.

У таквој ситуацији послиje неколико дана проteklih без икакve активnosti дошло је до спонтане демобилизације. Поново се скрива оружје и људи се враћају својим кућама и обављају свакодневних послова. Жестоке репресалије окупатора, нестапак илјuzije o брзом завршетку рата и дјеловање противника НОБ-а, уврlo оскудан политички рад, били су фактори који су утицали да дођe до врlo великог опадања активности НОП-а, што је трајало до пред крај 1941. године.

Код приказивања тока збивања у устанничким данима јула 1941. године неопходно је навести неке детаље који говоре о понашању МК Котор. Мате Петровић, на научном скupu sa темом: Раднички покрет, народноослободилачки рат и револуција у Которској (26.27 и 28. новембра 1981. године), поред осталог каже: „Кад је дошао Јоле Врбица да пренесе директиву о отпучијању оружаних борби, имао је налог да ту директиву пренесе Вељку Ми-

лијанских дивизија копнене војске (Puja, Pusterija, Taro, Venecija, Mesina i Caetore dela Alpi), уз подршку авијације и ратне морнарице. Цијени се да је у Црној Гори било ангажовано преко 100.000 италијанских војника. Само на простору од Бара до Херцег-Новог и у широј околини Цетиња биле су усмjerene три дивизије, што указује на то колики је приоритет окупатор придавао пацификацији овог подручја.

Италијанима је било особито стало да у Боки, као „својој“ новоприпојеној провинцији, по свакуцијену спriječe ширење устанка. Наступање италијанске војске и чишћење терена имало је карактер казнених експедиција и било је праћено крајње суворим мјерама одмазде. У томе се нарочито издваја случај два Грбља сусједна насеља, Мајстора и Брајића. Село Мајстори је прво бомбардовано из ваздуха темељито поручено, а затим опљачкано и све куће спаљене. Тројица ухваћених мјештана су одмах стријелани, а већи број одведен је у затвор. У Брајићима су послиje опкољавања села сакупљени сви затечени становници и пред њиховим очима куће опљачкане и спаљене. Више од 60 становника Брајића одведен је у затвор, а касније у логоре. Тројица су одмах стријелана. Све што је могло да користи становништву уништено је и опљачкано.

На прве вијести о устанничким акцијама, шеф полиције у Котору (квестор) наређује строгу приврnost, уводи полицијски час и појачану контролу кретања. Већ 14. јула префект Скасалати обавјештава губернера Далмације да је ухапшено 56 сунђивих људи. Тражи хитно појачање у људствту и оружју. Да би заплашили становништво, а и себи разбили страх, Италијани са ратних бродова из Задива често насумице отварају топовску и митраљеску ватру на околна брда.

Већ 17. јула префект извјештава губернера како је наредио хапшење родбине свих одбјеглих устаника, јавља да су запаљене неке куће побуњеника (овде се ради о породици комуниста који су већ били прешли у илегалство). Предлаже губернеру да се образује пријеки војни суд који би могао изрицати смртне пресуде - јер би био користан по некиј примјер таквих казњавања.

За понашање италијанске војске у гушењу устанка карактеристичан је дио заповјести команданта дивизије Таро, од 21. јула, у којему се каже: „Послиje сваког чишћења снаге из Албаније у Црну Гору. Мусолини лично даје налог армијском генералу Пирцију Биролију да из Албаније одмах пређе на Цетиње и предузме све мјере за гушење устанка. Насупрот устаницима ускоро су се нашле јединице шест ита-

лијанских дивизија копнене војске (Puja, Pusterija, Taro, Venecija, Mesina i Caetore dela Alpi), уз подршку авијације и ратне морнарице и јаке карабинијерске и полицијске снаге.

Сврху свих предузетих мјера безбедности у Боки префект Скасалати у извјештају губернери Далмације овако дефинише: „Становништво треба да схвати да Влада Провинције не зна за половине мјере, а још мање за лажне и штете сентименталности које не лијече, него само погоршавају злo.“

Упоредо са системом мјера застрашивања, које предузима окупаторска власт, почињу да се гласније јављају и противници борбе против окупатора. Та подударност свакако није случајна. У Грбљу централну улогу у томе имао је Марко Лазаревић који је и даље задржао функцију предсједника општине, свакако уз сагласност окупаторских власти. Главно полазилите му је било у наводном спашавању Грбља од страдања каква су доживљаја нека околна мјеста, ради чега треба показати пуну лојаност према окупаторским властима, спriječiti разне „бунтовнике и бескућнике“ који са стране долазе у Грбље да шире опасну и попиљену пропаганду међу омладином.

У датим околностима ове поруке нијесу оставале без утицаја у народу. Почињу се стварати подјеле на присталице и противнике народноослободилачке борбе које ће се каснијим развојем догађаја даље продубљавати и јасније уобличавати.

Послиje нереализованог устанничког полета масовно расположење за борбу против окупатора је знатно спаснуло, а страх и апатичност су узимали све више мања. Ипак, скоро у свим селима у Грбљу остала су више или мање бројне групе или појединци који су и даље чврсто и досљедно били на позицијама ослободилачке и антифашистичке борбе. Нарочито се истиче организованост и бројност активиста у Загори, Трешњици и Братешићима.

Уз сав ризик оцјењивања могућег развоја догађаја на основу претпоставки може се извести закључак да би се НОБ у Грбљу много другачије развијао да је на његовом подручју дошло до оружаних акција у јулу 1941. године.

Ту треба имати у виду бар два битна разлога: прво, оружани сукоби су врло жестоки је бројност устаника чини аозбиљну снагу, а окупатор је имао виталну потребу да одржава проходну путу Котор - Будва. Друго, противници НОБ не могли да употребљавају капитулантски аргумент да јоја ишошћу према окупатору треба сачувати Грбље.

У таквој ситуацији велики број устаника остао је на тим позицијама до краја рата.

АКТУЕЛНОСТИ

МЕДИЦИНА

ТОПЛОТНА БОЛЕСТ

Стабилна унутрашња тјесна температура зависи од разнотеже између производне и губитка топлине. Ово регулише хипоталамус (дио великог мозга) промјенама тонуса мишића, тонуса сидова крвних судова и функције знојних жлијезда - терморегулација. Под нормалним условима човјек одје топлину зрачењем, конвекцијом и кондукцијом око 65%, евапорацијом - испаравањем око 30%. На високим температурима производња зноја и евапорација - испаравање зноја постају главни механизам расипања топлоте. И овај механизам је ограничен и то повећајем релативне влажности ваздуха. Дакле, врло висока температура повезана је са високом влажношћу ваздуха, тежак физички

сници). Тероотоксикоза (обољење штитасте жлијезде), паркинсонизам и неке друге болести такође смањују толеранзију топлоте. И неки лјекови смањују механизам знојења (антихолинергици, антихистамици, фенотиазин, трициклини актиделепресиви, диуретици, вазоконстриктори итд.). Дехидрација може бити резултат употребе алкохола. Дроге (амферамин, ЛСД, кокаин) утичу на повећање тјелесне топлине.

Топлотну болест, узвари, чини спектар четири болести које могу бити резултат ексцесивне изложености врућим утицајима:

1. ТОПЛОТНА СИНКОПА. Изненадни губитак свијести може бити резултат проширености крвних судова коже са посљедиц-

средини, слани раствор (2 кафене кашичице кухињске соли на око литар воде) на уста. Потребан је одмор 1-3 дана са континуираном дијетом да надокнаду соли пре настављања тешких активности на врућини.

3 ТОПЛОТНА ИСЦРПЉЕНОСТ је резултат продужене тешке активности са неадекватним уношењем соли у врућој средини и карактеришће се дехидрацијом и губитком натријума са посљедничним промјенама срчаног система. Температура у чмару је преко 37,8 степени Ц, пулс је убрзан, кожа влажна, пацијент јако жедан и слаб, са симптомима ЦНС-а као главобоља, мужжина, забринутост, смањено расуђивање и ев. хистерија. Терапија: стављање пацијента у хладовиту околнину и спровођење адекватне хидрације (1-2 литра за 2-4 сата) и надокнада соли орално, а ако то није могуће венозно. Потребан одмор минимално 24 сата.

4 ТОПЛОТНИ УДАР је животно опасно, хитно медицинско стање које је резултат отказивања терморегулационих механизама, када је унутрашња (ректална) температура преко 41 степен Ц. Постоје две форме: класични топлотни удар код пацијената са компромитованим хомеостатским механизмима и топлотни удар у напору код претходно здравих пацијената под озбиљним напорима у термички стресним условима. Болест и чак смрт могу бити резултат првенствено мажданих или срчаних, јетрених или бubrežnih оштећења. Главни знаци су маждана дисфункција са продуженим губитком свијести, високом температуром и одсуством знојења, осјећај слабости и малаксалости, емотивна лабилност, мучнина, повраћање, конфузија, делиријум, конвулзије. Кожа је врућа и почетно покрivenа знојем, а послије сува. Пулс је убрзан, крвни притисак на почетку благо повишен, а касније снижен. Терапија: рапидно смањивање унутрашње температуре унутар једног сата и контролисање секундарних ефеката. Треба ослободити пацијента одјеће и спољашњост тијела прескати водом уз хлађење са великим вентилаторима. Пацијент треба да је у бочном лежећем положају или ослоњен у руке-колјена положај. Могу се користити и хладни чаршави или изопропил алкохол уместо воде. Купке у леденој води као почетни третман се више не преферирају. Могу се употребљавати паковања леда (препоне, пазуха, врат). Хлађење знојем је најрадикалније, најефективније и најлакше изводљиво. Третман треба наставити до пада релативне температуре на 39 степени Ц уз сталну контролу 24 сата. Антиприретиди немају ефекта на споља изазвану хипертермију и контраиндуковани су. Терапија хлорпромазином као и терапија ев, хиповолемијског или кардиогеног шока и осталих компликација надлежност су љекара чија је интервенција неопходна.

2. ТОПЛОТНИ ГРЧЕВИ („КРАМПИ”). Губитак течности и електролита може резултирати спорим, болним контракцијама скелетне мускулатуре и чак јаким спазмима мишића у трајању 1-3 минуте. Губитак соли и зноја надокнадије је само водом. Кожа је влажна и хладна, оболељије са стабилним виталним знацима, али може бити агитиран и узнемириен због бола. Тјелесна температура је нормална или благо повишене, захваћене мишићне групе су тврде и груднасте, постоји анамнестички податак о претходној снажној физичкој активности.

Терапија: лежање у хладној

Др Оливера
СИМИЋ-КОВАЧЕВИЋ

МЕРИДИЈАНИ

У ЗЕМЉИ МАЛИХ ЉУДИ

Желио сам срећи Пигмеје
пrière нећо што пређу у заборав

Прије више миленијума, Пигмеји су били гospодари Екваторијалне Африке. Данас нема више од стотињак хиљада полуномада који живе од убирања плодова и лова. Велики дио њихове постојбине претворен је у савану, а сусједи према њима често испљајују презир.

Осамдесет становника Мосапала живи у колибама од савијеног прућа покрivenог лишћем и премазаног блатом. Слушајуји своје гласове на мом магнетофону, дјеца окупљена око мене слатко су се смијала. Био сам запрепашћен њиховим стасом она уопште нису мања од дјеце својих Банту сусједа који су према Пигмејцима, кад одрасту, прави цинови.

Један одрасли припадник племена прилази нам. Његова глава не прелази висину нога рамена. Представља се преко тумача.

- Зовем се Њасе велион а ово је моја жена Жанди. Срели су се на једној племенској свечаности.

- Она ме воли зато што сам добар ловац и што храним породицу - преноси мој преводилац. - А ја је волим, јер ми је подарила двоје дјеце. То је богоћество нас Бејака. Захваљујући мојој дјеци, људи ће се, пошто умрем сјећати мага имена.

Жанди се смије, отварајући бриљиво, посебним ножем обраћене зубе који личе на крилца морског пса.

- То ме чини љепшом - повјерава она.

Тај први сусрет завршава се помало тужно: гушавост нагрђује врат младе жене, што је знак недостатка јода у исхрани. Уз мршаве груди привија слабашно двомјесечно одјоче које зачврсе нос спречава да нормално дише.

- Немамо новца да платимо љекара, - објашњава Њаса. Код Бејака, једна беба на сваких пет не дочека свој први рођендан, најчешће због инфекције дисајних органа, пролива или барске грознице.

„Пигмеј“ долази од грчке ријечи која значи кепец. Ознака која, међутим, не одговара кад је ријеч о мојим домаћинима. Дознајем да њихова дјеца расту скоро нормално до десет година.

Затим, супротно другим припадницима људског рода, раст им се зауставља. За генетичара Луији Лука Сфорца, „њихови мали раст вјероватно је производ прилагођавања на животну средину обилату шумом“. Код Бејака мушки мушки порасту једва 1,50 м, надвишавају-

ћи за петнаестак сантиметара већину жене.

Лов је њихово главно занимање. Најдражи улов: мала антилопа слична псу. Њасе ме позива да пођем с њим у лов. Са десетак људи и жена наоружаних мрежама идем неколико километара дуж цунгле

прије него што уђемо у љуб. Дебело лишће крошњи ствара око нас полумрак. Како се видљивост смањује, бејачки гласови и смијех постају гласнији. Њасе ћути и усрдерећују се на лов. Пигмејцима нема равних у праћењу трагова. Тамо где ја видим само биљну густину и блато што ми се љепи за ципеле, Њасе чита као на длану податке о кретању животиња. На његов знак сви застaju и хитро разапињу мреже пошто их претходно причврсте за дрвеће како би биле поузданije. Њасе ми објашњава да на најмањи шум корака дрхтава антилопа прилегне на земљу и скрејије се испод лишћа.

Галамимо да бисмо је натерали према мрежама. Бајаци су нестали иза брежуљка. Неки минут касније радосни крици и пјесма, скоро „тиrolска“ испунили су цунглу. Са свих страна мале антилопе, слуђене, избијају испод дрвећа и скчућију низ падину. Њасе слегну раменима и осмехну се. Упита жене није ли нека од њих бременита.

- У почетку трудноће - добаци ми - жене доносе несрћу ловцима. Поново смо преместили мреже. Поново је дивљач измакла. При трећем покушају животиња се ухватала у замку. Њасе је прекла једним потезом ножа.

Пигмејци образују једну заједницу и увјек дижеле улов. Ако и немају поглавицу племена, породичне везе су необично снажне и ријетко се нарушава солидарност међу клановима. Њасе вели да се никада међусобно не нападају. Цунгла је пространа и има место за све. У шуми дивљачи је на претек. Но, склоност Пигмејаца према маниоки, тој траји унето из Бразила прије четири вијека, угрозила је њихов опстанак.

У замјену за ту драгоцену намирницу они су нудили месо дивљачи, мед и печурке. Банту земљорадници који су живјели на ивици цунгле. У почетку Пигмеји, по природи плашљиви, задовољавали су се тиме да свој „новац“ за размјену поставе у по цунгле како би избегли сва-

ки сусрет са сусједима. Ово су на основу тога сматрали да су Пигмеји примитивни подљуди, врста дивљих шумских животиња.

Док неке очигледне повреде људских права изазвају осуду и казнене мјере од стране међународне заједнице, драма Бејака у Централноафричкој Републици остаје непозната. Пигмејци Руанде, оба Конга, Централно афричке Републике и Габона систематски се тлаче. Њихови послодавци мање их плаћају и често се нељудски односе према њима. С друге стране, владе ријетко признају њихова права на шуме у којима живе вијековима.

Бејаке одбијају да напусте цунгулу, али радо пристају да школују своју дјецу.

Неки Пигмејци прилагођавају се боље од других на савремени живот. На педесет километара северно од Њасовог села смјештена је католичка мисија. Ослобођени Банту јарма и увелико ван шуме, најмање хиљаду Бејака посветило се пољопривреди. За узврат, обавезни су да се преобрате у католичанство, што је цијена коју неки Пигмејци одбијају да плате.

Бајаци обожавају једно узвишило биће, али и „моконде“, шумске духове, добре и рђаве, који их обилазе с времена на време. Најмоћнијег називају „Ејенги“. То је велики дух шуме. Окупљени на једном пропланку на ивици цунгле дошли смо да му дамо почаст заједно са Бејацима.

Шумски дух не говори. Он преноси своје жеље посредством здепастог човјека који нагну главу према мени и рече.

- Ејенги жели да сазна разлог твоје присутоности.

Задовољан мојим мирољубивим намјерама, Ејенги, у виду креатуре потпуно покривене дуголисним биљкама, без удова и без лица, крену да игра ношен на раменима Пигмејаца. Звуци бубњева ширили су се, постјали све учесници, пјесме све френетичије.

Поноћ је прошла кад сам скњавио да треба да пођем. Њаси стегну моју руку у знак поздрава, а наши погледи се укрстише као тиха или рјечита порука. Затим се окрену царству Ејенгија. Како сам се удаљавао, звуци пјесама губили су се у кроњама дрвећа док се нису помијешали са ноћним концертим цунгле.

SELECTION, аутор
Пол Рафаел,
превод Р. Берић

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

ПОЉОПРИВРЕДА

НЕКЕ НЕОПХОДНЕ БИЉКЕ ЗА НАПИТКЕ И ЗАЧИНЕ О КОЈИМА СЕ МАЛО ЗНА

Нема домаћинства, уговоритељства, прехранбене индустрије, фармацеутске индустрије и индустрије козметичких производа који не користе велики број биљака које се гаје у плантажама или спонтано живе у шумским састанима тропске, а неке делимично и супротске климе углавном између 30 степени сјеверне и 40 степени јужне географске ширине, са највећом концентрацијом производње у топлим и влажним предјелима.

Кафа

Име је добила од арапског назива за напитке према имени етиопског града Coffe. Дрво кафе је зимзелено 2-3 м висине, са бијелим миришљавим цвјетовима. Из цвјетова настају плодови у којима се налазе по двије сјеменке. Кад плод поизврени ваде се сјеменке, а то су у ствари сирова зрна кафе.

Кафа успјева у тропској клими где је висока влага и топлота као и супротским предјелима где температура не пада испод 16 степени Целзијуса. Ако је температура зими низка мора се гаји у загријаним стакленцима.

Велики производици и извозници кафе су Етиопија, Сомалија, Бразил, Колумбија и друге афричке и латиноамеричке земље.

Кафа се не сматра најприменијом јер нема хранљиву вриједност већ је то напитак пријатног мириса и укуса и освежавајућег дејства на организам који долази од садржаја кофеина који стимулативно дјелује на физичке а нарочито на психичке особине људи.

По потрошњи кафе најчешће се на 13 мјесту у Европи са око 2,5 кг по становнику годишње, док је потрошња у Њемачкој 7 кг, Холандији 9,4 кг, Данској 11 кг. Кафа се не троши само као напитак већ се додаје многим производима, прије свега кондиторске индустрије.

Пржена кафа је мрке боје и добија сјај и мајстарски изглед од масноће. Мирис је јак и пријатан нарочито код „Арабике“. Најчешће се продаје пржена кафа, мјешавина двије или више врста кафа, би се добила боља арома и пуноћа.

Пржена кафа има око 2,5 % воде, 8 % шећера, 10-15% уља, око 11% протеина и око 1,5% кофеина - стимулатора нервног система. Количина кофеина зависи од врсте кафе, начина прераде и кувања. Шољица espresso кафе садржи 110-150 мг кофеина, филтер кафа 64-124 мг, „инстант“ кафа 40-100 мг, а декофеанизирана кафа свега 2-5 мг кофеина.

Треба куповати кафу

пржену или пржено-мљену у оригиналним паковањима која не пропуштају воду и ваздух, а у кући је чувати у херметичким затвореним посудама јер нарочито мљене кафе брзо губи арому.

Декофеанизирану кафу хемиским средствима треба избегавати и користити оне које су декофеанизиране водом.

Кафу кувати у мекој води јер је онда укус „чистији“ него у тзв. тврдој води са дosta минералних материја. Хлорисане воде ставити 10-12 часова у фрижидеру у отвореним стакленим посудама да хлор испари. Не кувати кафу у раније прокуваној води јер нема доволно кисеоника што знатно умањује укус кафе.

Могуће љековито својство кафе је: јачање менталне активности, стимулација физичке енергије и издржљивости, јачање расположења и воље за радом, ублажавање асматичких напада. Садржи састојке којима се придаје значај превенције против рака. Опушта бронхијалне мишиће. Смањује главобоље ако се прешире не пије. Штити зубе од кварења итд.

Кафа је 1600. године пренијета из Арабије у Европу и продавала се као лијек у апотекама. Практични савјет би био да се за менталну будност кафа попије рано ујутро, а у току дана највише 3-5 шољица.

Ова количина одговара и особама са повећаним крвним притиском, осим код пушача јер комбинација кафе и пушења негативно утиче на организам. Они који пију више од 5 шољица кафе дневно 3 пута више ризикују да оболе од срчаних оболења за разлику од оних који је не пију. За добар сан и одмор не би требало пити кафу касно послијеподне и увече. Кафа се не препоручује особама које имају проблема са чиром у желуцу и због повећања киселине нарочито ако је празан желудац.

Кафа се на западу достапије са млијеком не-кафе, еспресо и др, а мало турска кафа која се код нас највише троши.

Чај

Чај је поријеклом из Кине, а највише се гаји у Индији, Грузији и другим земљама тропског појаса. Највећи потрошачи чаја су становници Велике Британије (4кгр), Аустралије (3кгр), Канаде (1,5 кгр) по становнику. Најпопуларнији напитак је у Кини, Јапану, Индији, Русији, Турској итд. Чай је биљка која се гаји на плантажама, висина стабла 1-1,5 м, природи ради 12-15 м.

Биљка се реже сваке године, а лишће се бере сваке три недеље. Ли-

стови су елипсоидни, која се кратким дршкама. У зависности од начина обраде добијају се црни, зелени, жути и друге врсте чајева од истог лишћа. За најфиније типове чаја беру се вршњи листови и они се у продаји налазе под именом orange рекое. Чай је има разних врста: Индиски, цејлон, кинески зелени, руски, конто чај, енглески и др, према земљама произвођачима, извозницима и прерађивачима.

Интересантно је напоменути да се у многим земљама каже „чај“ као и код нас, а назив су пренијели морепловци и трговци чајем из Индије. Све врсте чајева садрже знатне количине витамина „B“ и никотинске киселине танина кофеина и других састојака. Чай губи арому и свежину када је изложен ваздуху, свијетlostи и влаги.

Од могућег љековитог својства чаја наводимо: стимулisanje нервног система, смањења нивоа холестерола у крви, смањење крвног притиска, разарање бактерија и вируса, заштита од инфаркта, дјелује и као умјерени диуретик, штити крвне судове и друго.

Чай кувати у јемајираној или стакленој посуди. Кад вода првори и стави се чај кувати 3-5 мин, а за дјецу 1-2 мин, потом извадити кесице чаја или (ако нема кесица) проприједити чај. Препоручује се додати чају сок од лимуна или мало млијека, а шећера према потреби. У Енглеској се чај пије искуљчиво са млијеком и постоји је ритуално пиће.

Доказано је да умјерено пијење чаја не шкоди здрављу, а додавање млијека се препоручује особама које пате од чира у желуцу. Чай се пије врућ, млак и хладан.

Домаћи чајеви који се припремају од сувог воћа, шипурака, поврћа, лишћа, купине, малине, боровнице, нане, жалфије, першуна, цвијета камилице, липе, зове су у ствари осушене биљне сировине од којих се кувањем или парењем добија напитак сличан чају, али без кофеина.

Ови чајеви у народу имају великор значај за освежење и због примјене за спречавање и лијење многих болести. Тако чај од камилице, нане и пелина има дигестивно својство. Чай од мајчине душице користи се против бронхијалних сметњи. Липов чај утиче на лагано смршење. Чай од ануса се препоручује против надимања. Чай лишћа боровнице против шећерне болести. Чай од волујског ока за олакшање искашљавања и знојења. Чай од рузмарина за бољи рад јетре.

Јован М. МЕДИГОВИЋ

дип. инг.

СВЕ О ЦВИЈЕЋУ

ХОРТЕНЗИЈА

Hydrangea macrophylla (Saxifragaceae)

Сваки љубитељ цвијећа познаје овај величанствени грм с дивовским цвјетним куглама. Први примјерици наше вртне хортензије дошли су у Енглеску већ крајем 18. вијека, а убрзо се проширила и у Њемачку, па се већ тада јављају сорте потпуно бијелих, свијетлозелених, ружичастих и жарких карминирвених цвјетова. Док уз одговарајуће климатске услове на пољима своје прадомовине може достићи задивљујућу висину од четири метра, код нас је знатно највећа раста. Углавном је знатно као громолику биљку висине око један метар. Уколико расте без обрезивања, достићи ће, евентуално двоструку висину.

Најимјенично постављени, свијетлозелени листови на снажним стабљикама су овални, јако ожилјени и по рубу грубо назубљени. Цвјета прекрасним, кугластим цвјетовима, пречника 15 до 20 цм, бијеле, свијетле, и тамноружичасте боје, све до карминскоцрвене. Не постоји сорте с плаво обоженим цвјетовима. Љубитељи и поштоваоци ове биљке то ће постићи вјештачким путем, „обрадом“ сорти са ружичастим цвјетовима. Одабрану биљку треба једном до два пута мјесечно заливати водом у коју је додат амонијак - алаун, и то 1 до 3 г на литру воде. Бијели цвјетови ће упркос овом третману остати бијели или могу дубити тек мало ружичастији тон. Иначе, обзиром да се код ове биљке састав тла одражава на боји цвјетова, црвени, ружичasti и бијели цвјетови изискују земљишту пX-виједности 5,5 до 6, а за плаву боју цвјетова тло мо-

ра бити кисело. То се може постићи додавањем знатне количине тресета (пX вриједност 4 до 5).

Од априла до јураја маја

корјенова бала потпуно напопила. Но, такву појаву увелости боље је спријечити редовним залијевањем. Као занимљивост, може

одржите све слабе и сувишне избоје, па ће се развијти у снажне, бујне биљке.

Хортензије обично цвјетају у рано лето. Врло добро успијевају у тресетном земљишту сиромашном кречњаком. Потреба за водом ових, увијек жедних, биљака је неизмјерно велика, па их треба обилно заливати. Одговара им полусујевито место. Што је температура околне виши, то је већа њихова потреба за водом. Кад јој лишће клоне неизоставно јој је потребно обилно заливавање, како би се

мо поменути да је ова биљка добила име у част Францускиње Хортензије Бар (Hortense Barr) која се, за вријеме једне експедиције у источну Азију, 1768, налазила на палуби истраживачког брода одјевана у младића. Касније је постала супруга једног члана експедиције, а у част те храбре, младе даме, једна биљка која је откривена за вријеме тог поступљивог путовања, добила је њено име.

Одабрала:
Нина АСАНОВИЋ

МАЛИ КУВАР

ПЛАВИ ПАТЛИЦАНИ У УМАКУ

Исјећи на колутове, дебеле 2 цм, 4-5 већих плавих патлиџана заједно са кором. Метнути их у дубљи суд, добро посолити и оставити да стоје 2 сата. Постоје тог времена, оправити их у неколико вода и добро оциједити од сока. У ширпу усuti доста уља, добро га загрејати на штедњаку,

затим поређати патлиџане да се прже док не буду мекани.

Пржене патлиџане стављати у суд, а у оно уље у коме су се пржили спустити 1 кг. од коре очишћеног парадајза, 3-4 зелене бабуре и доста исјецканих црвених лукова. Што је температура околне виши, то је већа потреба за водом. Кад јој лишће клоне неизоставно јој је потребно обилно заливавање, како би се

долити мало воде, кашичицу шећера и кашичицу „вегете“, па пустити да мало проври.

Спустити пржене патлиџане у умак од парадајза и све заједно кувати још 1/2 сата. Тек када је тотово посолити према укусу. Служити се и топло и хладно уз кајмак као додатак.

ЋУФТИЦЕ ОД ПРАЗИЛУКА НА ПИРИНЧУ

Очишћити од спољног листа 3 везе празилука, дебеле 2 цм, 4-5 већих плавих патлиџана заједно са кором. Метнути их у дубљи суд, добро посолити и оставити да стоје 2 сата. Постоје тог времена, оправити их у неколико вода и добро оциједити од сока. У ширпу на штедњаку ставити мало уља и, кад се оно загрије, метнути 1 главицу синтог исјецканог црног лука, пропржити га, додати синтог петрусина, па лук

помијешати са празилуком, све обиберити и скинути са штедњака. Дланове побрашнити, па од празилука правити мале лоптице, које треба увлачiti у брашно. Пржити ћуфтице на вредном уљу да буду потпуно румени, а одмах затим припремити пиринчак. Пропржити на уљу 4-5 главица исјецканог црног лука, пропржити га, додати синтог петрусина, па лук

ног пиринча. Пропржити пиринчак са луком уз додатак ситно исјечених петрусина, биберити и соли. Изрушити зачићени пиринчак у припремљену подмазану ватросталну посуду, а преко поређати ћуфтице од празилука. Све добро прерути у плех, премазати пиринчак са луком уз врелом водом. Пећи ћуфтице у пиринчу на уљу 4-5 главица

ШАРЕНА СТРАНА

КОЊ

Љето се већ осјећало у ваздуху. Приврућио. Скинуо капуте. Кратке сукњице уљепшаше природу. Сунце припеча чим се појави. Све се теже дише. У превозним средствима као на шкрге, а ништа није боље ну у становима. Ко има клима уређаје, не осјећа ову врућину. Срећа, комараца још нема, па се прозори и врата отварају, ствара се промаја, која колико - толико освјежи. Рибама је лакше, оне дишу на шкрге, а и освјеже се у дубљој води...

Чим сам устао, обријао сам браду и један брк. Други оставих нек стожи, онако за сјеме. Да се бар по нечemu разликујем. Моји другари ставили брњице... Окачили их на уши, оносу, па чак и испод језика. Поглед ми паде на огледало. Умalo се не уплаших. Нисам сам себе препознао. Питам сина: „Дејане, ко је, бре, ово у огледалу?“ - Ја нисам - одговори ми Дејан. А вјерујем да ниси ни ти, јер ти си у купатилу. Управу је дижете, мислим у себи. Бацим поглед поново на огледало, али полако да га не разбјем. Буљим ја, а буљи и онај из огледала. Шкрапи-

нем зубима ја, а шкрипне и он. Ржем ја, али рже и онај из огледала. Повучем себе за нос, он то исто учини... Боже, ко је она мајмунчина што ме јутрос имитира? Замахнем песницима да га ударим, замахне и он. Оде огледало у стотинак комадића. Покупим стакло, пољако пријем прозору. Видим компију, сједи испод...

Бацим му сву ту стакларију на главу. Чујем вику, завијаје и псовке. Правим се луд иако није потребно. Излазим из стана и правим се важан. Комшија крвав, запомаже. Прилазим и пружам му прву помоћ. Он само што не једа. Каже: „Нека стока бацала ми ово на главу!“ и показује парчиће од огледала. Ја се зграбну. Почек и ја да псујем. Каква је то стока која нема обзира ни према комшијама, а камо ли према осталим пролазницима. Где им је култура, настављам ја. Кад се мало смири, комшија ми се насмијеши у знак захвалности, и упита: „Немаш једног брка?“ Убеђујем га да ми је други брк неко украо док сам спавао као јагње. Комшија ми не вјерије. Комшијица процејркута да је сада

много подсећам на коња, а мој брк на коњски реп. Кад су дјеца ово чула, одмах повикаше: „Ево коња, ево коња...!“. Комшијица им се придружи у викању. Ја узмуд покушавам да их смирим и да доказујем да заиста нисам коњ. Да не знам да ржем, нити знам да бачам чифте. Не помаже. Кажу ми да видимо, покушај. Спустих руке на земљу, почех да идејем четвороношке, почех и да ржем и бацам чифте. Изгледа да сам их све одушевио. Коња сам изванредно имитирао. Сви повикаше: „Ево нашег коња! Ево нашег коња!“...

Почују их заједно. Комшијица побјеже кући, а ја захваљујући новој куми постадох коњ. Сад ме сви зову, само „Коњ“, а име и презиме не помињу. Мало ми је непријатно. Како сад у овим годинама, да се на тај назив привикнем? Иако је коњ и лијепа и чиста животиња, паметан је и човјеков је вјерни пријатељ, али је ишак, животиња, а ја то нисам. А ако је неопходно да добијем неки надимак, што баш да то буде „Коњ.“

Митар МИТРОВИЋ

КАПИ ЗА ГЛАВУ

- Смисао борбе није у побједи него у побјединицима.
- Тек су тапшањем по рамену успјели да га сломе.
- Тешко је погодити истину, али и истина тешко погађа.
- Највише нам дугују они који не питају за цијену.
- Сваку ствар треба поставити на своје место. Човјек није ствар.
- У међународној подјели рада неком увијек припадне да гаји илузије.
- Дио смо свога свијета. То ће потврдити и будућа археолошка истраживања.
- Са оваквим практичним животом немамо ни теоретске шансе.
- Коцкарска грозница лијечи се играма на несрћу.
- Међународни језик није само есперанто, већ и језик оружја.
- Најгори дио дана је минут до дванаест.
- Рибе не говоре, али опреза ради треба их усолити.
- Није смак свијета. То се само нама додаја.
- У политичким кухињама кува се и ситна боранија.
- Не правите будалу од себе ако за то нисте стручни.
- Улазите у замку, то нам је једини зајлон!
- У круговима политичара народ је изгубио много од свог угледа!
- Ово није пљачка стољећа, има још не-

- колико мјесеци до краја вијека.
- Одрасли смо људи, а ту околност дјеца нам узимају као олакшавајући.
 - Клупко је почelo да се измотавa.
 - Дугачак језик по изгледу подсећа на мач са двије оштрице.
 - У шаху и коњ може да узме даму!
 - Главно питање је како пронаћи оно што нам је на дохват руке.
 - Колац у плоту је наше најбоље маскирно оружје.
 - Друга страна лажне медаље је права.
 - Навикили смо да се порађамо, не идите по бабицу!
 - Кад год куцнем у дрво појави се прв сумње.
 - У балканској крчми фајront траје док неком не смркне!
 - Опрезнji људи истовремено гаје и наду и илузије.
 - Боле ме крста, можда ће бреме да се промијени!
 - Малодушнима је лако да се кају из дна душе.
 - Широкогруди су већа мета.
 - Разговарамо као зрели људи који су пали с крушке!
 - Не бих волио да уђем у историју, отуда нико жив није изашао.
 - Глупост не одражава живот, него га преображава.
 - Глупостима се смијемо до суза због трагичних посљедица.

Живојин ДЕНЧИЋ

КАКО И ЗАШТО ШЛИЦО НЕ МОЖЕ БЕЗ ПЕТРОВЦА

Кошчат, сувоњав, оштра погледа и благих ријечи. Као да је наше горе лист. Он је, међутим, само наш пријатељ. Заљубљник у обалу јужну и њене житеље, гост којега у Петровцу сматрају домаћином. Јер се он тако и понаша, деце-њијама.

Хуберт Штахлис, фабрикант из Бобингема у Њемачкој, почео је да долази у Петровац позних шездесетих. Маја седамдесет и девете по дванаести пут је дошао у ово место. И то свега неколико недеља пошто је разорни земљотрес порушио хотеле „Оливу“ и „Петровац“, стари „Палас“ и многе друге угоститељске објекте, приватне куће. Са супругом Хелгом и пријатељима смјестио се у „Вила-ма Олива“ и ту „преживио“ други јаки земљотресе године, 24. маја, чија је јачина била 8,3 степена Меркалијеве скале.

- Ипак, људи који ту живе, су најважнији разлог мојих долазака. Спријатељи сам се толико да не бих издржao, годину, а да се са њима не видим, попијем коју, распричам

причао ми је тих дана. Ни тренутка. Петровац толико волимо да смо морали доћи. Да видимо пријатеље, стиснемо им руку, помогнемо колико можемо. Питали су ме пријатељи из Њемачке: Хеберт, јеси ли луд? Шта ћемо тамо где се тресе? Рекао сам им кратко: Нека тресе, ја у Петровац морам. Ето, додатило се да баш ту доживим снажан земљотрес, или срећом није било жртава. Нисам нија повријеђен нити неко од мојих пријатеља.

Хуберт Штахлис је потом долазио редовно сваке године. Привлачила га је дугачка петровачка плажа, топло море (он тврди да никаде није било топлије), бујно зеленило, околина за дуге шетње створена.

Када сам могао у вријеме земљотresa, зашто не бих сада. Волим ваше крајеве, цијelu Црну Гору и једноставно испуњавам завјет који сам дао себи: сваког љета у Петровац - поручио је пред свој долазак популарни Шлико, како га Петровчани зову.

Златко Вукелић нам прича да је Петровац карактеристичан по томе што има своје сталне гости. И странце и домаће. Ирац Џорџ Левис је долазио деценијама, све док није оронуо. Одмарao је у Петровцу и редовно обилазио Црну Гору. Све њене планине, кањоне, језера, ријеке, сваку варошицу.

Годинама су долазиле Дори Андерсон и њена кћерка Инге, Волфганг Линке из Ротвејла у Њемачкој, Мирко Чукнић, фотограф из Свилајнца и многи други. Углавном су сви имали своје собе у хотелима које нису мијењали. И које су њих чекале било у које доба да дођу.

- Има их још, али је најупорнији господин Штахлис, каже Вукелић. - Истински пријатељ наших људи и наше земље, за којега никакве барјере не важе. Он је овдје нашао своје „парче“ земље и сунца и ти љетњи доласци у Петровац му продужавају живот. А и нама је с њим заиста пријатно. Посебно у овим данима када су пријатељска ријеч и поздрав, који долази издалека, посебан мелем.

АФОРИЗМИ

- Таман ухватим ритам, а они ме избаце из такта.
- Кажу неписмен, а и он их је прочитао.
- Зна се ко нам је закувао, зна се ко нам је запржио, а зна се ко све то куса.
- Најзад сам и ја заблистао - добро су ме изрибали.
- Поуздах се у се и постадох - кљусе.
- Ми никад горе, они никад - долje.
- Устав је баш скројен по мјери човјека и то се тачно зна ког.
- Ако је ово прави пут у будућност, какве ли су тек стрампутице?
- Обогатио се јер је и од уста откидао. Само од чијих?
- Неко неког носи на грбачи, а неко неког на савјести.
- Кад рогат не користи своје рогове, ту и шут има неке шансе.
- Док улазим у кафану гризе ми савјест, а кад излазим нагриза ме алкохол.

Драгослав ЖИВКОВИЋ

Радојко Ђуковски

црт. BRANISLAV NIKOLIĆ Braneli

БОГМЕ, С ЈЕДНИМ
НИСАМ БИДА
ЗАДОВОЉНА...

МЕНИ СУ
ДВОЈИЦА БИДА
ТАМАН...

Е, ЈА САМ СА
ТРОЈИЦОМ ПРО-
ШТА К'О БОГ...

ИЧ, ЈАДАН НЕ БИО, ЈЕ П'
ОНЕ ТО О ШВАТЕРАЦИЈИ?

ЈОК, ВАЈА! ПРИЧАЈУ ТО ОНЕ
О СВОЈИМ ГОСТИМА-ТУРИЈЕТИМА

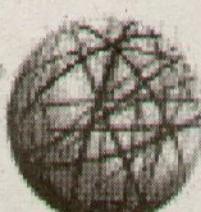

КЊАЗ МИЛОШ
БУКОВИЧКА БаЊА - АРАНЂЕЛОВАЦ
ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА
Минерална вода
Сокови
Пића других производача

Продајни центар у Ластви грбаљској
 тел. 086/51 - 297, тел./факс 52-518
 Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
 тел. 086/52-378

VAŠA FIRMA
 NA INTERNETU -
 USLOV ZA
 MODERNO POSLOVANJE
 I SAVREMENE KOMUNIKACIJE

Internet **cg**

069 061 219

BANEX

производња, експорт-импорт, инжењеринг,
 туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
 СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
 РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
 АДАПТАЦИЈЕ

85310 БУДВА, Приморски батаљон 10,
 тел./факс 086/52-790, тел. 51-764

тел. 086/ 52-762, 52-280, 52-285
 факс 086/ 51-320

СПОРТ

ОК „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ ПОСЛИЈЕ ПРЕЛАЗНОГ РОКА И ИЗМЕЂУ ДВИЈЕ ТАКМИЧАРСКЕ СЕЗОНЕ

СПОЈ МЛАДОСТИ И ИСКУСТВА

● Клуб најуспишили Николић, Бонић, Вујовић и Вуксановић, а појачања Козић, Дробњак и два јуниорска репрезентантица- Марковић и Мийшовић. ● Пријеме у Будви и Колашину, а у Јлану и међународни сусрети и турнири. ● У кући ЦЕВ-а прво са Норвежанима

Одбојкаши „Будванске ривијере“ који су прошле године остварили запажен успјех освајањем трећег мјеста у првој савезној лиги, послије уобичајеног предаха почели су посљедњег дана јула припреме за наредну такмиčarsку сезону. Успјесима сениорске екипе пријурдили су се и најмлађи-пионери- који су недавно освојили титулу првака Југославије, што је истовремено и прва југословенска титула једне црногорске одбојкашке екипе.

У периоду између дviјe сезоне завршен је прелазни рок а „Будванска ривијера“ ће у нову сезону ући са новим тимом. Клуб су напустили Илија Николић, (отишао у Француску), Драган Бонић (вратио се у „Бамби-Млади радник“, Пожаревац), Марко Вујовић („Парти-

зан“) и Алекса Вуксановић који још није пронашао нови клуб. Појачања су Страхиња Козић (дошао из „Смедерева“) ис-

пама у Белгији и Аустрији, Бојан Дробњак (из подгоричке „Будућности“) и два јуниорска репрезентантица Југославије-Милан

питењем Синиша Ребљићем, па у Клубу очекују да ће спој младости и искуства, јер ће у „Будванској ривијери“ наступити седам јуниорских репрезентантица Југославије, дати добре резултате. Очекују, тако, да ће поновити успјех из прошле сезоне, али не би изненадење да успјех буде и већи.

Одбојкаши „Будванске ривијере“ припреме за наредну сезону почну у Будви и послије недељу дана одлазе у Колашин где ће боравити 14 дана. Постлије тога враћају се у Будву, а по ријечима директора клуба Јелька Ђорђевића, у плану је и више међународних сусрета и турнира до почетка првенства.

„Будванска ривијера“ ће и ове године учествовати у купу ЦЕВ-а, а први противник биће представник Норвешке.

ВАТЕРПОЛО КЛУБ „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ ДОСПИО У НЕЗАВИДНУ (ФИНАНСИЈСКУ) СИТУАЦИЈУ

Ватерполо клуб „Будванска ривијера“ који је у посљедњих шест година стално у врху југословенског ватерпопа, доспјио је у тешку финансијску, али и не само финансијску ситуацију. Неповољни услови рада, одузговлачење са завршетком базена, дис сувлачнице не извршава обавезе па су играчима и стручном штабу исплаћена примања само за половину прошле такмиčarske сезоне, оставку је подnio директор, а затим и предсједник Клуба... Све то указује да је ситуација у нашем најуспјешнијем спортском колективу веома озбиљна, али и да, с друге стране, нема ништа охрабрује на видику.

Предсједник клуба Милорад Шољага каже да је

кусан играч који је са „Војводином“ освојио пет шампионских титула и играо у шампинским еки-

Марковић из „Будућности“ и Александар Митровић из „Крушевца пута“. Продужен је уговор са ка-

оставку подnio зато што сувлачници не извршавају договорене и прихваћене обавезе за финансирање клуба нити показују вољу да то ураде у скоријем периоду.

- Већи сувлачници, Општина и ХТП „Будванска ривијера“ су измирили своје обавезе, помогли су и Министарство спорта и Комерцијална банка, али сви остали су затајили. Ми смо у клубу штедјели, по свим ставкама смо потрошили мање од планираног, али то је било недовољно, па Клуб тренутно дугује играчима и тренерима преко 100.000 марака. То је знатно мање него што су обавезе сувлачника. Да они уплате свој дио дуга стање у Клубу би се консолидовало, и могли

бисмо да наставимо рад и припремамо се за такмиčenja на домаћој и међународној сцени - каже Шољага и истиче да пријете опасност за опстанак клуба у врху југословенског ватерпопа.

Излаз из ове ситуације, по ријечима Шољаге, је могућ. У овом тренутку најважније је да сувлачници измире обавезе, али и да Клубу помогну Општина и Република у стварању повољнијих услова за рад, посебно да се што прије заврши базен који је почeo да се гради прије шест година. У

том смислу упућена су и писма министру спорта у Влади РСГ Славољубу Стијеповићу, предсједнику Општине Ђорђију Прибиловићу, генералном директору ХТП „Будванска ривијера“ и предсједнику Општинског одбора ДПС Иви Арменку и предсједнику Скупштине РСГ Светозару Маровићу, и од њих се очекује помоћ у превладавању садашњих тешкоћа што би допринијело да Клуб „стане на ноге“ и крене ка новим успјесима.

В. М. С.

ПРИЈЕМ ЗА ПИОНИРЕ ОК „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“, ШАМПИОНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ, У МИНИСТАРСТВУ СПОРТА ЦРНЕ ГОРЕ

УСПЈЕХ- ПОТВРДА ДОБРО ОРГАНИЗОВАНОГ РАДА

Министар спорта у Влади Републике Црне Горе Славољуб Стијеповић примио је 7. јула пионирску екипу ОК „Будванска ривијера“ која је на првенству Југославије

освојила прво мјесто што је истовремено и прва титула држavnog првака коју је освојила једна одбојкашка екипа из наше републике. Пријему су присуствовали и

тренер пионирске екипе Владимир Стругар и директор ОК „Будванска ривијера“ Јелько Ђорђевић.

Честитajući младим и перспективним одбојкашима на

постигнутом успјеху министар Стијеповић је истакао да је то једна потврда добро осмишљеног и организованог рада у овом узорном спортском колективу.

ПИОНИРИ ОК „БУДВАНСКА РИВИЈЕРА“ У ГОСТИМА У АД „МОНТЕНЕГРОПРОМЕТ“

ПРИВРЕДА ЋЕ СВЕ ВИШЕ ПОМАГАТИ СПОРТ

Пионирска екипа ОК „Будванска ривијера“ била је 24. јула гост акционарског друштва „Монтенегропромет“. У разговору са младим шампионима Југославије, њиховим тренером Владимиrom Стругаром, чланом Управе Драганом Маровићем и директором клуба Јельком Ђорђе-

вићем, генерални директор АД „Монтенегропромет“ Вукашин Марковић је честитao успјех младим одбојкашима и пожелио им такве резултате и наредних година. Он је указао на значај повезивања привреде и спорта и изразио наду да ће привреда наћи начин да још више помаже спорт,

посебно кад је у питању рад са млађим категоријама. Уручујући скромне поклоне младим одбојкашима директор Марковић је истакао да то представља пажњу и подршку талентованим спортистима и значи да осим управе клуба постоји и шири круг пријатеља који подржава

њихов рад и резултате. У име ОК „Будванска ривијера“ на указао пажњу и поклонима захвалио се директор клуба Јелько Ђорђевић указујући на значај везе привреде и спорта и изразивши наду да ће људи у привреди све више скватити значај улагања у спорт.

НАЈБОЉИ ОДБОЈКАШ „БУДВАНСКА РИВИЈЕРЕ“

ПРЕСЕЛИО СЕ У ФРАНЦУСКУ

ИЛИЈА НИКОЛИЋ У „НИЦИ“

Најбољи играч ОК „Будванска ривијера“, који је прошле године проглашен за најбољег спортиста у нашој општини и најбољег одбојкаша у

Црној Гори, напустио је клуб у минулом прелазном року и потписао уговор са француским прволигашем „Ницом“.

ФУДБАЛСКИ КЛУБ „ПЕТРОВАЦ“

НОВИ ТРЕНЕР ДУШАН ВЛАИСАВЉЕВИЋ

Досадашњи тренер ФК „Петровац“ Милорад Маловразић, који је у прошлој сезони успешније водио клуб у републичкој лиги, вратио се у ФК „Мо-

грен“.

За новог тренера постavljen је Душан Влаисављевић, дугогодишњи играч „Могрена“ и више прволигашких клубова.

„Могрен“ се тренутно налазе на припремама у Великој Плани. Нову такмиčarsку сезону „Могрен“ ће почети са измијењеним саставом, али и са старијим циљем да добрим резултатима и пласманом избори повратак у прволигашко друштво најбољих југословенских клу-

ФУДБАЛ И ОДБОЈКА У РОТЕРДАМУ

МОГЛО ЈЕ И ВИШЕ

У Ротердаму нам се није посретило. Прво су наши фудбалери играли с домаћима Холанђанима, у четврт финалу првенства Европе. Сви су давали велике шансе „Лалама“, учинили смо и ми то у прошлом броју „Приморских новина“, али је мало ко баш очекивао - дебакл. А он је стигао баш у Ротердаму, у виду - шестице. Примио је, наиме, Ивица Краљ шест голова, а на другој страни његов колега Ванд дер Сар, само један. И био је то један од наших најтежих пораза у историји европских и светских такмиčenja. Испали смо издаја тима, али више од тога боли заиста лоша, неборбена, немаштвотворна игра у којој смо поражени у свим елементима фудбалске вјештине. Штета је само што сјајни Холанђани нису имали ама баш нимало среће у полуфиналу јер су налетјели на дефанзивну мину звану Италија. А утисак је и гледалаца и спортских извештача да је Рајкардова екипа била можда најбоља на шампионату. Првак старог континента је Француза, актуелни светски првак, која је послије „рововске“ борбе у полуфиналу савладала „Азур“.

Повели смо уједињено, а онда у самом финишу петог сета момци тренера Анастазија имали су више концентрације. Искуства, па и одбојкашког уједињења. У борби за треће место, чекао нас је Бразил. Екипа коју смо тако склапали је врдјаји више од изједначе, а онда тајбрек. Повели смо уједињено, а онда у самом финишу петог сета момци тренера Анастазија имали су више концентрације. Искуства, па и одбојкашког уједињења.

За утјеху - Италијани су у полуфиналу савладали Русе. Тешко, као и нас, са 3:2. Послије велике и неизједначиве борбе.

Зорану Гајићу и сарадницима, баш као и фудбалским руководиоцима, предстоје анализе. За поуку је доста о фудбалу. У току је и првенствена пауза, има времена за размиšљања, поуке и надамо се - оставке. Подијели су их и много млађи и успијенији Рајкард и Зоф, па што не би и старав Вујадин. Ради бољих дана фудбалских. Наших.

У том истом Ротердаму, у првој половини јула играла је још једна наша репрезентација. Одбојкаши, трофејна, полетна и добра. Није баш разочара-ла као фудбалска, али је остао утисак да је могла

С.Ш.Г.

ФК „МОГРЕН“ ПО ЗАВРШЕТКУ ПРЕЛАЗНОГ РОКА ПОЧЕО ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ У II САВЕЗНОЈ ЛИГИ

ПРОМЈЕНЕ ЗА ПОВРАТАК МЕЂУ НАЈБОЉЕ

Фудбалери „Могрена“ су прошлије такмиčarske сезоне напустили прву савезну лигу и наредне сезоне ће наступати у II савезној лиги, која је у међувремену реорганизована и има четири групе. „Могрен“ ће се такмичити у јужној групи са још 11 црногорских клубова. Ново првенство почине 12. августа, а фудбалери „Мо-

бова. Минулог прелазног рока „Могрен“ су напустили капије Ђукановић (отишао у Француску), Белада (отишао у „Војводину“) и Станковић (отишао у „Будућност“), а нови играчи у саставу „Могрена“ су некадашњи играч и капије Каваја, Мијушковић, Лопићић (из „Ловћена“) и Мијушковић (из „Петровца“). До-

што је и до промјене шефа стручног штаба - уместо Зорана Батровића „Могрен“ ће у наредном периоду водити Милорад Маловразић, дугогодишњи играч и тренер у овом клубу.

Припремио:

В. М. СТАНИШИЋ

Приморске новине

Приморске новине

се читају само један дан

Приморске новине

се читају цијелог мјесеца

читајте

Приморске новине

Приморске новине

су ваше новине!

Osiguranje "Stari Grad"

ПОСЛОВНА ЈЕДИНИЦА
БУДВА
Тел/факс: 53 284
53 285

METRO

сваког дана од 9,30 - 21,30

- велики избор робе из програма:
 - аудио
 - видео
 - антенско-сателитски
 - телефонија
 - подни и зидни носачи:
 - тв (свих димензија)
 - аудио и видео
- осветљења:
 - тунгерам
- велики избор игара:
 - сони плеј стејши
 - пи си
- празни ћд ромови
- празни мини дискови
- тдк аудио касете
- телешоп:
- магична крпа
- бриско
- астониш програм

Топлишки пут 6.б
85310 Будва

тел: 086-51-490
069-025-497

РЕД ВОЖЊЕ-ПОЛАСЦИ

АУТОБУСКА СТАНИЦА „МЕРКУР“ БУДВА

(Радно вријеме 5.30-22.30, телефон: 086-56-000)

БАР: 6.45, 8.35, 11.15, 14.20, 17.10, 17.50, 19.45 часова.
ПОДГОРИЦА: 5.30, 6.00, 6.35, 6.45, 7.10, 8.00. ЦЕТЕНЬЕ: 8.30, 9.15, 10.10, 11.15, 11.30, 12.15, 12.40, 12.45, 13.30, 14.40, 15.05, 15.40, 16.45, 18.00, 18.30, 19.20, 21.00, 21.30 часова ТИВАТ: 5.00, 7.05, 8.15, 9.30, 10.00, 12.10, 14.15, 15.00, 17.00, 18.10, 18.50, 19.20, 20.00 часова УЛЦИЋ: 14.20 часова НИКШИЋ: 12.45 часова ПЉЕВЉА: 12.45 часова БЕРАНЕ: 6.35, 8.30, 18.00, 20.15, 21.30 часова ЖАБЉАК: 12.45 часова БАЊА ЛУКА: 18.55 часова осим понедјељка и четвртка 20.00 - петак и недјеља - преко Федерације 20.30 часова САРАЈЕВО: 8.50 - сваког другог парног дана, 20.00 часова - петак и недјеља ХЕРЦЕГ НОВИ: 6.15,

7.05, 8.00, 8.20, 8.50, 9.30, 10.20, 11.20, 12.20, 14.30, 16.00, 17.00, 18.00, 19.30, 20.20 часова КОТОР: 6.15, 7.05, 8.00, 8.50, 9.45, 11.20, 12.20, 14.15, 16.30, 17.00, 18.00, 19.20, 20.20 часова БЕОГРАД: 5.30, - „Аутопревоз“ Чачак, 8.30 - „Аутопревоз“ Врњачка Бања, 18.00, - Lens-Bg-Božurita, 19.20 - Дин-турс-Божур“ Пг, 17.00 - POD-экспорт Подгорица, 21.00 - „Аутосаобраћај“ Херцег Нови, 21.30. - „Аутопревоз Врњачка Бања „Аутосаобраћај“ Херцег Нови, 6.50 - „Аутобока“, Котор 22.00 часова НОВИ САД: 19.20, 21.00 часова СУБОТИЦА: 19.20, 21.00 часова КРАГУЈЕВАЦ: 5.55, 8.30, 20.10, 21.30 часова НИШ: 6.35, 14.30, 18.00, - преко Бруса и Копаоника МОСТАР: 8.00

РЕД ВОЖЊЕ - ПОЛАСЦИ

ЖЕЉЕЗНИЧКА СТАНИЦА БАР

(28. 6.) Телефон: 085/312-310

Београд: 10.35 (брзи), 14.00 (пословни), 21.15 (брзи), 22.35 (ауто воз); Нови Београд - Нови Сад - Суботица: 19.50 (брзи са директним колима за Ниш до 16.6. и од 25.9.), Ниш: 20.40 (брзи, саобраћај од 17.6. до 24.9.) са директним колима за Скопље од 1.7. до 1.9. Погодорица: 5.25 (локал), 6.25 (локал), 9.13 (локал), саобраћај од 10.6. до 14.30 часова.

ађа од 10.6. до 10.9.), 10.35 (брзи), 11.45 (локал), 14.00 (пословни), 14.30 (локал), 16.30 (локал), 18.30 (локал), 19.50 (брзи), 20.40 (брзи, саобраћај од 17.6. до 24.9.), 21.25 (брзи), Бијело Поље: 5.25 (локал), 10.35 (брзи), 14.00 (пословни), 16.30 (локал), 19.50 (брзи), 20.40 (брзи, саобраћај од 17.6. до 24.9., 21.25 (брзи) часова

АВИОНИ - РЕД ЛЕТЕЊА

ТИВАТ-БЕОГРАД: понедјељак- 11.00, 14.05, 15.10 и 19.50, уторак- 8.10, 14.00, 17.55 и 18.50, срдиједа- 8.10, 14.40, 15.40 и 19.00, четвртак- 8.30, 13.40, 15.20 и 19.10, петак - 8.25, 12.20, 13.50 и 18.10, субота- 8.10, 10.50, 14.50 и 18.00, недјеља- 8.10, 10.30 и 14.30 часова.

БЕОГРАД-ТИВАТ: понедјељак у 9, 12.05, 13.10 и 16.00, уторак- 6.30, 12.00, 16.00 и 17.10, срдиједа- 6.30, 12.45, 13.40 и 17.00, четвртак- 6.30, 11.40, 13.40, 17.30, петак- 6.30, 10.25, 12.00 и 16.30, субота- 6.30, 8.50, 12.50 и 16.20, недјеља- 6.30, 8.50 и 12.40 часова.

БРОДОВИ - РЕД ПЛОВИДБЕ

ЛАБУРНУМ- полазак из Бара уторак, петак и недјеља у 22.00, полазак из Барија понедјељак и субота у 22.00 и четвртак у 23.00 часова.

ЛАЗАК У АНКОНУ ПОНДЕЉЕЉАК У 18.00. ПОЛАЗАК ИЗ АНКОНЕ СУБОТА У 13.00, ДОЛАЗАК У БАР НЕДЈЕЉА У 18.00 ЧАСОВА.

АЛБА ИЗ БАРА ПОНДЕЉЕЉАК И ЧЕТВРТАК У 21.00, ПОЛАЗАК ИЗ БАРИЈА СРДИЈЕДА И ПЕТАК У 20.00 ЧАСОВА.

ЛАЗАК У АНКОНУ ПОНДЕЉЕЉАК У 18.00. ПОЛАЗАК ИЗ АНКОНЕ СУБОТА У 12.00, АНКОНА-БАР : СРДИЈЕДА У 15.00, НЕДЈЕЉА У 10.00, БАР-БАРИ: ЧЕТВРТАК У 22.00, БАРИ-БАР ПЕТАК У 22.00 ЧАСОВА.

„ЕКСПРЕСО ВЕНЕЗИЈА“ ПОЛАЗАК ИЗ БАРА ЧЕТВРТАК У 18.00, ДОЛАЗАК У АНКОНУ У ПЕТАК У 9.00. ПОЛАЗАК ИЗ АНКОНЕ СРДИЈЕДА У 18.00, ДОЛАЗАК У БАР У ЧЕТВРТАК У 9.00 ЧАСОВА.

„ЈАДРОАГЕНТ БАР“ РО.РО „Лила“: Ријека-Плоче-Бар-Малта-Гиоша Тауро-Ријека упловљава у Бар уторком у 22.00, испловљава срдиједом из Бара у 6.00 часова.

РО-РО „ЕГИЗА“ ПОЛАЗАК ИЗ БАРА НЕДЈЕЉА У 21.00, ДО-

ЛАЗАК У АНКОНУ ПОНДЕЉЕЉАК У 18.00.

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ

ПОНЕДЈЕЉАК

8 - 11 Јутарњи програм, 11 - 12 Хит дана, Маркетинг, ЕПП, 12 - 16 Забавно поподне Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Гордана Кнежевић (12.30 Вијести ББЦ, 14 и 16 Вијести Радио-Будве, 15 Вијести), 16 - 20 Поподневни програм Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Нина Рајковић (17 и 19 Вијести, 17.30 Будванска хроника), 20 - 24 Куда вечерас, култура, спорт, музика, занимљивости, гости, одјава програма и најава музичког програма до јутра, контакт програм, водитељ Ђелентано

УТОРАК

8 - 11 Јутарњи програм, 11 - 12 Хит дана, Маркетинг, ЕПП, 12 - 16 Забавно поподне Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Јасна Калуђеровић (12.30 Вијести, 14 и 16 Вијести Радио-Будве, 15 Вијести), 16 - 20 Поподневни програм Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Мирјана Зечевић (17 и 19 Вијести, 17.30 Будванска хроника), 20 - 24 Куда вечерас, култура, спорт, музика, занимљивости, гости, одјава програма и најава музичког програма до јутра - контакт програм, водитељ Марко Калајановић

СРИЈЕДА

8 - 11 Јутарњи програм 11 - 12 Хит дана, Маркетинг, ЕПП, 12 - 16 Забавно поподне Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Јасна Калуђеровић (12.30 Вијести, 14 и 16 Вијести Радио-Будве, 15 Вијести), 16 - 20 Поподневни програм Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Јасна Калуђеровић (17 и 19 Вијести, 17.30 Будванска хроника), 20 - 24 Куда вечерас, култура, спорт, музика, занимљивости, гости, одјава програма и најава музичког програма до јутра - контакт програм, водитељ Ђелентано

ЧЕТВРТАК

8 - 11 Јутарњи програм, 11 - 12 Хит дана, Маркетинг, ЕПП, 12 - 16 Забавно поподне Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Гордана Кнежевић (12.30 Вијести ББЦ, 14 и 16 Вијести Радио-Будве, 15 Вијести), 16 - 20 Поподневни програм Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Нина Рајковић (17 и 19 Вијести, 17.30 Будванска хроника) 20 - 24 Куда вечерас, култура, спорт, музика, занимљивости, гости, одјава програма и најава музичког програма до јутра - контакт програм, водитељ Мирјана Зечевић

ПЕТАК

8 - 11 Јутарњи програм, 11 - 12 Хит дана, Маркетинг, ЕПП, 12 - 16 Забавно поподне Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Мирјана Зечевић (12.30 Вијести ББЦ, 14 и 16 Вијести Радио-Будве, 15 Вијести), 16 - 20 Поподневни програм Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Јасна Калуђеровић (17 и 19 Вијести, 17.30 Будванска хроника), 20 - 24 Куда вечерас, култура, спорт, музика, занимљивости, гости, одјава програма и најава музичког програма до јутра - контакт програм, водитељ Нина Рајковић

СУБОТА

8 - 11 Јутарњи програм, 11 - 12 Хит дана, Маркетинг, ЕПП, 12 - 16 Забавно поподне Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Гордана Кнежевић (12.30 Вијести ББЦ, 14 и 16 Вијести Радио-Будве, 15 Вијести), 16 - 20 Поподневни програм Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Јасна Калуђеровић (17 и 19 Вијести, 17.30 Будванска хроника), 20 - 24 Куда вечерас, култура, спорт, музика, занимљивости, гости, одјава програма и најава музичког програма до јутра - контакт програм, водитељ Јасна Калуђеровић

НЕДЈЕЉА

8 - 11 Јутарњи програм, 11 - 12 Хит дана, Маркетинг, ЕПП, 12 - 16 Забавно поподне Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Нина Рајковић (12.30 Вијести ББЦ, 14 и 16 Вијести Радио-Будве, 15 Вијести), 16 - 20 Поподневни програм Радио-Будве: култура, спорт, музика, занимљивости, гости - контакт програм, водитељ Нина Рајковић (17 и 19 Вијести, 17.30 Будванска хроника), 20 - 24 Куда вечерас, култура, спорт, музика, занимљивости, гости, одјава програма и најава музичког програма до јутра - контакт програм, водитељ Јасна Калуђеровић

JUGOSLOVENSKO AKCIJARSKO TURISTIČKO DRUŠTVO

MONTENEGRO EXPRESS - BUDVA

Fax: 086/51-637 * Tel: 086/51-388, 51-116 * Telex: 61130 * Žiro račun: 50710-601-4-5262 SPP BUDVA

JUGOSLOVENSKO AKCIJARSKO TUR